

Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2011

Zpracováno na základě Ročních zpráv o výkonu regionálních funkcí v roce 2011 v jednotlivých krajích ČR,
poskytnutých krajskými knihovnami.
Praha, Knihovnický institut Národní knihovny ČR. Červen 2012.

Hlavní závěry RF 2011.....	3
Úvod.....	7
I. Cíle regionálních funkcí	8
II. Stručná charakteristika roku 2011	9
III. Druhy činností v rámci regionálních funkcí.....	15
Počet pracovníků.....	16
Počet obsluhovaných knihoven.....	18
1. Poradenská a konzultační činnost	21
2. Statistika knihovnických činností.....	26
3. Vzdělávání knihovníků, semináře, porady.....	27
4. Tvorba výměnných fondů, jejich cirkulace a distribuce	33
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů.....	39
6. Nákup a zpracování knihovnických fondů z prostředků obcí.....	41
7. Servis výpočetní techniky	47
Doprava v rámci výkonu RF	49
Intenzita zájmu o jednotlivé služby RF.....	50
IV. Hodnocení financování regionálních funkcí, hospodaření	53
V. Závěr.....	60
Seznam zkratk	66
Příloha č. 1.....	68
Příloha č. 2.....	70
Příloha č. 3.....	72
Příloha č. 4.....	73
Příloha č. 5.....	74
Příloha č. 6.....	75
Příloha č. 7.....	76
Příloha č. 8.....	96

Hlavní závěry RF 2011

Rok 2011 byl již sedmým rokem samostatného řízení a financování regionálních funkcí (RF) knihoven kraji, ale byl i desátým rokem celoplošného fungování Programu RF. Po deseti letech nepřetržitého fungování RF se nelze vyhnout bilancování. Jak se knihovny pověřené výkonem RF přiblížily cílům programu

- Zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky
- Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí
- Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů
- Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji
- Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji
- Efektivní využití veřejných finančních prostředků
- Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi
- Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu
- Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání)?

Podrobné odpovědi jsou obsahem kapitol této výroční zprávy. K velkému rozvoji a modernizaci veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS) došlo, vyjadřují to i srovnání základních údajů: zatímco v roce 2002 bylo předmětem pozornosti knihoven s RF cca 5 700 knihoven na celém území ČR, v roce 2012 to bylo o téměř 300 knihoven více - 5 979 knihoven. Zásadní část těchto knihoven jsou knihovny obcí nebo malých měst. Péči o ně již několik let vyvíjí 14 krajských a 85 pověřených knihoven. Ty realizují svou pomoc celou řadou služeb, z nichž 7 je od samého počátku programu považováno za stěžejní, nezbytné pro dosažení cílů, a proto byly i standardizovány. Po deseti letech se potvrdilo, že jsou skutečně nezbytnými nástroji RF a zároveň vykrytalizovaly i ty nejnужnější a z hlediska zájmu obsluhovaných knihoven nejžádanější. Jsou jimi:

Poradenská a konzultační činnost, kterou ve srovnání s rokem výchozím využívalo **o 1 056 knihoven více než v roce 2002, konkrétně 6 445 knihoven**. V této oblasti jsou statisticky evidovány a vykazovány konzultace a metodické návštěvy. Obě činnosti si udržují maximálně možný zájem ze strany obsluhovaných knihoven. Např. počet konzultací se za 10 let trvání programu téměř zdvojnásobil. **V r. 2011 bylo uskutečněno 13 tisíc konzultací, v roce 2011 již 24 tisíc konzultací**. Během let jich nepřetržitě přibývá, což je projevem důvěry knihovníků vůči metodikům KK a PK a projevem zájmu zkvalitňovat služby. Během 10 let se vyvinuly i nové formy konzultací a poradenské činnosti. Vznikly a stále se vylepšují části webů KK a PK určených právě k podávání informací obsluhovaným knihovnám a jejich provozovatelům, vycházejí knihovnické zpravodaje – elektronicky i klasickou cestou. Internetizace knihoven vedle těchto možností pomohla nebývalou využívat i elektronickou poštu. Knihovníci obecních knihoven mohou na svou otázku obdržet reakci prakticky ihned. Témata konzultací jsou v průběhu let různá, přibývá jich a obvykle jsou stejná i pro oblast vzdělávání. Přibylo i metodických návštěv v obsluhovaných knihovnách, avšak již méně než konzultací. Návštěvy jsou realizovány na základě plánů, jsou časově náročné a náročné i finančně. Přesto však jsou

chápany jako nezbytné. Standard ukládá metodikům navštívit každou obsluhovanou knihovnu nejméně 1x ročně. **V roce 2011 byla každá obslužená knihovna navštívena 2x.** Poradenství zásadním způsobem ovlivnilo úspěšnou internetizaci knihoven, schopnost knihovníků všestranně využívat ICT a nasazovat je jako nově poskytovanou formu knihovnických a informačních služeb. Významně též přispělo k nebývalému rozvoji komunitních funkcí knihoven v místech, k proměně knihoven z pouhých půjčoven knih na centra s funkcemi kulturními, relaxačními i vzdělávacími.

Na dalším místě, co do zájmu obsluhovaných knihoven (především obecních), je služba **Cirkulace výměnných knihovních fondů (VF)**. VF jsou specifickým druhem knihovních fondů, budovaných knihovnamí plnicími RF a určených ke společnému užívání knihoven obvodu. Jejich budování a cirkulace po knihovnách jsou nejen ekonomicky velmi výhodné, ale garantují nesrovnatelně širší nabídku, než je tomu v případě stálých knihovních fondů jednotlivých knihoven. Zájem o soubory VF vytrvale během let roste. Např. **v roce 2002 využívalo VF 3 390 knihoven, v roce 2011 již 5 257 knihoven. Zatímco v roce 2002 bylo expedováno 9 623 souborů, které dohromady obsahovaly 408 221 knih (knihovních jednotek – k. j.), v roce 2011 to bylo již 22 034 souborů obsahujících celkem 1 250 357 k.j.** Nutno podotknout, že VF se v současné době orientují nejen na knihy, ale i na časopisy, zvukové knihy, v příhraničních oblastech i cizojazyčnou literaturu apod. Aktuálnost a kvalita VF však naráží na finanční těžkosti související jednak s nestabilním a nedostatečným financováním celého programu v některých krajích, ale i s rostoucími cenami knih. I to je předmětem rozborů a hodnocení této výroční zprávy.

Vedle dvou výše zmíněných služeb RF stojí co do významu služba **Vzdělávání knihovníků a semináře** i služba Porady. Rozvoj moderních knihovnických a informačních služeb nelze realizovat bez průběžného celoživotního vzdělávání knihovníků. Vzdělávání v rámci Programu RF je samostatně sledováno až od roku 2003. Témata jsou dána trendy rozvoje oboru a cíli koncepcí a záměrů celorepublikového i regionálního významu. Jsou částečně identická s tématy Poradenských služeb. Díky tomuto vzdělávání a za podpory MK v rámci programu VISK2 jsou knihovníci systematicky proškolení v dovednostech využívat ICT, a to na úrovni ECDL, ve schopnostech využívat informačních databází, pracovat v automatizovaných systémech, založit a spravovat vlastní webové stránky a řada dalších. Velmi oblíbené jsou přednášky a semináře o literaturách jednotlivých národů, z oblasti literární teorie, zájem je o témata inovující poznatky z oboru atd. **V roce 2011 bylo uskutečněno 545 vzdělávacích akcí v rámci RF, jichž se zúčastnilo 7 145 knihovníků z 3 582 knihoven.**

Nelze opominout ani růst významu služby **Servis výpočetní techniky**. Zatímco jej v roce **2002 využilo 378 obsluhovaných knihoven, v roce 2011 to již bylo 887 knihoven.**

Výkon regionálních funkcí přímo závisí na výši finančních dotací krajů. Zatímco dotace od roku 2002 průběžně rostly (dotace státu) a poklesly až v roce 2005 (poprvé financováno kraji), udržovaly se na zhruba stejné hladině až do neúspěšnějšího roku – roku 2009. V roce 2010 nastal strmý pokles dotací, který pokračoval i v roce 2011. Tento rok věnovaly kraje v celkovém součtu nejmenší částku. Pomineme-li výchozí rok 2002, v roce 2003 činila celková suma na výkon RF 129 600 tis. Kč, v r. 2005 (poprvé dotováno z rozpočtů krajů) 127 187 tisíc, v r. 2009 133 540 tisíc Kč a v roce 2011 již pouze 114 751 tisíc Kč. Krácení dotace bylo nejbolestivější ve Středočeském kraji již hned v roce 2005,

podruhé v roce 2010. Finanční krácení postihlo i další kraje, ovšem ne již v tak devastujícím rozsahu. Některé během následujících let propad dorovnávaly.

Snižování již tak dost napjatých rozpočtů na RF poznamenává především nákup výměnného fondu a snižování počtu pracovníků, kteří RF vykonávají. Problémy se podrobně zabývá tato zpráva, a to jak ve srovnání let 2010 a 2011, tak i z hlediska desetiletého vývoje. Srovnání je i vývoj jednotlivých krajů, zdůrazněny dopady a možná budoucí rizika pro úspěšnou realizaci RF.

Finanční restrikce nebyly charakteristické pro všechny kraje, naopak, i proto lze dopady vysledovat. Již při srovnání let 2005, 2009, 2010 a 2011 (Příloha č. 8). Je zřejmé, jak je na finančních prostředcích závislý celkový rozvoj úrovně VKIS v krajích a regionech (výsledky jednotlivých standardizovaných služeb), jak je závislý i na počtu metodiků (Příloha č. 7). V krajích, kde nedošlo k žádnému nebo jen zanedbatelnému a přechodnému poklesu výše krajských dotací, nedošlo ani k poklesu výkonu a rozvoji VKIS v obsluhovaných knihovnách. A naopak. Regiony, kde se výkon RF na určitou dobu pozastaví nebo zpomalí, se již dostávají do situace, kdy ostatní kraje mají vyřešeny jedny cíle a úkoly, a pracují na dalších, kdežto ony se teprve snaží dosáhnout standardu. Odstranění takových diferencí bude vyžadovat opět vyšší výkony, tudíž i finanční náklady.

V průběhu 10 let trvání programu navázali metodici v mnohých krajích dobré vztahy s obcemi – provozovateli obsluhovaných knihoven. Průběžně vysvětlují **představitelům obcí, jak se mohou spolupodílet na zkvalitňování VKIS** poskytovaných jejich občanům: od poskytnutí příspěvku na kmenové knihovní fondy, přes příspěvek na společně budovaný VF, zlepšování prostorových podmínek a vybavení knihovny, až po odměňování dobrovolného knihovníka a celou řadu dalších možností. Závěrem roku 2011 byla schválena novela **Standardu VKIS¹** a již byla v mnoha krajích zavedena do hodnotící praxe a seznámení s ní byli jak knihovníci, tak představitelé obcí a měst. Tato orientační, přesto ale velmi významná pomůcka napomohla především k podpoře podmínek pro poskytování VKIS knihovnami ze strany obcí.

Výsledky roku 2011 potvrdily, že se kvalita, resp. účinnost pomoci v rámci RF v některých krajích dostala i nad standardy požadovanou úroveň. Zároveň se ale potvrdila křehkost tohoto stavu a jeho závislost na výši krajské dotace. Jestliže budou finanční problémy některých krajů trvat několik let, budou rozdíly v kvalitě knihovnických a informačních služeb obrovské. Rozdíly ve výkonu RF však nejsou závislé pouze na finančních prostředcích. Rozdíly existují a existovaly nejen mezi kraji, ale přetrvávají i mezi obvody PK jednoho kraje. Bývá to dáno jednak obsahem smlouvy PK a KK, v níž často není nesmlouván ani výkon všech 7 standardizovaných služeb, jednak charakterem obvodu – velikostí obcí, počtem obsluhovaných knihoven, dopravní dostupností, zájmem knihovníků obsluhovaných knihoven a představitelů obcí, ale v současném stadiu vývoje RF i osobností metodika a počtem knihoven, které má na starosti. Je třeba chápat sedm standardizovaných služeb RF jako základ,

¹ METODICKÝ pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Praha: MK ČR, 2011. 9 s. Č.j.: MK 59158/2011
Dostupný na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/MetodVKIS_2011.htm&

na němž lze dále stavět, inspirovat se, doporučovat a podporovat knihovníky v rozvoji služeb konkrétních knihoven, v konkrétních obcích a pro konkrétní lidi v nich žijící.

Globálně za celou ČR lze konstatovat, že ve většině krajů jsou hlavní cíle RF dosaženy a standardy ze střednědobého hlediska plněny. Zároveň však **byl rok 2011 varováním** (stejně jako rok 2010) a stimulem pro hledání, ba ověření cest či postupů, jak vyřešit i problematické roky s co nejmenšími ztrátami kvality služeb a následně i služeb obsluhovaných knihoven.

Nastal čas, kdy bude třeba **věnovat pozornost vyrovnávání rozdílů v konkrétních oblastech VKIS – zavádění elektronických forem služeb, podpoře a rozvoji komunitních funkcí obsluhovaných knihoven, dobrému umístění a vybavení knihoven atd., samozřejmě za udržení standardu 7 základních služeb RF.** To zase vyžaduje i adekvátní finanční zajištění RF knihoven. Proto bude prvořadým úkolem zajistit alespoň návrat k ekonomickým podmínkám roku 2009 – zastavení poklesu počtu metodiků, péči o jejich schopnosti a dovednosti, řešit problémy s budováním knihovních fondů, a to jak výměnných tak kmenových.

Úvod

Tato výroční zpráva je vyhotovena v rámci úkolů Národní knihovny ČR, v souladu s § 9, odst. 2, písm. g) zák.č. 257/2001 Sb.² a dle požadavků Metodického pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky³ (dále Metodický pokyn RF). Ten ukládá Národní knihovně vypracovat na základě výročních zpráv a výkazů za jednotlivé kraje výroční zprávu o regionálních funkcích (dále RF) na celém území ČR.

Rok 2011 byl desátým rokem trvání Programu RF na území ČR, jeho celoplošné fungování započalo v roce 2002, a to za podpory a financování státem.⁴ V roce 2005 (k 1. 1. 2005) přešla zodpovědnost za Program RF na kraje⁵, a to včetně finančních prostředků novelou zákona o rozpočtovém určení daní. Odpovědnost za vlastní výkon RF je krajským knihovnám uložena knihovním zákonem⁶ Výsledky roku 2011 jsou srovnány s výsledky za rok 2010 a 2009 a tam, kde je to významné pro historii Programu RF i s výsledky roku 2005 a 2002. Výroční zpráva je strukturována v souladu s doporučením Metodického pokynu RF:

1. Cíle regionálních funkcí
2. Stručná charakteristika roku
3. Hodnocení sedmi základních služeb, jimiž jsou RF naplňovány a které jsou uvedeny v Metodickém pokynu RF i hodnocení dalších činností k dosažení aktuálních cílů vytčených dohodou s krajskými knihovnami (dále KK), nebo formulované jen v jednotlivých krajích, porovnání se standardy, zhodnocení podílu jednotlivých krajů na celkovém vývoji RF knihoven v ČR, zjištěné problémy výkonu jednotlivých regionálních funkcí, atd.
4. Hodnocení financování regionálních funkcí a analýza hospodaření s finančními prostředky
5. Závěry.

² Zák. č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) v platném znění

³ METODICKÝ pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonů regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2005. 16 s. Dostupné na <http://knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>

⁴ USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 16. ledna 2002 č. 68 o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí. Dostupné na http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/

⁵ Zák. č. 1/2005 Sb., kterým se mění z. č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní.

⁶ § 11) odst.3, zák. č. 257/2001 Sb. v platném znění

I. Cíle regionálních funkcí

V Metodickém pokynu RF³ jsou formulovány cíle, které mají trvalou platnost. Jsou jimi:

1. Zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky
2. Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí
3. Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů
4. Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji
5. Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji
6. Efektivní využití veřejných finančních prostředků
7. Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi
8. Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu
9. Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).

Tyto celorepublikově platné cíle byly i pro rok 2011 konkretizovány a doplňovány aktuálními úkoly, které souvisely s vývojovými trendy oboru, zohledňovaly aktuální potřeby celorepublikového charakteru i konkrétní podmínky v krajích.

K dosažení cílů RF má většina krajských knihoven vytvořeny dokumenty v podobě krajských koncepcí RF. Krajské koncepce RF mají různou váhu a závaznost⁷, avšak stanovují vedle cílů RF i způsob a formu jejich financování, druhy a typy služeb a činností v rámci RF, jejich množství a kvalitu. V zásadě navazují na Metodický pokyn RF.³ Základní dokumenty pro výkon RF jednotlivých krajů zveřejňují KK na svých webových stránkách ve speciálních sekcích⁸. Krajským Koncepcím RF v některých krajích vypršela platnost spolu s Koncepcí rozvoje knihoven v ČR na léta 2004 – 2010.⁹ V těchto krajích pak zpracovávají koncepci novou, ať již jako část Koncepce rozvoje knihoven v kraji, nebo jako samostatný dokument týkající se pouze RF, nebo jsou tyto dokumenty připravovány k aktualizaci tak, aby navazovaly na Koncepci rozvoje knihoven v ČR na léta 2011 - 2015 včetně internetizace knihoven.⁹

Pro zajištění rovnoměrného výkonu RF v systému knihoven byl Ministerstvem kultury doporučen standard jednotlivých druhů služeb, jimiž jsou regionální funkce naplňovány.³ Standard upravuje kvalitativní a kvantitativní parametry výkonu služeb RF. Při jeho aplikaci se přihlíží ke konkrétním podmínkám a specifikům jednotlivých krajů a jejich regionů. Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň poskytování služeb, jimiž jsou naplňovány regionální funkce krajskými a pověřenými knihovnami:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbory
2. Statistika knihovnických činností

⁷ V některých krajích jsou tyto dokumenty schváleny příslušným krajským zastupitelstvem, radou, jinde jsou cíle RF součástí koncepcí rozvoje knihovnictví v krajích nebo jde o dokumenty, které sice nebyly schváleny samosprávnými orgány krajů, avšak pro oblast knihoven jsou významným nástrojem řízení.

⁸ Adresy dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm

⁹ Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_deklarace.htm&

3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
4. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů
6. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce
7. Servis automatizovaného knihovního systému.

Kromě regionálních funkcí vymezených standardem vykonává KK a jí pověřené knihovny (dále PK) další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb (dále VKIS), které si stanovují jako aktuální cíle. Stále větší důraz je kladen na to, aby i aktuální cíle byly akceptovány pokud možno všemi kraji.

Aktuálními cíli roku 2011 bylo především pozastavit snižování finančních částek, jimiž kraje, jako zřizovatelé KK, financují RF. Dále pak pokračování v úsilí o bezproblémové fungování RF KK tak, aby nedocházelo k narušování výkonu RF a jejich kontinuálního vývoje, zkvalitňování celoživotního vzdělávání knihovníků, plnění Standardu VKIS¹ a seznámení knihovníků a provozovatelů s jeho aktualizovanou verzí, další zlepšování a využívání informačních a komunikačních technologií v knihovnách - obsah a aktuálnost webových stránek knihoven, elektronické služby i v knihovnách obcí, plošné nasazení regionálních automatizovaných knihovnických systémů, pomoc rozvoji školních knihoven spolupráce s paměťovými institucemi a odbornými knihovnami v regionech. Během roku 2011 hrozilo několikrát pozastavení Programu internetizace knihoven, proto metodici KK a PK spolu s Knihovnickým institutem NK ČR (dále KI NK ČR) bleskově zjišťovali situaci v jednotlivých místech a vytvořili „mapu“ zájemců o financování připojení internetu ze strany státu a mapa možných náhradních řešení¹⁰.

II. Stručná charakteristika roku 2011

RF v roce 2011 plnilo RF 14 krajských knihoven a 85 pověřených knihoven.

Obsluhováno bylo 5 979 knihoven (příjemců regionálních služeb).

RF vykonávalo 223,62 pracovníků v celkovém přepočteném stavu na plně zaměstnané.

Krajské samosprávy financovaly RF celkovou částkou 114,7 mil. Kč.

Z dalších zdrojů bylo na RF vynaloženo cca 22 mil. Kč.

Celkem bylo na RF v ČR vynaloženo 134,2 mil. Kč (s příspěvkem obcí na nákup VF 136,5 mil. Kč)

Rok 2011 byl nejen sedmým rokem řízení a financování regionálních funkcí samosprávou krajů, ale především desátým rokem, kdy program RF funguje v knihovnách ČR celoplošně. V roce 2011 se celková suma krajských dotací na RF oproti roku 2010 dále propadla o téměř 1 mil. Kč a byla o 19 mil. Kč nižší než částka převedená státem již pro rok 2005 krajům. Vlastní výkon RF a koordinaci na území krajů realizovaly krajské knihovny. Za koordinaci RF v celé České republice odpovídá Národní knihovna, která jako centrum systému knihoven

¹⁰ Problém se opakoval a přesáhl až do roku 2012

vykonává koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V jejich rámci¹¹ celostátně metodicky řídí výkon RF a vyhodnocuje jejich plnění. Tyto aktivity uskutečňuje ve spolupráci se sekci SDRUK¹² pro regionální funkce. Koordinace je realizována individuálními konzultacemi, pravidelnými poradami s odpovědnými pracovníky krajských knihoven, semináři, aktivní účastí pracovníků KI NK ČR na seminářích a dalších vzdělávacích akcích pořádaných v rámci výkonu RF pro obsluhované knihovny, tvorbou pomůcek pro řídicí činnosti (Benchmarking,¹³ Standard VKIS¹) a širokým spektrem dalších informací na webu KI NK ČR,¹⁴ v neposlední řadě i zpracováním a zveřejněním celorepublikových výročních zpráv výkonu regionálních funkcí knihoven¹⁵. V hodnoceném roce se uskutečnil celostátní seminář všech pracovníků KK a PK spojených s výkonem RF, pořádaný pravidelně vždy 1x za dva roky. Tentokrát to bylo v Plzni 12. a 13. října. 2011.¹⁶ Důležitým nástrojem koordinace je již zmiňovaný Metodický pokyn RF, který zpracovala Národní knihovna ČR a který byl vydán jako metodický pokyn Ministerstva kultury

V jednotlivých krajích podle § 11 odst. 3 a 4 zák. č. 257/2001 Sb., plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven v kraji krajská knihovna.¹⁷ Povinností krajů je zajistit z peněžních prostředků svých rozpočtů plnění těchto funkcí, přičemž finanční prostředky přešly na kraje k 1. 1. 2005 novelou zákona o rozpočtovém určení daní,¹⁸ a to i s uvedením konkrétní výše peněžní částky pro každý kraj. Od tohoto data je zcela na rozhodnutí krajských zastupitelstev, jak finanční částku využijí. Vývoj financování RF v krajích v letech 2005 až 2011 zachycuje tabulka níže.

Zatímco **pro rok 2009** bylo charakteristické jisté ustálení financování RF a **v celkovém součtu za ČR dosáhla částka** (ba mírně překročila) **poprvé výše, kterou stát krajům převedl, rok 2010 byl poznamenán strmým poklesem sumy krajských financí na RF. Částka se octla pod úroveň nejslabšího roku – roku 2005, a to na 115,7 mil. Kč. Situace v roce 2011 již nebyla z celkového pohledu tak dramatická, dotace mírně snižovalo pouze 5 krajů za 14, přesto však v součtu za celou ČR došlo k meziročnímu poklesu o další 1 mil. Kč. Celkově představovaly krajské dotace na výkon RF v roce 2011 114,7 mil. Kč. Nadále trvá kritický stav ve Středočeském kraji a problematické zůstávají i podmínky pro výkon RF v několika dalších. Viz též Příloha č. 8. Snižování finančních prostředků, ať již skokové nebo postupné, s sebou přináší pokles výkonů, především těch přímo závislých na finančních prostředcích. Z hlediska celé ČR to negativně ovlivňuje kontinuální rozvoj RF a prohlubuje mezikrajové rozdíly v podmínkách pro poskytování VKIS a výsledky roku 2011 to potvrzují.**

¹¹ Podle § 9 odst. 2 písm. g) zák. č. 257/2001 Sb., knihovního zákona v platném znění

¹² Sdružení knihoven ČR. Dostupné na <http://www.svkos.cz/sdruk/odborne-sekce/sekce-pro-regionalni-funkce/clanek/sekce-pro-regionalni-funkce/>

¹³ Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=02_Odb/Benchmarking.htm

¹⁴ Dostupné na <http://knihovnam.nkp.cz/index.php3>

¹⁵ Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm

¹⁶ Dostupné na <http://www.svkos.cz/sdruk/odborne-sekce/sekce-pro-regionalni-funkce/clanek/seminare-pro-regionalni-funkce/>

¹⁷ Funkci krajské knihovny plní v Jihomoravském kraji Moravská zemská knihovna v Brně, zřízená Ministerstvem kultury a na území hlavního města Prahy Městská knihovna v Praze, zřízená hlavním městem Prahou.

¹⁸ Zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Částka 1 Sbírkou zákonů 2005, str. 1 – 6.

Finanční částky přidělené v roce 2011 na RF v krajích v porovnání s částkami, které přešly ze státu na kraje v roce 2005 a které byly skutečně na RF přiděleny v letech 2005 až 2011 (v tisících Kč)

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
2005 ze státního do krajského rozpočtu	2 881	19 283	11 773	8 583	3 665	10 166	5 312	8 823	8 176	10 196	13 598	9 877	8 550	12 612	133 495
2005 kraji na RF přiděleno	2 881	15 764	11 184	6 000	3 665	10 166	5 312	8 823	8 176	10 127	14 050	9 920	8 550	12 569	127 187
2006 kraji na RF přiděleno	3 031	15 832	13 512	6 500	4 006	7 500	4 500	8 823	8 250	10 127	14 360	10 200	8 734	12 812	128 187
2007 kraji na RF přiděleno	3 038	15 832	13 000	7 000	4 006	8 000	5 000	8 823	7 000	10 431	14 360	10 200	8 863	12 812	128 365
2008 kraji na RF přiděleno	2 886	15 992	13 000	7 500	4 049	8 000	5 300	10 122	7 200	10 744	14 405	10 200	9 543	13 194	132 135
2009 kraji na RF přiděleno	2 700	15 992	13 000	8 000	3 863	8 000	5 440	10 122	7 200	11 066	14 450	10 250	9 734	13 723	133 540
2010 kraji na RF přiděleno	2 567	7 200	10 000	7 630	3 670	8 000	5 440	9 358	5 850	9 513	13 450	9 300	10 008	13 723	115 709
2011 kraji na RF přiděleno	2 210	7 000	11 000	6 700	3 656	8 000	5 440	9 230	5 850	9 392	13 450	9 300	9 800	13 723	114 751

RF, resp. příjemci regionálních služeb – města a obce, byly zkráceny již v roce 2005 celkem o 6 308 000,- Kč oproti předpokladu a státem vytvořeným možnostem. Hodnoty celkové částky bylo dosaženo teprve v roce 2009, ale již rok 2010 byl opět poznamenán velkým krácením. Celkově klesla kraji přidělená částka v roce 2011 oproti částce roku 2009 téměř o 19 mil. Kč. Jestliže v roce 2010 krátilo dotaci na RF 10 ze 14 krajů, v roce 2011 krátilo krajů 6. Nejednalo se však již o drastická krácení jako v roce 2010, ale přesto v součtu představovalo krácení téměř 1 mil. Kč. Nadále trvá kritický stav ve Středočeském kraji, zatímco např. kraje Jihočeský a Plzeňský oproti roku 2010 dotaci navýšily alespoň jako část předešlého krácení. **Financování RF, pokud nedojde k návratu k roku 2005, je dlouhodobě nedostačující,** což ohrožuje nejen dosažení vytčených cílů Programu RF, ale i jeho samotné fungování. A již v současné době lze vysledovat rozdíly ve výkonech příjemců RF a jimi poskytovaných veřejných knihovnických a informačních služeb (dále VKIS) v krajích s rozdílnou úrovní financování. Viz grafy v Příloze č. 7 v návaznosti na Přílohu č. 8.

Podrobně o financování v kapitole IV. Hodnocení financování regionálních funkcí, hospodaření. Grafické vyjádření v Příloze č. 8.

Ve sledovaném roce **využívalo RF 5 979 knihoven** (v roce 2010 6 022 knihoven). Znamená to, že **průměrně bylo v každém kraji obsluhováno 427,1 základních knihoven a každá knihovna plnící RF (KK i PK) obsluhovala průměrně 69,3 knihoven. Každé z 5 979 obsluhovaných knihoven „pomáhal“ profesionální knihovník v rozsahu pracovního úvazku 0,04** (stejně jako v letech předešlých). **Každý metodik s plným pracovním úvazkem obsluhoval průměrně 27 knihoven** (v roce 2010 26 a v roce 2009 25 knihoven).

Situaci v krajích v roce 2011 vyjadřuje tabulka

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA**	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR
Počet PK + KK	0	4	9	14	2	7	3	6	3	4	8	7	3	15	85+14
Počet pracovníků zajišťujících RF	5,29	14,87	20,95	15,09	7,90	15,95	11,60	17,30	6,25	16,00	27,81	20,19	17,09	27,34	223,62
Počet obsluhovaných knihoven	39	832	621	493	118	291	223	397	415	570	695	491	399	395	5 979
Počet obsluhov. knihoven na 1 PK a KK	39	166	62	33	39	36	56	57	104	114	77	61	100	25	69,3
Počet obsluhov. knihoven na 1 prac. úv.	7	56	30	33	15	18	19	23	66	36	25	24	23	14	27
Počet úvazků na jednu obsluh. knihovnu	0,14	0,02	0,03	0,03	0,07	0,05	0,05	0,04	0,02	0,03	0,04	0,04	0,04	0,07	0,04

** ukazatele za Pardubický kraj jsou vůči ukazatelům ostatních krajů zkreslené jiným výkaznictvím

Počet knihoven, které vykonávají RF (KK a PK) se od roku 2008 nemění, zůstává i v roce 2011 stejný, činí 85 PK a 14 KK. Počet knihoven v celé ČR, které byly obsluhovány, poklesl oproti roku 2010 o 43, na 5 979 knihoven. I v roce 2011 pokračovalo snižování počtu pracovníků vykonávajících činnosti v rámci RF, činilo úbytek 9 pracovních úvazků (v roce 2010 10,75 pracovního úvazku). Počet metodiků v roce 2011 činil 223,616 pracovních úvazků přepočtených na plně zaměstnané. Stav pracovníků k 31. 12. 2011 se vůči stavu k 31. 12. 2005 snížil o 45,62 pracovního úvazku. Počty pracovníků určených na výkon RF by se neměly snižovat tak, jako v letech předešlých. Nároky a úkoly pro 1 pracovní úvazek se v některých krajích stávají nesplnitelnými. Se snižováním počtu pracovních úvazků se sice zvyšuje průměrná hodnota výkonových ukazatelů, v současné situaci to však znamená i pokles intenzity a kvality poskytovaných služeb RF obsluhovaným knihovnám a v konečném důsledku snížení kvality a kvantity VKIS poskytovaných veřejnosti obsluhovanými knihovnami.

Počty pracovníků vykonávajících RF v krajích (přepočtený stav na plně zaměstnané)

kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR celkem
r. 2005	9,00	31,35	28,00	15,99	8,35	22,55	14,30	17,40	11,40	16,50	30,00	22,00	16,80	25,60	269,24
r. 2006	8,83	22,67	25,00	15,74	9,75	20,55	11,40	16,9	10,1	16,00	30,46	25,21	16,30	25,67	258,08
r. 2007	8,16	21,10	25,75	15,74	9,05	20,45	11,50	16,60	7,05	16,00	32,10	25,20	16,68	25,17	250,55
r. 2008	5,13	20,80	25,71	14,92	9,05	17,88	11,50	17,10	6,10	16,00	31,06	23,68	17,20	26,48	242,61
r. 2009	5,11	21,35	25,19	15,38	8,75	17,72	11,50	17,50	6,10	16,00	30,72	23,15	17,70	27,24	243,36
r. 2010	5,44	17,09	22,65	15,50	8,25	16,43	11,60	17,50	5,90	16,00	28,31	23,14	17,48	27,34	232,62
r. 2011	5,29	14,87	20,95	15,09	7,90	15,95	11,60	17,30	6,25	16,00	27,81	20,19	17,09	27,34	223,62
2011-2010	-0,15	-2,22	-1,70	-0,41	-0,35	-0,48	0,00	-0,20	0,35	0,00	-0,50	-2,96	-0,39	0,00	-9
2011-2005	-3,71	-16,48	-7,05	-0,90	-0,45	-6,60	-2,70	-0,10	-5,15	-0,50	-2,19	-1,82	0,29	1,74	- 45,6

Další údaje a ukazatele, např. počty obsluhovaných knihoven, velikost pracovního úvazku na 1 obsluhovanou knihovnu, počet obsluhovaných knihoven na 1 knihovnu vykonávající RF, jsou uvedeny v částech III. 1 až 7 a v grafické podobě v Příloze č. 7.

Ve většině krajů byla vedle oficiálních celorepublikových cílů³ řešena řada aktuálních úkolů konkretizujících obecně formulované cíle, např. zvýšit efektivitu využívání ICT, zvýšit kvalitu a aktuálnost webových stránek obsluhovaných knihoven, zlepšit informační sílu této pomůcky v rámci RF, další rozšiřování a zprovoznování automatizovaných regionálních knihovnických systémů, vystavení knihovnických katalogů obecních knihoven na webech knihoven a jejich zpřístupnění veřejnosti přes webové rozhraní, zrealizovat průzkumy spokojenosti uživatelů v jednotlivých knihovnách. Všechny krajské knihovny a všechny pověřené knihovny (se dvěma výjimkami v Plzeňském kraji) provozují pro své obsluhované knihovny na webových stránkách samostatnou sekci informací o RF (nabízené služby, FAQ, odborné informace a studijní materiály).¹⁹ Bohužel s velmi rozdílnou kvalitou. Je pravidlem, že KK v rámci výkonu RF systematicky hodnotí služby obsluhovaných knihoven a podmínky, za kterých poskytují VKIS. K hodnocení využívají Metodického pokynu MK k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb (dále Standard VKIS) a kalkulátoru programu StatExcel.²⁰ Dále se rozšiřovala pravidelná komunikace mezi metodiky KK a PK a zřizovateli obsluhovaných knihoven. To vše ale za ztížených finančních a s tím souvisejících podmínek. Proto i v sumárním číselném vyjádření nedošlo v hodnoceném roce k zásadnímu růstu a často ani k dalšímu rozvoji. Stagnaci, kterou stávající situace vyvolává, není vždy možné vyjádřit číselně, mnohdy se výsledky dostaví až za nějaký čas.

Vykazované hodnoty výkonů RF za rok 2011 poklesly oproti roku 2010. Stejně tomu bylo i v meziročním srovnání let 2010 a 2009, avšak snížení nebyla již tak razantní. Viz Přílohy č. 3 a 4. Snižování výkonů bezprostředně souvisí i se snižováním počtu pracovníků, které opět v roce 2011 pokračovalo. Přes vynaložení vyšších částek na nákup nových knih do výměnných fondů (dále VF) téměř o 1,5 mil Kč, bylo nakoupených knih méně. Knihovny plnící RF hledají nové cesty, např. formou vícezdrojového financování VF. Zájem ze strany obsluhovaných knihoven o soubory VF je totiž trvale vysoký. Většina obcí však nadále upřednostňuje pouze soubory z výměnných fondů, zatím bez finanční spoluúčasti na jejich doplňování. V poledních dvou letech dokonce ubývá obcí, které na budování VF přispívají, a to každým rokem²¹ ubudou obce jednoho kraje. Viz Příloha č. 1, č. 2 i č. 8. Na druhé straně ale přibylo obcí, které pro své knihovny nechaly nakupovat stálý knihovní fond. Ve srovnání s rokem 2010 přibylo 136 obcí. 1 224 obcí (těch nejmenších) přispívá svým knihovnám na nákup KF, v roce 2010 přispívalo pouze 1 088 obcí. Celková částka představovala sumu vyšší než 15 mil. Kč, to znamená meziroční nárůst o téměř 2 mil Kč. Příspěvek obcí na nákup kmenových fondů vlastních knihoven je projevem zájmu o potřeby obyvatel v místě. Současně však zvyšující se finanční prostředky na nákup VF umožňují rok od roku doplnit menší počet nových přírůstků. To je situace naléhavě vyžadující řešení, aby nedošlo ke ztrátě obsahové a titulové atraktivity VF. V některých krajích již s obcemi projednávají jejich eventuální finanční spoluúčast i na budování VF. A tak několikaletá odborná diskuze, zda je pro budoucnost vhodnější provozovat malé

¹⁹ Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm

²⁰ produkt SVK v Hradci Králové

²¹ Tyto údaje jsou sledovány od roku 2009

knihovny výhradně s fondy z výměnných souborů, či souběžně budovat i vlastní knihovní fondy obsluhovaných knihoven složené z dokumentů trvalejší hodnoty, přecházela v roce 2011 k realizaci některé z možností. Zatím ve prospěch individuálního financování vlastních KF. Oba základní modely mají své přednosti, jak ekonomické a provozní, tak i etické. Je na místě, aby podle rozhodnutí a přání obcí byl uplatňován ten způsob, který si samy zvolí. Je však nezbytné, aby obcím byly dostatečně vysvětleny výhody společného VF. **To je naléhavým úkolem metodiků pro nejbližší období.**

Ani v roce 2011 se výrazněji nezdařilo vzbudit větší zájem malých profesionálních knihoven²², jejichž pracovníci by se ve větším počtu měli i sami zajímat, jaké služby RF mohou využít a k jakému prospěchu vlastní knihovny, resp. uživatelů. Pomoc malým profesionalizovaným knihovnám by měla být i nadále jedním z aktuálních cílů a úkolů pro PK a KK v příštím období stejně jako úkol zaměřit se i na zřizovatele a provozovatele těchto knihoven. Jde především o zájem tamních knihovnic průběžně se vzdělávat, navazovat kontakty s kolegy, shánět inspiraci, účastnit se celostátních kampaní, ale i získání mnohdy zcela základních informací o provozu a způsobech poskytování VKIS, např. i o povinnostech knihovny v rámci platné legislativy.

O dvě služby v rámci RF – poradenství a cirkulaci souborů z VF se dlouhodobě zvyšuje zájem knihoven i jejich zřizovatelů a jsou již celou dobu fungování programu RF jednoznačně nejžádanějšími. V obou případech sice ubylo knihoven, avšak v množství statisticky nevýznamném. Naopak přibylo v obou případech výkonů vyjádřených číselně, především těch výkonů, které nejsou tak přímo a v daném čase závislé na finančních prostředcích. Např. přibývá jen nepatrně metodických návštěv, naopak zásadně roste počet konzultací, přes malý úbytek zájemců, přibývá počet ročně expedovaných souborů a vzrůstá množství dokumentů v nich.

Rok 2011 byl poznamenán nejistotami v oblasti Programu internetizace. Několikrát se opakující blesková šetření v obcích, nutná pro další jednání, jak, do jakého data a jakou částkou bude stát financovat obcím připojení k internetu, nejen že vyčerpala mnoho pracovního času metodiků, ale otřásla i věrohodností jejich nabídek a návrhů. Je třeba zdůraznit, že připojení knihoven k internetu je zásadní a nepostradatelnou podmínkou, předpokladem pro naplnění hlavní myšlenky, resp. cíle Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015²³.

Finanční problémy RF v roce 2011 a předešlém roce způsobily poklesy v šesti ze sedmi standardizovaných služeb. Poklesy nebyly ve všech případech zatím významné, ale to jen díky mimořádnému úsilí pracovníků KK i PK vykonávajících služby RF.

²² Malá profesionalizovaná knihovna – termín, který není oficiálně vymezen, jedná se o knihovny s 1, 2 max. 3 pracovními úvazky. V některých případech se však nezájem týká i městských knihoven.

²³ Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/docs/koncepce2011-14/Koncepce_PIK_Rozp.doc?

III. Druhy činností v rámci regionálních funkcí

RF jsou naplňovány řadou služeb obsluhovaným knihovnám, z nichž sedm níže vyjmenovaných tvoří obligatorní základ. Pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních funkcí v systému knihoven je využíván **Standard RF³**. Standard upravuje kvalitativní a kvantitativní parametry výkonu těchto služeb, představuje soubor nároků na způsob a úroveň jejich poskytování. Při aplikaci Standardu RF se přihlíží ke konkrétním podmínkám a specifickým jednotlivých krajů a jejich regionů.

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů
2. Statistika knihovnických činností
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
4. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů
6. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce
7. Servis automatizovaného knihovního systému (servis výpočetní techniky).

PK a KK vykázaly plnění RF, resp. 7 standardizovaných služeb ve Statistickém výkazu výkonu regionálních funkcí za rok 2011. Výkaz je povinnou přílohou ročních zpráv jednotlivých krajů zasílaných KI NK ČR. KK sumarizuje výkazy PK a přikládá sumář k roční zprávě o plnění regionálních funkcí v daném kraji. Z krajských sumářů je zpracován sumář za celou ČR, který je Přílohou č. 3, tamtéž je srovnán se sumářem za předešlý rok. V Příloze č. 4 jsou výsledky roku 2011 srovnány s výsledky let 2002, 2005, 2009 a 2010. V Příloze č. 5 jsou uvedeny rozdíly mezi rokem 2005 a 2011 (sedm let RF v kompetenci krajů) a v Příloze č. 6 rozdíly mezi roky 2002 a 2011 (deset let celoplošného fungování Programu RF).

Rok 2011, stejně jako rok 2010, byl poznamenán finančními problémy a z toho plynoucími poklesy některých výkonů. Snižování finančních prostředků, ať již skokové nebo postupné, s sebou přináší pokles výkonů, především těch přímo závislých na finančních prostředcích. **Z hlediska celé ČR to negativně ovlivňuje kontinuální rozvoj RF a prohlubuje mezikrajové rozdíly v podmínkách pro poskytování VKIS a výsledky roku 2011 to potvrzují. Změny lze pozorovat při srovnání výsledků let 2010 a 2011 (Příloha č. 3) a ještě zřetelněji při srovnání let 2005 a 2011 (Příloha č. 5), sedmi let v režimu krajského samosprávného fungování RF.** V tomto období výrazně **poklesl počet pracovníků RF** a klesl i počet obsluhovaných knihoven. Vývoj jednotlivých standardizovaných služeb je podle krajů uveden v grafické podobě v Příloze č. 7.

Kromě RF vymezených standardem vykonávaly KK a PK další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven, resp. jimi poskytovaných VKIS. Některé kraje své specifické cíle regionálního charakteru konkretizovaly v krajských koncepcích RF nebo adekvátních dokumentech.

Vedle toho si **některé kraje pro rok 2011 stanovily aktuální cíle**, které nejsou oficiálně formulovány v základních dokumentech, avšak jejich řešení je naléhavé. Ty **nejnaléhavější jsou projednávány v komisi SDRUK pro RF a doporučeny k celorepublikové pozornosti**. Byly jimi

např. pokračování v proškolení knihovníků knihoven obcí v dovednostech ovládat ICT a ve schopnosti účinně asistovat návštěvníkům knihoven při jejich využívání, zavádění a správa vlastních webových stránek v malých knihovnách, zvyšování aktuálnosti obsahu webů KK a PK určených k pomoci obsluhovaným knihovnám, průzkumy spokojenosti uživatelů a v závěru roku zavádění aktualizovaného Standardu VKIS, účast knihoven v soutěžích, podíl na výchově ke čtenářství, pomoc školním knihovnám a celá řada dalších.

Úroveň a kvalita VKIS obsluhovaných knihoven významnou měrou závisí na osobnosti pracovníků plnicích RF ale především na jejich počtu.

Počet pracovníků

Mezi základní podmínky výkonu RF patří i počty pracovníků, kteří tyto funkce naplňují. Jak bylo uvedeno již na str. 12, počty pracovních úvazků se rok od roku snižují, výjimku představuje pouze rok 2009. **Trvalé meziroční snižování počtu pracovníků zachycuje tabulka**

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
rozdíl oproti předchozímu roku	-10,45	- 11,16	- 7,53	- 7,94	+ 0,75	- 10,75	- 9

Celkový stav pracovníků, kteří vykonávají RF, se od roku 2005 do roku 2011 včetně snížil o 45,62 pracovního úvazku. Je nanejvýš nutné, aby počet pracovníků dále neklesal, neboť takový trend s sebou nese řadu nebezpečí pro úspěšnost RF. **Přes opakovaná upozornění na rizika s tím spojená trval problém i v roce 2011, resp. dále se výrazně prohloubil.** K naprosto nejdrastičtějšímu snížení počtu pracovníků došlo již dříve ve Středočeském kraji, k výraznému snížení počtu pracovních úvazků došlo i v kraji Pardubickém (skrytá personální náročnost vzhledem k téměř úplnému dodavatelskému způsobu zajištění RF). Snižování počtu pracovníků je jen minimálně spjata s racionalizačními záměry, efektivitou, naopak, je způsobeno snižováním krajských dotací na RF, které i v té výchozí části byly poměrně skromné. Je třeba ale zmínit, že v krajích Jihočeském, Libereckém i Ústeckém byl také jednorázově snížen počet pracovníků, avšak bez výrazně negativních dopadů. V kraji Plzeňském došlo po jednorázovém snížení dotace k postupnému dorovnávání. **Argument o efektivitě výkonu RF, kterým jsou snížení počtu pracovníků zdůvodňovány, však nelze doložit žádnými údaji. Naopak hrozí stále nebezpečí poklesu kvality RF, stagnace knihovnických a informačních služeb na zastaralých formách a prohlubování již nyní značných mezikrajových rozdílů.** Ostatní kraje zaznamenaly jen nepatrná snížení, nebo naopak setrvaly na stejném počtu pracovních úvazků. Některé kraje v průběhu sledovaných let počet pracovních úvazků mírně navýšily. Ale ani počty pracovních úvazků, které jsou vykazovány, nemůžeme považovat za zcela vypovídající, a to zvláště v těch regionech, kde jsou ve větší míře uplatňovány fakturované služby bývalých střediskových knihoven, neboli RF jsou naplňovány dodavatelským způsobem. V takových případech nelze zjistit přesné údaje o velikostech pracovních úvazků, resp. personální náročnosti jednotlivých služeb v daném kraji. To způsobuje problémy při použití komparačních metod. **Pohyb počtu pracovních úvazků určených pro výkon RF v letech 2005 až 2011 zachycuje i tabulka na str. 12 a graficky je vyjádřen na Příloze č. 7.**

Stejně jako v předešlých výročních zprávách²⁴ je třeba zdůraznit, že **snižování počtu pracovníků RF (metodiků) má negativní vliv** nejen na objem prací a výkony v rámci RF, ale především na kvalitu služeb poskytovaných v rámci RF a potažmo **na úroveň VKIS obsluhovaných knihoven. Stav pracovních úvazků metodiků musí zůstat minimálně na úrovni některého z předešlých let, mají-li být naplněny vytčené cíle RF.** Na straně jedné ubývá výkonných metodiků a zároveň, na straně druhé, je na tyto specialisty kladeno stále více náročnějších úkolů zasahujících do nejširšího spektra činností v knihovnách. Příkladem požadavků na schopnosti a dovednosti pracovníka RF jsou: dobrá znalost oboru a jeho nejnovějších trendů, schopnost koncepčně pracovat, analyzovat, plánovat, argumentovat, organizovat, instruovat knihovníky v širokém spektru činností v knihovnách vykonávaných, jednat s knihovníky i představiteli obcí, vystoupit na veřejnosti atd. Nároky na tyto pracovníky může přiblížit i příklad toho, jaké **průměrné výkony za rok podá jeden metodik s plným pracovním úvazkem**; konstruováno pouze z údajů o 7 standardizovaných činnostech, o kterých jsou k dispozici údaje z výkazů RF. Výčet v tabulce níže neobsahuje administrativu, přípravu dokumentů pro knihovníky i obce, plánování, pomoc při formulaci i následné realizaci nejrůznějších projektů knihoven, vlastní sebevzdělávání a řadu dalších činností, ale i osobnostních charakteristik, které nejsou nikde sledovány, ale jsou naprosto nezbytné pro úspěšný výkon RF. Metodik by měl být zkušený a uznávaný odborník, plně orientovaný v trendech vývoje, znalý podmínek v regionu. Jejich soustavné snižování představuje významné riziko pro dosažení cílů programu RF.

²⁴ Výroční zprávy RF dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRoze.htm

Průměrné výkony 1 metodika (plný pracovní úvazek)	2005	2009	2010	2011
Průměrný počet obsluhovaných knihoven	22	25	26	27
Poskytnuté konzultace	74	88	92	107
Realizované metodické návštěvy	43	49	50	52
Zpracované statistické výkazy (včetně sumářů)	25	25	26	29
Organizace vzdělávacích akcí (včetně lektorování)	3	2,6	2,6	2,4
Pořádání a vedení porad	2	2	2	1,8
Pomoc při revizi KF (k. j.)	8 583	7 749	9 655	9 781
Nákup knih z prostředků obcí (k. j.)	375	386	392	421
Zpracování knih z prostředků obcí (k. j.)	492	646	628	707
Roční přírůstek VF v k. j. (nákup, zpracování, úprava)	920	987	797	828
Distribuce výměnných souborů (počet souborů)	72	86	91	99
Počet svazků ve výměnných souborech (k. j.)	3 257	4 861	5 167	5591
Při rozvozech souborů a metodických návštěvách ujede (km)	1 352	1 460	1 392	1 377

Počet obsluhovaných knihoven

V roce 2009 se zastavil postupný pokles počtu obsluhovaných knihoven, který započal rokem 2006. Několikaletý trend snižování měl několik důvodů: zpřesňování metod zpracování výkazů RF, upřesňování resortní statistiky, rušení dlouhodobě nepracujících knihoven. V roce 2008 i 2009 výrazně ubylo knihoven, které jejich zřizovatelé převedli při organizační změně na pobočky. Jednalo se o častý jev, kdy jedna obec zřizovala hned několik knihoven, nyní zřizuje 1 knihovnu s pobočkami. Některé obce zrušily knihovny bez náhrady. Na druhé straně byly zřízeny a pro veřejnost otevřeny knihovny nové nebo byla jejich činnost obnovena. **Vykázaný počet obsluhovaných knihoven v roce 2011 klesl na 5 979.** Přestože počet obsluhovaných knihoven klesl pod magickou hranici 6 tisíc, představuje postupný vývoj počet aktivních a úspěšnějších knihoven. Tento počet představuje knihovny s trvalým zájmem o odbornou pomoc poskytovanou v rámci RF, a to jak ze strany knihovníků obecních knihoven, tak i ze strany obcí. Vlivem víceleté pomoci knihovnám obcí dochází i k tomu, že další obce, které dosud

neprovozovaly knihovnu, se k této povinnosti vůči svým občanům přihlásily, knihovnu zřídily nebo znovu obnovily její činnost. Stále častěji po úspěšné rekonstrukci, stavebních úpravách a vybavení nových prostor. Nepatrné meziroční změny v počtech obsluhovaných knihoven v krajích se budou objevovat i nadále, jsou totiž projevem běžných změn – uzavírání nepracujících knihoven, rušení nerentabilních poboček, znovuotevírání nových či rekonstruovaných knihoven a poboček. Péče o umístění a vybavení knihoven je především v posledních letech velmi intenzivní a úspěšná (např. kraje Plzeňský, Liberecký, Jihomoravský a Moravskoslezský). Je to i výsledek zlepšujícího se vztahu obcí ke knihovnám a přes těžké finanční období i růstu významu VKIS v malých obcích.

Za pomoci KK a PK v rámci výkonu RF usilují obce daleko větší měrou o splnění Standardu VKIS¹ a jeho požadavku na umístění a vybavení knihovny. Svou významnou roli při tom sehrává i aktivní účast knihovníků v krajských soutěžních komisích i ústřední komisi soutěže Vesnice roku,²⁵ kde jsou hodnoceny i knihovny soutěžících obcí. Významnou roli v zlepšování podmínek knihoven ze strany provozovatelů má cena Knihovna roku²⁶ a několik soutěží SKIP a jeho partnerů.²⁷ Trvá i zájem odborných knihoven o vybrané služby RF, především o konzultační, poradenské a o vzdělávání. Mnohé kraje si spolupráci s odbornými knihovnami zahrnuly do koncepcí a plánů výkonů RF. Zvýšená pozornost se týkala stejně jako v předešlých třech letech paměťových institucí, nejčastěji muzejních knihoven, archivů, ale i knihoven školních.

Pohyb počtu obsluhovaných knihoven v krajích během posledních sedmi let ilustruje tabulka níže. K 31. 12. 2011 je v systému RF o 43 obsluhovaných knihoven méně než v roce 2010 a o 102 knihovny méně než v roce 2005. Meziročně ubyly především v krajích Moravskoslezském, Ústeckém a Jihočeském. Naopak nejvíce knihoven přibylo v krajích Středočeském – 4, po jedné knihovně pak v krajích Pardubickém a v Kraji Vysočina. Ve srovnání s rokem 2005 ubylo nejvíce knihoven v krajích Jihomoravském, Olomouckém a Ústeckém, v Královéhradeckém kraji přibylo 11 knihoven a v Jihočeském kraji 6. Rušeny jsou v zásadě knihovny dlouhodobě uzavřené.

²⁵ Dostupné na <http://vesniceroku.cz/obec>

²⁶ Dostupné na http://www.nkp.cz/o_knihovnach/KnRoku/2011/index.htm

²⁷ Svaz knihovníků a informačních pracovníků uděluje spolu s partnery např. cenu Městská knihovna roku, Kamarádka knihovna a další. Dostupné na <http://www.skipcr.cz/>

Vývoj počtu obsluhovaných knihoven v jednotlivých krajích v letech 2005 až 2011 zachycuje tabulka

Počet obsluhovaných knihoven v kraji	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR celkem
V roce 2005	38	839	615	506	125	305	221	386	422	582	734	514	399	395	6 081
V roce 2006	39	825	620	502	127	305	222	386	420	575	724	501	399	398	6 043
V roce 2007	39	833	623	503	121	304	220	391	423	575	710	501	403	384	6 030
V roce 2008	39	834	628	501	121	299	223	395	421	575	708	457	401	401	6 003
V roce 2009	39	827	622	498	121	298	222	397	416	570	702	489	401	417	6 019
V roce 2010	39	828	625	495	121	300	224	397	414	569	697	494	401	418	6 022
V roce 2011	39	832	621	493	118	291	223	397	415	570	695	491	399	395	5 979

Vedle údajů o finančním zajištění a počtu pracovních úvazků metodiků mají údaje o počtu obsluhovaných knihoven velký význam při posuzování vykonávaných RF a při komparaci výkonů krajů a regionů. Lze z nich vypočítat řadu ukazatelů charakterizujících region, stav, podmínky i výkony, např. počet obsluhovaných knihoven na 1 pracovní úvazek v kraji nebo velikost pracovního úvazku na 1 obsluhovanou knihovnu, příp. srovnat průměrné výkony v jednotlivých standardizovaných službách RF na 1 pracovní úvazek v kraji atd. **Finanční zajištění RF je však základním předpokladem pro výkon RF.**

Sedmý rok financování a řízení výkonu RF v krajích potvrzuje, že bude třeba častěji společně komunikovat a vzájemně se i v průběhu roku informovat s cílem následné koordinace. Ta by měla směřovat k tomu, aby se z výkonu RF zcela nevytratily především cíle „Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí a „Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji“, jejichž dosažení se mnohde, zaváděním nových a neověřených standardů, norem a pravidel spolu s výraznými finančními omezeními, vzdaluje. **Po dosažení a často i překročení kvantitativních ukazatelů Standardu RF se zřetelně rýsují kvalitativní rozdíly služeb v krajích resp. v jednotlivých regionech.** To se projevuje především v úrovni modernizace vlastních VKIS poskytovaných obsluhovanými knihovnami, na využívání ICT, poskytování elektronických služeb, na roli knihoven v komunitním životě míst, na umístění i vybavení knihovny. Velkou pozornost si i v následujících letech vyžádá působení na profesionální knihovny s malým počtem pracovních úvazků, na jejich zřizovatele a provozovatele na celkové posílení pozice a role knihovny v každém městečku a větší obci.

1. Poradenská a konzultační činnost

Poradenská a konzultační činnost je velmi účinnou a úspěšnou službou, která zásadně ovlivňuje úroveň a dostupnost VKIS v knihovnách obcí i měst v regionech. Ze sedmi standardizovaných služeb je tradičně službou nejvyhledávanější. Viz Příloha č. 7.

O konzultace projevují zájem všechny typy základních knihoven od obecních s „dobrovolným“ knihovníkem až po knihovny profesionalizované a knihovny s odborným zaměřením. Vedle klasických forem osobních jednání a telefonických dotazů je využívána elektronická pošta a další možnosti, které ICT nabízejí. KK a PK věnovaly i v roce 2011 zvýšenou pozornost zlepšování tzv. **elektronické metodiky**. Počet konzultací je i projevem ustálení RF v regionech a projevem důvěry knihovníků obsluhovaných knihoven k metodikům a jejich práci. Vedle širokého spektra běžných odborných dotazů ovlivňují výsledky i témata úkolů souvisejících s aktuálními celorepublikovými trendy a cíli. Často se konkrétní úkol váže na více kalendářních let.

Nejčastěji uváděná témata konzultací a poradenských služeb

rok	téma
2002 2003	evidence knihoven, § 5 a násl. zák. č. 257/2001 Sb., žádosti, přílohy
2004 až 2006	internetizace knihoven a PIK, poradenství k podávání projektů do VISK, Knihovny 21. století, dalších programů i strukturálních fondů
2006	zavádění a obsluha vlastních webových stránek knihoven, autorskoprávní vztahy, konzultace s knihovníky odborných knihoven, PIK
2007	dokončování internetizace dosud nepřipojených knihoven, PIK úsilí o zaevidování u MK dosud neevidovaných knihoven, dokončovací práce na projektu Benchmarking, seznamování s jeho využitím a metodikou sebehodnocení, další kultivace a sjednocování statistické evidence a vykazování regionální automatizované knihovní systémy, webové stránky knihoven, dálkový přístup do OPAC
2008	masivnější zavádění regionálních automatizovaných knihovních systémů, další zkvalitňování webů knihoven, nová statistická evidence a vykazování od 1. 1. 2009, PIK
2009	zlepšení kvality, resp. informačního potenciálu webových stránek KK a PK určených obsluhovaným knihovnám, zkvalitňování webových stránek obsluhovaných knihoven, regionální automatizované systémy, dálkový přístup do OPAC, nová statistická evidence a vykazování od 1. 1. 2009 zpracování projektů do grantových programů, ekonomicko právní otázky spojené s čerpáním dotací

2010	zkvalitňování informačního potenciálu webových stránek KK a PK určených obsluhovaným knihovnám, zkvalitňování webových stránek obsluhovaných knihoven, regionální automatizované systémy, dálkový přístup do OPAC, využívání MVS, příprava na další elektronické služby dálkově přístupné i v nejmenších knihovnách, e-booky, zpracování projektů do grantových programů, ekonomicko právní otázky spojené s čerpáním dotací, povinnosti knihoven spojené s autorským právem knihovny jako komunitní centra, soutěžení knihoven
2011	zkvalitňování informačního potenciálu webových stránek KK a PK určených obsluhovaným knihovnám, zkvalitňování webových stránek obsluhovaných knihoven, regionální automatizované systémy, dálkový přístup do OPAC, využívání MVS, příprava na další elektronické služby dálkově přístupné i v nejmenších knihovnách, e-booky, realizace průzkumů spokojenosti uživatelů konkrétních knihoven zpracování projektů do grantových programů, ekonomicko právní otázky spojené s čerpáním dotací, povinnosti knihoven spojené s autorským právem knihovny jako komunitní centra, dobrovolnictví v knihovnách, soutěžení knihoven novelizovaný standard VKIS, Program Benchmarking, práce s handicapovanými uživateli a projekt Bezbariérová knihovna, Koncepce rozvoje knihoven v letech 2011 - 2015

Zájem o poradenské služby výrazně rok od roku vzrůstá (s výjimkou statisticky nevýznamné stagnace v roce 2010). **Počet knihoven, jimž byly poskytnuty konzultace, nebo v nichž PK a KK vykonaly metodickou návštěvu se v roce 2011 oproti roku 2010 snížil, a to o 88 obslužených knihoven.**²⁸ Naopak **počet konzultací a metodických návštěv se meziročně zvýšil. V roce 2011 se uskutečnilo 23 966 konzultací** (o 2 627 konzultací více, než v roce 2010, tj. o 12,3%). **Metodických návštěv bylo zrealizováno v roce 2011 11 634** (o 101, tj. o 0,9% více než v roce předešlém).

Vývoj v ČR během let 2005 až 2011 ilustruje tabulka, vývoj v jednotlivých krajích je v grafech uveden v Příloze č. 7

Poradenská a konzultační činnost v roce	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet obslužených knihoven	6 395	6 687	6 522	6 438	6 553	6 533	6 445
Počet poskytnutých konzultací	19 988	20 308	20 745	21 013	21 420	21 339	23 966
Počet metodických návštěv	11 550	11 789	11 762	11 689	12 004	11 533	11 634

²⁸ Obslužená knihovna = knihovna odebírající konkrétní službu

Obsluhovaná knihovna = knihovna zapojená do programu, může odebírat jednu nebo všechny služby.

V roce 2011 byla průměrně v každém kraji ČR poskytnuta poradenská služba 460 knihovnám (v roce 2010 467 knihovnám). V každém kraji se uskutečnilo průměrně **1 712 konzultací** (v roce 2010 celkem 1 524 konzultací), tj. **každé obsloužené knihovně byly poskytnuty v průměru 4 konzultace**. 9 ze 14 krajů vykazuje nárůst konzultací v roce 2011 vůči roku 2010, a to dost podstatný (Pardubický, Jihomoravský, Královéhradecký i Středočeský kraj). Tento jev lze přičíst jednak snížení finančních prostředků, a tudíž i počtu metodických návštěv, ale i oblibu a význam elektronické komunikace s knihovníky a co je významné - růst důvěry knihovníků a zřizovatelů knihoven vůči metodikům KK a PK.

Vývoj počtu konzultací v jednotlivých krajích v letech 2005 až 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Počet poskytnutých konzultací															
v roce 2005	207	1873	3493	1225	319	885	327	2082	1912	1035	1421	2271	1683	1255	1428
v roce 2006	236	1567	3849	1211	376	951	364	2287	1932	973	1370	2009	1734	1449	1451
v roce 2007	216	2079	3066	1210	329	1150	426	2622	1927	1096	1578	1954	1589	1503	1482
v roce 2008	219	2117	3269	1134	368	961	344	2630	1583	1475	1721	2097	1757	1338	1501
v roce 2009	256	2138	2965	1007	342	921	427	3137	1907	1193	1820	1995	1828	1484	1530
v roce 2010	219	2117	3269	1134	368	961	344	2630	1583	1475	1721	2097	1757	1338	1524
v roce 2011	243	2471	3480	1110	461	942	514	3083	2644	1323	2452	1962	2077	1204	1712

Kontinuální růst počtu konzultací trval až do roku 2009, v roce 2010 se zastavil a počet konzultací nevýznamně poklesl. V roce 2011 však prudce stoupl a překonal zatím dosažené maximum.

V každém kraji bylo v roce 2011 **průměrně uskutečněno 831 metodických návštěv** (v roce 2010 tento průměr činil 824). V průměru byly během roku 2011 **všechny obsloužené knihovny navštíveny dvakrát**. Významnější meziroční nárůst metodických návštěv vykázaly Plzeňský kraj, Vysočina a Jihomoravský kraj. Na druhé straně dále ubylo metodických návštěv v krajích Středočeském, Karlovarském, Ústeckém a Olomouckém.

Počet metodických návštěv v jednotlivých krajích v letech 2005, 2009, 2010 a 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Počet metodických návštěv															
v roce 2005	91	1144	1553	1235	651	473	888	987	412	906	1025	957	874	354	825
v roce 2009	91	1161	1724	1209	513	576	736	1123	438	1199	871	782	1004	577	857
v roce 2010	88	1050	1512	1185	464	533	739	1111	471	1273	856	686	1074	491	824
v roce 2011	86	960	1525	1344	379	503	766	1089	476	1361	917	651	1060	517	831

Vývoj konzultací a metodických návštěv v letech 2002, 2010 a 2011 v krajích je zachycen v Příloze č. 7.

Výsledky a výkonové ukazatele za rok 2011 v jednotlivých krajích obsahuje tabulka

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Poradenská a konzultační činnost															
Počet obslužených knihoven	39	915	611	580	118	344	272	415	415	560	686	691	380	419	460
Počet konzultací na jednu obsluženou knihovnu	6,23	2,70	5,70	1,91	3,91	2,74	1,89	7,43	6,37	2,36	3,57	2,84	5,47	2,87	4,00
Počet metod. návštěv na 1 obsluženou knihovnu	2,21	1,05	2,50	2,32	3,21	1,46	2,82	2,62	1,15	2,43	1,34	0,94	2,79	1,23	2,00
Počet obsluhovaných knihoven	39	832	621	493	118	291	223	397	415	570	695	491	399	395	427
Počet konzultací na 1 obsluhovanou knihovnu	6,23	2,97	5,60	2,25	3,91	3,24	2,30	7,77	6,37	2,32	3,53	4,00	5,21	3,05	4,20
Počet metod. návštěv na 1 obsluhovanou knihovnu	2,21	1,15	2,46	2,73	3,21	1,73	3,43	2,74	1,15	2,39	1,32	1,33	2,66	1,31	2,13

Standard RF z hlediska celé ČR byl překročen a po obsahové stránce naplněn. Kvantitativně je standardizován pouze počet metodických návštěv v knihovnách - **každá z obslužených knihoven má být navštívena minimálně 1x za rok, celorepublikový průměr vykazuje hodnotu 2,13**. Standard je ve všech krajích naplněn, a v některých krajích i několikanásobně překračován již řadu let. Potvrzuje se zkušenost z praxe, že **pravidelné a především časté metodické návštěvy, výrazně přispívají ke zvyšování kvality služeb obsluhovaných knihoven**. Pravidelné setkání s knihovníkem přímo v jeho knihovně a rovněž soustavný kontakt se zřizovateli knihoven se velmi osvědčuje. Osobní komunikace výrazně přispívá ke zkvalitňování VKIS v knihovnách. Na druhé straně se ale aktuální cíle v jednotlivých krajích často diametrálně liší. Zatímco v jedněch krajích již dospěli k plošnému rozšíření webových stránek a téměř k úplné automatizaci i v knihovnách s neprofesionálním pracovníkem, v jiných krajích se potýkají s fungováním základních služeb. Je to způsobeno mj. i trvalým nedostatkem finančních prostředků a snižováním počtu metodiků pod únosnou hranici. Standard sice je splněn, ale po stránce obsahu, který reflektuje aktuální směry a trendy vývoje, některé kraje silně zaostávají. Součástí standardu služby „Poradenská a konzultační činnost“ je i forma služby realizovaná

prostřednictvím **vydávání zpravodaje**. Trvale vyhledávanými jsou tituly krajských knihoven např. U nás (Královéhradecký kraj),²⁹ Duha (Jihomoravský kraj),³⁰ Krok (Olomoucký kraj),³¹ Světlik – Svět libereckých knihoven,³² Zvuk Zlínského kraje.³³ Tato periodika, doplňující časopis Čtenář,³⁴ mají velký význam pro praxi knihoven v konkrétních regionech. I když některé z nich nejsou zaměřeny speciálně na knihovnickou problematiku, ale na literární a kulturní dění, jsou však s činnostmi knihoven významně spjaty. Všechny vycházejí v klasické formě i elektronicky, nebo pouze v elektronické podobě jako Knihovnický zpravodaj Vysočina³⁵ a přesahují významem hranice kraje. Mnohé PK vydávají skromnější typ metodického zpravodaje, avšak zaměřeného na konkrétní obsluhované knihovny, pro jejichž vnitřní potřebu jsou vydávány. Tento typ informační pomůcky je v současnosti vydáván zpravidla pouze elektronicky. Vedle tištěných zpravodajů a dalších forem tištěného informování obsluhovaných knihoven nabývají stále více na významu **webové stránky krajských a pověřených knihoven**, resp. jejich speciální část určená obsluhovaných knihovnám. V současnosti je to samozřejmostí u všech knihoven, které poskytují RF (s výjimkou 2 malých PK v Plzeňském kraji).³⁶ **Zlepšení webových stránek** určených speciálně obsluhovaným knihovnám a jejich zřizovatelům patřilo **i v roce 2011 v mnoha krajích k prioritám**. Bohužel stále přetrvávají velké, až diametrální rozdíly v jejich kvalitě a aktuálnosti. Na kvalitních a aktuálních webových stránkách se objevují všechny důležité informace, aktuality, sdělení, pokyny a návody, legislativa i praktické pomůcky i studijní materiály ke stažení. Pro operativní a otevřenou komunikaci zřizují KK a PK i elektronické konference určené jen obsluhovaným knihovnám nebo zaheslované stránky, vyžadující na návštěvníkovi registraci. Elektronická forma informování a vzájemné komunikace je nástrojem hojně používaným v poradenské a konzultační činnosti knihoven, urychluje ji, zjednodušuje a činí ji nepřetržitě dostupnou. Všechny obsluhované knihovny mají k dispozici internet, a tudíž jej stále více knihoven využívá pro běžnou komunikaci se svou obsluhující knihovnou a k průběžnému sledování informací a novinek z oboru. V této oblasti jsou otevřeny další velké možnosti i vzdělávání (zvyšuje se zájem o e-learningové formy), sebevzdělávání knihovníků a zintenzivnění komunikace mezi knihovníky navzájem. Internetizace knihoven se i v oblasti metodické práce ukázala jako velmi prozíravý krok. V roce 2011 se i další menší knihovny zapojily do sociálních sítí, nejčastěji se přihlásily na Facebook. I zde si knihovníci vyměňují zkušenosti a sdělují inspirativní nápady, oznamují realizace akcí a zároveň přímo komunikují se svými uživateli. Přes opětovné meziroční zlepšení využívání webových stránek a internetu při naplňování RF jsou mnohé knihovny teprve na začátku a s nepřetržitým rozvojem všech technologií rozdíly narůstají. Stále nejsou oficiálně formulovány nejracionálnější možnosti, resp. formy elektronické metodické práce, formulovány „povinné“ informace a údaje na jednotlivých úrovních knihoven s RF, tj. KK i PK a jejich vzájemné propojení tak, aby byly technologie co nejefektivněji využity i pro účely RF. Zlepšovat je nutné i webové stránky určené široké veřejnosti, především u malých profesionálních knihoven. Některé webové stránky mívají mnoho nedostatků. Bývají velmi strohé, jen s oznámeními stálých

²⁹ Dostupné na <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas.aspx>

³⁰ Dostupné na <http://duha.mzk.cz/>

³¹ Dostupné na <http://www.vkol.cz/cs/dokumenty/krok---kulturni-revue-olomouckeho-kraje/>

³² Dostupné na <http://www.kvkli.cz/cz/region/svetlik-r18.html>

³³ Dostupné na <http://www.kfbz.cz/zvuk.htm>

³⁴ Dostupné na <http://ctenar.svkkk.cz/>

³⁵ Dostupné na <http://kzv.kkvysociny.cz>

³⁶ Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm

základních charakteristik knihovny, nejsou interaktivní ani aktuální. Úspěšně se zvětšuje počet webových stránek knihoven v nejmenších obcích, a to díky soustředěnému působení metodiků. Inspiraci lze hledat např. i mezi účastníky soutěže Biblioweb,³⁷ nad kterou převzala záštitu Asociace krajů ČR. Webová stránka a její využívání knihovnou je jednou z moderních služeb uživatelům a v současné době i základem a předpokladem dosažení cílů Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 - 2015 včetně internetizace²³ resp. jeho mottem.

2. Statistika knihovnických činností

V roce 2011 byla tato služba obsluhovaným knihovnám stejně důležitá jako v letech předešlých. Počátkem roku 2011 byl proveden pravidelný sběr statistických údajů, resp. vyplnění výkazů Kult(MK) 12-01 za rok 2010. Pro KK s PK to představuje nejen kontrolu správnosti, ale v případě PK i uložení do elektronické databáze NIPOS. Opět velkou výhodou měly kraje, které využívají program StatExcel SVK HK, neboť ten byl spolu s NIPOS upraven tak, aby umožňoval jednorázové kopírování (import) údajů za každou vykazující jednotku. Knihovny, které tento program pro zpracování statistiky využívají, měly další zjednodušení administrativní práce s výhodou odstranění možností chyb. Počínaje 1. lednem 2009 přešly všechny knihovny na inovovanou statistickou evidenci a vykazování knihovnických činností³⁸. A to i v roce 2011 významně ovlivnilo poradenskou činnost, vzdělávání a obsah porad i seminářů všech knihoven plnicích RF. Na webech knihoven pověřených RF byly umístěny metodické pomůcky nebo na ně bylo odkázáno. Obsluhovaným knihovnám ale i jejich provozovatelům jsou systematicky vysvětlovány důvody co nejpřesnější evidence a vykazování a seznamování jsou i s možnostmi využití sebraných dat pro hodnocení i plánování vlastního rozvoje.

V roce 2011 pomohly KK a PK 6 449 knihovnám a jejich zřizovatelům se zpracováním statistického výkazu Kult (MK) 12-01 za rok 2010, tj. o 403 knihovnám více než v roce 2010. Zpracováno bylo **celkem 6 547 statistických výkazů a sumářů**, tj. o 498 výkazů a sumářů více než v roce 2010. Vzhledem k postupující elektronizaci v oboru knihovnictví věnují KK a PK pozornost nejen kvalitě zpracovávaných statistických údajů, ale zároveň i systematicky pečují o jednotnost vykazovaných údajů, respektování pokynů k vyplňování formulářů, sledují údaje o nových formách služeb (především on-line) a pečují o příslušný SW tak, aby statistický formulář byl stále přívětivější a aby sledované údaje byly v konečném výsledku co nejpřesnější a spolehlivé. Mnohé knihovny s RF zpracovaly nejrůznější pomůcky a vystavily je na svých webech. Vedle ucelených informací, průběžně aktualizovaných, na webu KI NK ČR,³⁹ jsou to např. elektronická verze Deníku knihovny – na webu Knihovny V. Čtvrtka v Jičíně,⁴⁰ Knihovna K.H.Máchy v Litoměřicích vystavila řadu pomůcek,⁴¹ stejně tak KVK v Liberci.⁴²

³⁷ Dostupné na <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/biblioweb-2012>

³⁸ Podrobněji ve Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2008. Praha. KI NK ČR: 2009. s. 20.

Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm&

³⁹ Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=01_stat.htm&

⁴⁰ Dostupný na http://knihovna.jicin.cz/informace_pro_knihovny.htm

Statistika v jednotlivých krajích a průměrné hodnoty této činnosti v roce 2011 vyjadřuje tabulka

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Statistika knihovnických činností Kult (MK) 12-01															
Počet obslužených knihoven	39	836	625	496	116	290	223	388	420	582	681	1 018	400	335	461
Počet zpracovaných statistických výkazů	39	810	1 228	548	118	294	240	414	420	557	687	558	324	310	468
Počet zpracovaných výkazů na 1 obsluženou knih.	1,0	1,0	2,0	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	0,5	0,8	0,9	1
Počet zpracovaných výkazů na 1metodika	7,4	54,5	58,6	36,3	14,9	18,4	20,7	23,9	67,2	34,8	24,7	27,6	19,0	11,3	29,96

Standard byl splněn téměř všemi knihovnami plnícími RF na území ČR, a to jak ve strategickém cíli, tak periodicitě. Celostátně je i nadále aktuální pravidelné proškolení a pomoc obsluhovaným knihovnám nejen v malých obcích, ale i knihovnám profesionálním. Jako **nezbytné** se jeví **pravidelné každoroční zařazení tématu do porad či seminářů** před koncem kalendářního roku či hned na začátku roku následujícího. Správné a jednotné přistupování k této činnosti zkvalitňuje ve svém důsledku i výsledky takových nástrojů řízení jako jsou Standard VKIS¹ a Benchmarking knihoven.¹³ Statistické výsledky knihoven jsou vyhodnocovány na krajské úrovni i na úrovni regionů, jejich význam roste i v práci metodiků. Data jsou i jednotlivými knihovnami zveřejňována na vlastních webových stránkách, hodnocení, ba i srovnávání je poskytováno zřizovatelům a provozovatelům knihoven.

3. Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Vzdělávání knihovníků je nezbytnou součástí dosažení vytčených cílů RF knihoven a předpokladem rozvoje knihoven a jejich služeb. Tato činnost je těsně provázána s dalšími programy podporujícími zvyšování kvalifikace knihovníků (např. VISK2, inovačním kurzem UZS, SKIP) a s veškerou činností knihoven. Školící střediska KK disponují zkušenými pořadateli, pracovníky angažovanými na výkonu RF. Ti rozvinuli školení a vzdělávání pracovníků knihoven včetně dobrovolných knihovníků nebývalou měrou. Kvantitativně sice vykazuje tato činnost od roku 2005 výkyvy, ale je třeba zdůraznit, že jsou průběžně hledány nejrůznější nové formy a aktuální témata vzdělávacích akcí. Trvale aktuální je otázka závaznosti dalšího vzdělávání a sebevzdělávání knihovníků. Přesně jsou pojmenovány a obecně známy překážky, které knihovníkům brání v účasti na vzdělávání, stále však neexistují účinné nástroje, které by mohly významně ovlivnit zájem a účast. Určité posílení motivace by

⁴¹ Dostupné na <http://region.knihovnalitomerice.cz/ke-stazeni.html>

⁴² Dostupné na http://www.kvcli.cz/data/afm-uploads/region/Denik%20verejne%20knihovny2011_1.xls

mohla přinést novela Standardu VKIS,¹ v níž je indikátor vzdělávání stanoven na 48 pracovních hodin ročně na 1 pracovníka (profesionální knihovny) a 8 pracovních hodin na knihovníka knihovny s týdenní provozní dobou nižší než 10 hodin. Vzhledem k vážnosti, jaké se novelizovaný standard těší, je možné doufat ve zlepšení účasti pracovníků knihoven na vzdělávacích akcích. Např. Školící středisko MSVK v Ostravě vydává účastníkům vzdělávacích akcí potvrzení o účasti na konkrétním semináři, workshopu apod., aby bylo možné doložit plnění tohoto indikátoru Standardu VKIS, ale i Standardu RF.³

Zatímco rok 2009 zaznamenal celkový nárůst vzdělávacích akcí, účasti knihovníků, ba i zvýšení celkového rozsahu vyučovacích hodin, rok 2010 znamenal v číselných vyjádřeních pokles. Ten dále pokračoval ve všech sledovaných ukazatelích i v roce 2011. Důvodů je několik: snižování finančních prostředků knihoven, a to nejen na RF, další snižování počtu pracovníků RF, probíhající projekt Únie zaměstnavatelských svazů Zvýšení adaptability zaměstnanců organizací působících v sekci kultura,⁴³ malý důraz na celoživotní vzdělávání ze strany zaměstnavatelů, resp. absence oficiálních motivačních nástrojů. **Obsah a témata vzdělávacích aktivit** zpravidla předcházejí realizaci celorepublikového nebo celokrajského cíle RF. Žádaná témata, formy, čas a místo realizace vzdělávacích akcí si některé kraje již tradičně zjišťují anketami a dotazníky (např. Středočeský, Plzeňský a Zlínský kraj). Téměř ve všech krajích i v roce 2011 pokračovali v proškolení knihovníků profesionálních i obecních knihoven ve využívání modulů regionálních automatizovaných knihovnických systémů, v dovednostech využívat ICT (Ústecký, Středočeský, Karlovarský kraj, Hl. město Praha). Ve všech krajích jsou časté a hojně navštěvované kurzy a semináře zaměřené na současnou literaturu, národní literatury, jejich překlady, literaturu pro děti, na výchovu ke čtenářství, práci s handicapovanými občany. Často je vzdělávání v krajích organizováno tak, že KK pořádá semináře pro profesionální knihovníky, PK pak pro dobrovolné knihovníky svých obvodů. Středočeský kraj opětovně v závěrech výroční zprávy uvádí, že přínosem pro vzdělávání dobrovolných knihovníků jsou e-learningové kurzy pro knihovníky z malých obecních knihoven, ve smyslu knihovnického minima (autor Moravskoslezská vědecká knihovna), nebo zveřejňování studijních materiálů na webových stránkách určených obsluhovaným knihovnám (SVK Hradec Králové). Téměř ve všech krajích proběhly kurzy či semináře s tematikou informační výchovy ve veřejných knihovnách, v pořádání počítačových kurzů pro profesionální i pro dobrovolné knihovníky (pro profesionální knihovníky častěji již zaměřené na nadstavbové moduly MS Office, multimediální prezentace, vektorovou grafiku, Carmen – OPAC 2.0 práci s regionálními knihovničními systémy apod.). Nadále jsou vyžadována a pořádána školení vyhledávacích strategií v oborových portálech, jednotlivých licencovaných databázích, v dovednostech používat plnotextové databáze, jak využívat Facebook nebo využít web pro různé komunity. To se týkalo, výjimečně sice, ale přeci, i školení dobrovolných knihovníků. Všechny regiony pokračovaly v proškolení knihovníků ve schopnostech a dovednostech spravovat vlastní webové stránky.

Rok 2011 byl poznamenán poklesem všech ukazatelů stejně jako rok předešlý. Vzdělávacích akcí pořádaných KK a PK se v roce 2011 zúčastnilo 3 582 knihoven, tj. o 41 knihoven méně než v roce 2010 (3 623 knihoven). Z celkového počtu 802 vzdělávacích akcí (o 22 méně než v roce 2010) bylo 545, tj. 68 % uskutečněno právě v rámci RF, a to v celkovém rozsahu 2 241 vyučovacích hodin. Vzdělávání (v rámci RF) se zúčastnilo 7 145 knihovníků, což je o 608 účastníků méně než v roce 2010. V roce 2011 bylo v každém kraji uspořádáno průměrně 39 vzdělávacích akcí v rámci RF (v roce 2010 to bylo 43), každé z nich se průměrně zúčastnilo 15,3 knihovníka (v roce 2010 14,2). Každá akce

⁴³ Dostupné na <http://kultura.monitorovani.eu/projekt.php>

trvala průměrně 4,3 vyučovací hodiny. Rozdíly oproti roku 2010 jsou patrné z Přílohy č. 3 a vývoj v letech 2002,⁴⁴ 2005, 2009 a 2010 z Příloh č. 4 a 5. Graficky je vzdělávání podchyceno i v Příloze č. 7.

Meziroční rozdíly výsledků za celou ČR jsou zachyceny v následující tabulce

Vzdělávání knihovníků, semináře	2010	2011	+/-
Počet obslužených knihoven	3 623	3 582	-41
Počet všech vzdělávacích akcí	824	802	-22
z toho: počet akcí v rámci RF	595	545	-50
Počet všech účastníků	13 125	12 901	-224
z toho: počet účastníků akcí v rámci RF	7 753	7 145	-608
Počet všech vyučovacích hodin	4 932	4 762	-171
z toho: počet vyučovacích hodin v rámci RF	2 580	2 241	-340

Pouze 5 krajů ze 14 vykázalo nárůst vzdělávacích akcí v rámci RF. Výrazněji kraje Jihočeský a Pardubický. Největší pokles naopak zaznamenal kraje Jihomoravský, Vysočina a Moravskoslezský. Tyto kraje však v předešlých letech patřily k velmi aktivním a počet akcí kontinuálně rostl, proto meziroční pokles ještě nemusí znamenat odklon od vzdělávání, což potvrzují i skutečné aktivity v těchto krajích pořádané a uvedené i v krajských výročních zprávách. Hledáme-li hlavní příčiny útlumu vzdělávání, jsou ve všech krajích obdobné – nedostatek finančních prostředků na straně pořadatele i účastnických knihoven, problémy s uvolňováním pracovníků z profesionálních knihoven s malým počtem pracovníků, rozdílný den v týdnu, kdy má knihovna pro veřejnost zavřeno, neochota provozovatele knihovnicka uvolnit, termín a čas konání vzdělávací akce pro dobrovolné knihovníky. Silně negativní roli hraje nepochopení významu soustavného vzdělávání pro zdárný výkon profese jak knihovníky, tak i provozovateli knihoven a absence závaznosti celoživotního vzdělávání profesionálních pracovníků knihoven. V každém případě **by mělo být vzdělávání závazné nejen pro metodiky KK a PK, kteří bez celoživotního vzdělávání a soustavné inovace vlastních vědomostí a dovedností nemohou kvalitně vykonávat svou funkci, ale pro všechny knihovníky, kteří tuto činnost vykonávají jako svou profesi.** Celoživotní vzdělávání není stále dostatečně doceněno jako nezbytný předpoklad kvalitního výkonu profese knihovníka na jakékoliv pozici. To se pak odráží v neinformovanosti knihovníků o vývojových trendech a nových možnostech pro knihovny a ve svém důsledku na kvalitě VKIS.

⁴⁴ Vzdělávání v rámci RF je zvlášť sledováno až od roku 2003. Za rok 2002 bylo vzdělávání sledováno jako jeden celek.

Počet vzdělávacích akcí v rámci RF v krajích v letech 2005 až 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
rok 2005	21	60	51	58	15	30	25	39	19	65	56	54	18	45	40
rok 2006	33	44	58	78	3	25	15	54	21	53	63	64	16	59	42
rok 2007	32	50	73	44	1	13	17	50	19	36	52	50	21	66	37
rok 2008	30	39	95	38	1	32	20	42	23	46	59	47	27	52	39
rok 2009	38	46	87	42	4	20	20	45	26	56	117	46	26	55	45
rok 2010	42	36	63	47	7	18	15	42	22	65	131	39	27	41	43
rok 2011	34	26	86	50	4	13	18	39	32	45	108	41	24	25	39

Vzdělávání je třeba posuzovat nejen počtem vykázaných akcí, ale i v souvislosti s dalšími údaji. Např. s průměrným počtem účastníků na jedné akci (zájem), kde dosáhly v roce 2011 nejvyšších hodnot v krajích Ústeckém, Moravskoslezském a Zlínském, nebo v průměrné délce trvání jedné akce (v počtu vyučovacích hodin), kde nejvyššího počtu vyučovacích hodin na 1 akci dosahuje Praha, kraj Plzeňský, Zlínský a Středočeský. Poslední dva roky naznačují, že možná cesta je i pořádání menšího počtu akcí s delší dobou trvání (v hodinách). To by mohla být cesta, při dobré volbě témat a dodržení standardem požadovaného množství hodin.

Údaje o vzdělávání v rámci RF za jednotlivé kraje v roce 2011 jsou uvedeny v tabulce, zajímavé je jejich srovnání s průměrnými údaji

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Průměr
Počet obslužených knihoven	15	330	320	322	32	175	157	271	144	355	574	370	239	278	256
Počet všech vzdělávacích akcí	133	34	91	59	14	29	25	51	40	61	121	49	45	50	57
z toho: počet akcí v rámci RF	34	26	86	50	4	13	18	39	32	45	108	41	24	25	39
Počet všech účastníků	1 690	484	774	1 510	130	432	463	838	480	1 605	1 176	887	1 091	1 341	922
z toho: počet účast. akcí v rámci RF	34	383	690	583	52	350	388	608	229	906	1 138	540	603	641	510
Počet všech vyučovacích hodin	1 259	154	279	380	148	180	113	329	195	309	492	310	224	390	340
z toho: počet vyučov. hodin v rámci RF	405	118	210	344	16	50	63	156	68	181	341	95	108	86	160
Ukazatele															
Počet vzděláv. akcí RF na 1 obsluž.knih.	2,27	0,08	0,27	0,16	0,13	0,07	0,11	0,14	0,22	0,13	0,19	0,11	0,10	0,09	0,29
Počet vyuč. hodin na 1 vzděláv. akci RF	11,91	4,54	2,44	6,88	4,00	3,85	3,50	3,99	2,13	4,02	3,16	2,32	4,50	3,44	4,33
Počet účastníků 1 vzděláv. akce RF	1,00	14,73	8,02	11,66	13,00	26,92	21,56	15,59	7,16	20,13	10,54	13,17	25,13	25,64	15,30
% obsluhovaných kn., které se účastnily	38%	40%	52%	65%	27%	60%	70%	68%	35%	62%	83%	75%	60%	70%	58%

Údaje druhé části tabulky (pouze vzdělávání v rámci RF) ilustrují, jak se v mnohých krajích o vzdělávání zajímá jen malá část obsluhovaných knihoven. Některé kraje naopak vykazují zájem i těch knihoven, které nejsou příjemci služeb RF, tzn., že nejsou obsluhovanými knihovnami.

Jsou to nejrůznější odborné knihovny, počínaje muzejními, přes školní až k vysokoškolským, ústavním a dalším. Nejvyšší účast obsluhovaných knihoven vyjádřenou v procentech zaznamenávají kraje Jihomoravský, Olomoucký, Liberecký a Moravskoslezský.

Zájem knihoven o vzdělávání RF se meziročně opět snížil, a to o 2%, tj. o 41 knihoven. Vzdělávání v rámci RF se zúčastnili pracovníci pouze 58 % obsluhovaných knihoven.

Z celkového počtu uspořádaných vzdělávacích akcí v PK a KK v roce 2011 bylo 67% akcí realizováno v rámci RF. V roce 2010 to činilo 72 %. KK zaměřují své vzdělávací aktivity na široké spektrum typů a druhů knihoven, resp. knihovníků. PK vzdělávají povětšinou knihovníky obecních knihoven a menších profesionalizovaných knihoven. Mnohé vzdělávací formy pro knihovníky obcí - např. instruktáž a trénink - zařazují KK i PK spíše do programů porad jako krátký vzdělávací blok (1, max. 2 vyuč. hodiny). Z těchto údajů by mělo vyplývat, že tři čtvrtiny vzdělávání jsou určeny právě pro příjemce regionálních služeb a z prostředků na tyto funkce jsou i hrazeny.

Porady

Porady jsou v oblasti regionálních služeb prostředkem koordinace, informování a vzájemné výměny názorů a poznatků. V mnohých regionech jsou vzdělávací akce spojovány s poradami. Ve sledovaném roce bylo v celé ČR uspořádáno **393 porad** (v roce 2010 442 porad), **jichž se zúčastnilo 4 990 knihovníků z 3 214 knihoven** (v roce 2010 to činilo 5 416 účastníků z 3 043 knihoven). Při meziročním srovnání došlo v roce 2011 ke zvýšení počtu zúčastněných knihoven, snížení počtu porad a počtu účastníků. V roce 2011 uspořádaly knihovny s RF **každého kraje průměrně 28 porad** (v roce 2010 32 porady). Průměrný počet účastníků jedné porady vzrostl z 12,25 účastníků v roce 2010 **na 12,44 v roce 2011**. Viz Přílohy č. 3, č. 4 až 7.

Údaje za jednotlivé kraje v roce 2011 obsahují následující tabulky (grafické vyjádření na Příloze č. 7)

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Porady															
Počet obslužených knihoven	8	551	152	364	33	221	71	152	199	371	427	349	107	209	229,57
Počet akcí	1	23	35	49	11	18	17	38	37	26	43	38	30	27	28,07
Počet účastníků celkem (v kraji)	11	321	372	523	108	223	167	504	367	415	809	373	388	409	356,43
Průměrný počet účastníků na jedné poradě 2010	11,0	14,0	10,6	10,7	9,8	12,4	9,8	13,3	9,9	16,0	18,8	9,8	12,9	15,1	12,44

Vývoj počtu uspořádaných porad v období let 2002, 2005, 2009, 2010 a 2011 v jednotlivých krajích ČR

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
v roce 2002	2	48	30	38	15	22	14	57	28	34	18	51	18	54	31
v roce 2005	1	53	36	77	9	17	18	48	31	32	43	45	27	37	34
v roce 2009	1	31	39	49	10	17	17	35	39	25	46	40	29	80	33
v roce 2010	1	22	40	49	11	17	14	36	34	27	51	40	30	70	32
v roce 2011	1	23	35	49	11	18	17	38	37	26	43	38	30	27	28

Průměrná účast knihovníků na 1 poradě podle krajů (srovnání let 2002, 2005, 2009, 2010 a 2011)

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
v roce 2002	23,0	12,7	12,1	9,8	8,7	15,4	8,4	8,6	10,8	10,3	14,2	16,6	7,2	7,7	11,8
v roce 2005	23,0	10,8	11,4	6,7	10,7	10,2	11,6	9,3	9,8	10,3	16,8	8,8	12,9	11,7	10,5
v roce 2009	21,0	13,5	12,1	10,1	9,0	12,5	11,7	10,9	8,9	13,0	18,9	10,3	10,0	11,6	12,4
v roce 2010	15,0	17,5	11,1	9,6	9,5	11,2	10,7	10,2	9,6	14,0	16,8	10,4	12,6	13,4	12,3
v roce 2011	11,0	14,0	10,6	10,7	9,8	12,4	9,8	13,3	9,9	16,0	18,8	9,8	12,9	15,1	12,4

Standard

Strategickým cílem služby Vzdělávání knihovníků, semináře, porady je zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků a jejich informovanosti o aktuálním vývoji oboru jako podmínky vzájemné spolupráce a koordinace knihoven. Standard pro vzdělávání stanovuje, aby každý profesionální pracovník absolvoval za rok 30 hodin a dobrovolný knihovník 8 hodin vzdělávání. Od října roku 2011 je v platnosti novelizovaný Standard VKIS,¹ který navrhuje počet hodin celoživotního vzdělávání profesionálních pracovníků na 48 ročně, 8 hodin pro dobrovolného pracovníka zůstává jako v původní verzi. Bylo by výhodné přijmout Standard VKIS v tomto indikátoru i pro RF. Významnou roli v posledních letech v oblasti vzdělávání hrají studijní zájezdy a exkurze do knihoven jiných krajů a regionů.

Jako součást vzdělávání jsou standardizovány i porady s obsluhovanými knihovnami. Část KK naplnila požadavek 4 porad ředitelů PK ročně, stejně tak je zčásti naplňován cíl uspořádat 2 porady ročně pro neprofesionální knihovníky. Přetrvávají obtíže s účastí knihovníků malých profesionálních knihoven. Uváděné důvody jsou pestré, avšak z hlediska potřeby vzdělávání jako a informovanosti jako podmínky úspěšného rozvoje VKIS překonatelné (např. jednotný tzv. zavírací den v regionu, pobídkové nástroje, vývoz kurzů do regionů jednotlivých PK, atd.). Jak ukazují výsledky roku 2011 a jejich hodnocení v krajských výročních zprávách RF, bude ještě k jejich vyřešení třeba několikaletého úsilí.

Důležité je o významu celoživotního vzdělávání přesvědčit nejen knihovníky, ale i provozovatele knihoven.

4. Tvorba výměnných fondů, jejich cirkulace a distribuce

Výměnný fond, jako specifický druh knihovních fondů budovaných výhradně v síti knihoven územně samosprávných celků, se právě svým účelem ukázal jako nezbytný prostředek ke zkvalitňování dostupnosti dokumentů a informací v nich obsažených a ke stírání rozdílů v kvalitě služeb knihoven ve městech a v malých obcích. Tím, že výměnný fond cirkuluje po knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní a ekonomické. Původně výměnné fondy pomáhaly především těm obcím, které neměly takový finanční potenciál, aby jejich knihovna byla dostatečně „atraktivní“ a mohla uspokojovat požadavky občanů. Poslední roky je stále hojněji využívají i ty obce, které sice financují nákup KF ve své knihovně, avšak není pro ně hospodárné doplňovat jej v takové šíři, jakou představují cirkulující soubory z výměnných fondů. To všechno jsou, jak ostatně potvrzují několikaleté výsledky, důležité argumenty pro další realizaci této služby a její upevnění v souvislosti s ekonomickými problémy. Budování VF naráželo i v roce 2011, stejně jako v roce předešlém, na problémy související s výší krajské dotace na RF. Ačkoliv celkově částka na nákup VF meziročně vrostla téměř o 1,5 mil. Kč, rostou ceny knih, a proto se jich za stejnou hodnotu pořídí méně. Zároveň stále více malých knihoven má zájem VF využívat. Navíc, jak některé kraje ve zprávách uvádějí, čtenáři v obcích preferují nově vydané knihy a především beletrii. Tam, kde jsou obsluhované knihovny automatizovány a propojeny s PK, si složení výměnných souborů mohou samy dálkově ovlivňovat. Tak se dostává na pořad řešení otázka, jak posilovat finanční částku na nákup VF, klonit se k nějaké specializaci VF, posílit vícezdrojové financování? Přitom VF jsou patrně jedněmi z nejlépe obnovovaných KF v ČR, jeho obnova za rok 2011 činila 8,5%⁴⁵.

K 31. 12. 2011 dosáhly výměnné fondy v rámci celé ČR objemu **3 062 950 knihovních jednotek** (dále k. j.). Znamená to, že **pro každou obslouženou knihovnu bylo k dispozici průměrně 583 k. j. výměnného fondu**. Průměrně je v každém kraji ČR k dispozici VF o velikosti necelých 219 tisíc k. j. V roce 2010 to bylo necelých 209 tisíc k. j. **Roční přírůstek VF činil 185 036 431 k. j., v roce 2010 to bylo 185 431 k. j.** (Množství nově nakoupených k.j. již několik let klesá). **Finanční částka** za celou ČR věnovaná z krajských dotací na RF na nákup VF **v roce 2011 činila 28 962 527 Kč**, tj. o téměř **1,5 mil. Kč více než v roce 2010**. Částka **za rok 2011 představuje 25,24%** z celkových krajských dotací na RF (v roce 2010 23,77 %). Tím naléhavěji je nutno upozornit, že částka na nákup KF se již od r. 2005 zvyšuje (s výjimkou kritického roku – roku 2010), avšak velikost přírůstku VF se naopak rok od roku mírně snižuje vlivem růstu cen knih. **Středočeský kraj nenakupoval z krajské dotace v roce 2010 VF vůbec! V roce 2011 věnoval na nákup VF 9,2% z přidělené krajské dotace.** VF byl i v roce 2010 **doplňován nejen z finančních prostředků krajů, ale i z prostředků obcí, a to v 9 ze 14 krajů. Bohužel v roce 2011 to bylo jen 8 krajů ze 14** (ubýly obce z kraje Olomouckého). 10 krajů využívá zároveň i dalších finančních zdrojů. Praha, Jihomoravský a Zlínský kraj budovaly VF výhradně z finančních prostředků kraje a naopak, kraje Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Královéhradecký, Pardubický a Moravskoslezský budují VF ze všech tří sledovaných zdrojů: z krajské dotace na RF, z finančních prostředků obcí a z dalších zdrojů.

⁴⁵ Pro srovnání: v novele Metodického pokynu VKIS je stanoven indikátor 10%.

V roce 2011 věnovaly KK a PK zvýšenou pozornost budování VF a meziroční poklesy nebyly již zdaleka tak drastické jako rozdíly v letech 2009 a 2010.

Meziroční rozdíly ukazatelů budování výměnného fondu v ČR znázorňuje tabulka níže a Příloha č. 3.

Výměnný fond	2010	2011	+/-
Stav výměnného fondu k 31.12 v k. j.	2 921 765	3 062 950	141 185
Roční přírůstek VF	185 431	185 036	-395
Zakoupeno z dotace na RF (v k. j.)	164 659	167 220	2 561
Zakoupeno z prostředků obcí (v k. j.)	12 104	12 029	-75
Zakoupeno z finan. prostř. dalších zdrojů (v k. j.)	4 856	4 854	-2

Údaje za jednotlivé kraje o budování VF i finančních nákladech s tím spojených jsou uvedeny v Přílohách č. 7. a č. 8.

Stav VF k 31. 12. 2011, přírůstky za rok a počet doplněných k. j. podle původu finančních prostředků v jednotlivých krajích (v k. j.)

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
Výměnný fond (v k. j.)															
Stav výměnného fondu k 31. 12. 2011	11 788	252 317	304 896	313 285	130 681	185 581	77 082	339 707	413 094	316 107	203 416	182 503	111 564	220 929	3 062 950
Roční přírůstek VF	1 307	4 327	15 199	14 016	7 326	12 889	5 988	14 996	17 367	19 354	20 636	15 010	10 093	26 528	185 036
Zakoupeno z dotace na RF	1 307	3 620	14 933	12 998	4 585	10 957	5 708	12 880	15 241	18 305	19 621	13 789	10 089	23 187	167 220
Zakoupeno z prostředků obce	0	0	188	707	2 741	1 309	0	2 071	0	809	0	921	0	3 283	12 029
Zakoupeno z jiných zdrojů	0	238	78	234	0	535	135	45	2 126	240	1 015	155	4	49	4 854

Přírůstek VF v k. j. z hlavního finančního zdroje v letech 2005 až 2011 po jednotlivých krajích

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem	Ø ČR
2005 – Zakoupeno z dotace krajů na RF	1177	31059	18267	11702	5481	12026	5273	17477	21269	25409	23399	20058	8753	22386	223 736	15 981
2006 – Zakoupeno z dotace krajů na RF	1326	42724	21759	13205	5388	11202	3797	16525	22052	29096	23301	22026	6407	22934	241 742	17 267
2007 – Zakoupeno z dotace krajů na RF	1250	41039	21992	13907	4728	13663	5814	14175	24036	27921	21216	18209	5613	22396	235 959	16 854
2008 – Zakoupeno z dotace krajů na RF	1208	38647	18373	14494	4706	10832	5606	16364	22383	23228	17588	15453	8268	22925	220 075	15 720
2009 – Zakoupeno z dotace krajů na RF	1412	36247	21598	13744	4081	10212	5355	17070	22032	23326	20530	16780	5649	21648	219 684	15 692
2010 – Zakoupeno z dotace krajů na RF	1265	5810	12913	13051	3955	11424	5696	14835	15544	19306	17488	11919	8737	22716	164 659	11 761
2011– Zakoupeno z dotace krajů na RF	1307	3620	14933	12998	4585	10957	5708	12880	15241	18305	19621	13789	10089	23187	167 220	11 944
Rozdíl 2011/2010	42	-2190	2020	-53	630	-467	12	-1955	-303	-1001	2133	1870	1352	471	2561	183

Pozornost si vynucuje meziroční pokles počtu doplněných k. j. opět v kraji Středočeském a překvapivě i v Královéhradeckém. V Kraji Vysočina byl řadu let kladen důraz na mimořádně velké objemy nových přírůstků proto, aby byl vytvořen dostatečně velký VF.

Roční přírůstek VF upravuje i **Standard RF**.³ Stanovuje minimální přírůstek VF v 1 PK (nebo KK) budující VF na 1 500 k. j. za rok pro cca 80 obsluhovaných knihoven. Z následující tabulky je patrné, že standard neplní 4 kraje (co do počtu přírůstků na PK (nebo KK)).

Důvody tkví v nízké finanční částce na doplňování VF, ta je zpravidla stanovena maximálně možná z přidělené nízké dotace, a v rostoucích cenách knih, ale i v menším počtu obsluhovaných knihoven, než předpokládá Standard RF (např. Praha).

Roční přírůstek na 1 knihovnu s RF v roce 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR	Stand.
Počet knihoven budujících VF*	1	5	10	14	3	8	4	6	4	5	8	7	4	15	95	1
Počet knihoven, které VF využívají	23	750	546	440	84	267	194	344	369	497	601	417	343	382	5 257	80
Počet obsluh., na 1 knihovnu budující VF	23	150	55	31	28	33	49	57	92	99	75	60	86	25	55	80
Roční přírůstek v k. j.	1 307	4 327	15 199	14 016	7 326	12 889	5 988	14 996	17 367	19 354	20 636	15 010	10 093	26 528	185 036	1 500
Průměrný roční přír. na v 1 knihovnu s VF	1 307	865	1 520	1 001	2 442	1 611	1 497	2 499	4 342	3 871	2 580	2 144	2 523	1 769	1 948	1 500

* V některých krajích doplňují VF i KK, pokud vykonávají RF i v intencích PK (obvykle v rámci okresu), jsou započteny do zde uváděného stavu

Pozornost věnovaná VF je vyjádřena i výší finančních prostředků vynaložených v jednotlivých krajích na jeho doplňování, tzn. na nákup VF. Ještě výstižnější je pak vyjádření v procentech z celkových nákladů na RF. Přehled o finančních objemech vynaložených na doplňování VF v roce 2011 je obsahem následující tabulky, grafické vyjádření je uvedeno v Příloze č. 8.

Finance na budování VF v roce 2011 v krajích (pouze z krajských dotací)

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
Celkové náklady (v Kč)	2 209 582	7 007 723	11 000 000	6 700 000	3 656 000	8 000 000	5 440 000	9 230 466	5 850 000	9 392 000	13 450 000	9 300 000	9 800 000	13 722 992	114 758 763
z toho na VF (v Kč)	196 818	642 779	2 860 127	2 035 204	849 057	2 035 971	984 039	2 285 101	2 487 232	2 941 844	3 480 107	2 188 651	1 753 913	4 221 684	28 962 527
na nákup VF v % z celku	8,9%	9,2%	26,0%	30,4%	23,2%	25,4%	18,1%	24,8%	42,5%	31,3%	25,9%	23,5%	17,9%	30,8%	25,2%

Údaj za PA není srovnatelný s ostatními kraji, vzhledem k metodice vykazování pracovních úvazků, a tedy i mzdových nákladů

Prostředky na nákup VF v Kč (z krajských dotací), vývoj v letech 2002, 2005 až 2011

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
v roce 2002	0	4 327 878	1 833 636	1 734 957	324 239	2 260 277	645 078	1 910 371	1 934 193	2 647 535	2 734 864	1 525 345	1 248 987	2 133 493	25 260 853
v roce 2005	190679	4947402	2710540	1744063	693443	2490208	712667	2679934	3477761	4266437	3753521	2941623	1292356	3465750	35366384
v roce 2006	178882	6512000	3795383	1968424	771299	1755710	553071	2496475	3556367	3914831	3948548	3259937	1462876	3676096	37849899
v roce 2007	171579	6518011	3691284	2139296	775181	1851585	899031	2342686	3660518	4187639	3571387	2724626	1347540	3792507	37672869
v roce 2008	169958	6517958	3821143	2311826	780913	1859980	919726	2819344	3722408	4107932	3506497	2493552	1510713	3951990	38493940
v roce 2009	238911	6448005	3906206	2458784	696176	1974661	944005	2862473	3718069	4459970	3707243	2649138	1483758	3898643	39446042
v roce 2010	219470	0	2239015	2454989	677300	2077348	988908	2401880	2571048	2994818	3473131	1771718	1592995	4041976	27504597
v roce 2011	196 818	642 779	2 860 127	2 035 204	849 057	2 035 971	984 039	2 285 101	2 487 232	2 941 844	3 480 107	2 188 651	1 753 913	4 221 684	28 962 527
rozdíl 2011/2010	-22 652	642 779	621 112	-419 786	171 757	-41 377	-4 869	-116 779	-83 817	-52 974	6 977	416 933	160 918	179 708	1 457 930

Procentuální vyjádření viz

IV. Hodnocení financování regionálních funkcí, hospodaření, graficky na Příloze č. 8.

Částka věnovaná na nákup VF v roce 2011 byla vyšší o 1,5 mil. Kč a dosáhla téměř 29 mil. Kč, byť suma celých krajských dotací byla v roce 2011 ve srovnání s rokem 2010 nižší o necelý 1 mil. Kč oproti předešlému roku. Polovina krajů – 7 částku dále nesnižovala oproti předešlému roku, k významnému snížení došlo pouze v Plzeňském kraji. Výraznějšího meziročního nárůst částky na nákup VF vykázaly kraje Středočeský,⁴⁶ Jihočeský a Olomoucký. KK a PK hledají další finanční zdroje k budování VF. Již v roce 2010 začaly jednat s obcemi, zda by nepřispívaly na budování společných VF, jako je tomu již řadu let např. v okrese Děčín, Ústí nad Orlicí, v kraji Karlovarském a v některých

⁴⁶ I když vynaložená částka nemůže, vzhledem k velikosti Středočeského kraje, tamní situaci vyřešit

obvodech Královéhradeckého kraje a dalších. Přesto ale připívajících obcí ubylo ve srovnání s rokem 2010, a to o 18. **Celkově v ČR přispívalo v roce 2011 na budování VF pouze 368 obcí, což je pouze 7% obcí, jejichž knihovny VF využívají** (v roce 2010 386 obcí).

Přes veškeré finanční problémy dbají KK a PK na kvalitu VF a dostatečné pokrytí zájmu obcí o novinky v cirkulačních souborech, na zkvalitnění skladby a aktuálnosti VF. Stále častěji a v hojnějším počtu se soustřeďují i na rozšíření druhů dokumentů ve VF – na časopisy, CD, zvukové knihy apod.

Cirkulace výměnného fondu

Cirkulace výměnných fondů byla i v roce 2011 hned vedle poradenských a konzultačních činností nejžádanější službou, přestože počet knihoven, které využívají souborů VF nepatrně klesl, a to o 40 knihoven. Procento knihoven využívajících VF zůstalo v celorepublikovém ukazateli na stejné hodnotě jako v roce 2010 a letech předešlých – totiž na 88%.⁴⁷ **V roce 2011 využilo** možnosti obohatit svůj knihovní fond (dále KF) výměnnými soubory **5 257 knihoven z celkového počtu obsluhovaných knihoven. Jedná se trvale o jednu z nejžádanějších standardizovaných služeb RF. Celkem** bylo v ČR expedováno **22 034 souborů** (o 878 souborů více než v roce 2010), které dohromady obsahovaly **1 250 357 k. j.** (o 48 349 k. j. více než v roce 2010). Znamená to, že **1 soubor obsahoval průměrně 57 k. j.** Každá z obslužených knihoven obdržela za rok 2011 průměrně **4 cirkulační soubory a v nich dohromady 238 k. j.** Jinak řečeno, **v každé obci, jejíž knihovna je zapojena do programu RF a využívá cirkulační služby, obdrželi uživatelé knihovny v roce 2011 průměrně 238 nových knih.** Trvalý zájem o službu vyjadřují následující tabulky a Přílohy č. 3 až č. 6 a grafy v Příloze č. 7.

Vývoj zájmu v jednotlivých krajích zachycuje tabulka vyjadřující v % počet knihoven využívajících tuto službu z celkového počtu obsluhovaných knihoven

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR
v roce 2005	45 %	97 %	74 %	95 %	76 %	90 %	84 %	87 %	78 %	85 %	68 %	88 %	86 %	77 %	84 %
v roce 2006	49 %	81 %	78 %	94 %	76 %	89 %	86 %	88 %	80 %	84 %	77 %	91%	78 %	84 %	83 %
v roce 2007	54%	89%	85%	94%	74%	98%	89%	88%	85%	87%	82%	91%	85%	89%	87%
v roce 2008	59%	90%	84%	90%	74%	90%	87%	87%	86%	86%	82%	95%	88%	93%	87%
v roce 2009	59%	92%	92%	87%	74%	90%	89%	89%	87%	88%	84%	89%	89%	87%	88%
v roce 2010	54%	91%	88%	87%	74%	89%	87%	88%	87%	89%	87%	87%	87%	91%	88%
v roce 2011	59%	90%	88%	89%	71%	92%	87%	87%	89%	87%	86%	85%	86%	97%	88%

⁴⁷ Zbývající 12 % tvoří z velké části profesionalizované knihovny, které cirkulačních souborů využívají pouze sporadicky, zpravidla však vůbec ne

Zájem obsluhovaných knihoven roste jak v krajích, kde práce s VF a cirkulačními soubory má dlouholetou a nepřerušovanou tradici, tak i v krajích, kde tato služba v 90. letech 20. století stagnovala nebo i zcela zanikla. Zanedbatelné procentuální poklesy představují zpravidla snížení počtu obsluhovaných knihoven.

Počet souborů do 1 obslužené knihovny (tj. knihovny využívající tuto službu) v letech 2002, 2005, 2009, 2010 a 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR	Standard
v roce 2002	0,0	2,8	2,1	1,7	6,5	5,9	2,4	2,5	2,6	2,1	3,1	3,6	1,6	2,5	3	2
v roce 2005	1,5	3,2	3,0	2,3	4,8	6,8	2,5	4,9	2,6	6,1	2,8	4,5	2,7	5,5	3,8	2
v roce 2009	1,5	3,2	2,7	2,9	4,7	7,2	3,0	5,3	3,0	3,6	3,6	6,0	2,4	6,5	4,0	2
v roce 2010	1,4	3,1	2,7	2,9	4,5	7,6	3,6	5,3	3,0	3,7	3,5	5,5	2,7	6,7	4,0	2
v roce 2011	1,2	3,3	2,9	3,2	4,9	7,5	3,9	5,7	2,9	4,1	3,8	5,6	2,7	7,0	4,2	2

Počet k. j. dodaných (za rok) v souborech celkem do 1 obslužené knihovny v letech 2002, 2005, 2009, 2010 a 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR	Standard
v roce 2002	0	113	135	120	163	229	81	160	130	89	85	86	51	84	120	60 (2x 30)
v roce 2005	87	138	192	169	184	308	99	240	158	185	108	191	125	219	173	60 (2x 30)
v roce 2009	274	181	227	194	227	355	125	286	213	251	190	262	172	262	223	60 (2x 30)
v roce 2010	241	172	243	189	216	353	142	295	201	266	205	262	184	255	227	60 (2x30)
v roce 2011	221	174	243	212	259	360	140	320	197	277	220	276	201	279	238	60 (2x30)

Průměrný počet souborů za rok 2011 do jedné obslužené knihovny v celorepublikovém ukazateli neklesl oproti roku 2010. Poklesl, i když jen zcela nepatrně, ve třech krajích. V jednom kraji zůstal na stejné hodnotě, zvýšil se v 10 krajích, nejvíce v Kraji Vysočina, Královéhradeckém a Karlovarském kraji. Podobně nepatrné meziroční změny nastaly i v počtu dodaných k. j. za rok 2011 v jednotlivých krajích. **Průměrný počet za celou ČR ale vzrostl z 227 k.j. v roce 2010 na 238 k.j. v roce 2011. Ještě výstižnější je porovnání roku 2002 a 2011.**

Průměrně v každém kraji expedovali v roce 2011 pracovníci PK a KK 1 574 souborů (v r. 2010 1 511 souborů), které obsahovaly průměrně 89 311 k. j. (v r. 2010 85 858 k.j.)

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Cirkulace VF															
Počet obslužených knihoven	23	750	546	440	84	267	194	344	369	497	601	417	343	382	376
Počet expedovaných souborů	28	2 506	1 601	1 419	408	2 009	757	1 969	1 065	2 062	2 258	2352	936	2 664	1 574
Počet svazků v souborech	5 091	130 796	132 636	93 117	21 760	96 058	27 213	110 246	72 682	137 592	132 499	115297	68 877	106 493	89 311
Poč. sv. do 1 obsluž. knihovny	221	174	243	212	259	360	140	320	197	277	220	276	201	279	238
Poč. sv. na 1 expedovaný soubor	182	52	83	66	53	48	36	56	68	67	59	49	74	40	57
Poč. exp. soub. do 1 obsluž. knih.	1,2	3,3	2,9	3,2	4,9	7,5	3,9	5,7	2,9	4,1	3,8	5,6	2,7	7,0	4,2

Příloha č. 7 obsahuje grafy zachycující práci se soubory, a to ve srovnání let 2002, 2005, 2010 a 2011

Formy práce s cirkulačními soubory jsou různé. Stále častěji přibývá regionů, v nichž si sami knihovníci obsluhovaných knihoven žádají o konkrétní tituly prostřednictvím webového rozhraní, a tak ovlivňují skladbu souborů. Toto zrychlení a splnění konkrétního požadavku umožňuje nasazení regionálního automatizovaného knihovního systému. K 31. 12. 2011 byly např. takto napojeny na svou PK všechny obsluhované knihovny SKKS Chomutov, jen několik jich zbývá napojit v obvodě MěK v Teplicích a několika dalších. Periodicita dodávání je též kraj od kraje různá a stejně tak cirkulace, resp. vracení kompletních souborů či jen těch k. j., o které již není v místě zájem, až po důslednou a pevně zavedenou cirkulaci po předem stanovených trasách. Mnohé PK, především ty, které působí v příhraničí, budují VF a půjčují cizojazyčnou literaturu, např. v Moravskoslezském kraji, Libereckém, Královéhradeckém, Karlovarském, ale i v Jihomoravském kraji a dalších. Velkému zájmu uživatelů v malých obecních knihovnách se těší zvukové knihy.

Standard upravuje jak velikost ročního přírůstku v 1 PK, tak i **minimální počet souborů** dodaných do jedné obsluhované knihovny a **počet k. j. v 1 souboru**. Standard **doplňování VF** (1 500 k. j. na 1 pověřenou knihovnu a rok) **nesplnily v roce 2011 jen tři kraje v roce 2010, ale např. v r. 2008 pouze jediný**. Standard pro **počet dodaných souborů a jejich velikost** je již několikátý rok naplňován a překračován (viz tabulky výše). Ukládá knihovnám s RF poskytnout každé obslužené knihovně minimálně 2x ročně 1 soubor s minimálně 30 k. j.

V následujících letech bude nutné bedlivě sledovat plnění standardu kvůli finančním otázkám, růstu cen knih a současnému zvýšenému zájmu knihoven o výměnné soubory. Je třeba doporučit i úpravu doplňování o další druhy dokumentů a cizojazyčnou literaturu tam, kde k tomu dosud PK nepřistoupily. Vzhledem k vývoji vlastních VKIS obsluhovaných knihoven **je třeba věnovat pozornost i využívání výměnných souborů a hledání cest optimálního titulového složení souborů pro konkrétní knihovny**. Např. tak, jak se rychle rozšiřuje s využitím REKS a jejich nasazení na práci se soubory, kdy si každý knihovník může aktivně objednat požadované tituly. Je třeba počítat i se zájmem uživatelů o nové knihy, tzn. dbát na procento obnovy celého VF. Několik krajů již vstoupilo v jednání s obcemi o jejich možné finanční spoluúčasti na budování VF, avšak nebude to v současné finanční situaci nijak jednoduché.

5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů

KK a PK si kladou za cíl vést provozovatele knihoven k uvědomělé správě KF. Obecními knihovnami, resp. obcemi je tato služba vyhledávána ve všech krajích a zpravidla byla i součástí krajských koncepcí RF. Probíhá podle plánu revizí sestavovaných na základě objednávky (zájmu) obcí. Povinnost provozovatelů provádět revize knihovních fondů je stanovena knihovním zákonem. Jím je také stanovena periodicita revizí, pro

nejmenší velikostní kategorii knihoven (dle KF) na 5 let⁴⁸. V posledních letech nabývá na významu poradenská pomoc, především při aktualizaci KF obsluhovaných knihoven související obvykle se zaváděním regionálních automatizovaných knihovních systémů.

Služba má ustálený charakter a stále více se soustřeďuje na metodickou pomoc.

Samotná aktualizace, jako nezbytný krok při ukládání KF do elektronických databází, se objevuje ve všech krajích, kde zavádějí regionální automatizované knihovní systémy. Přibývá i regionů, v nichž realizují revize KF právě za pomoci regionálního automatizovaného knihovního systému a zdůrazňují obrovské zkrácení pracovního času nutného pro klasické provedení revize. Je však třeba zmínit, že využití REKS pro revizní práce je „jen“ jednou z důležitých funkcí, které systém nabízí. Vzhledem k rychlému rozšiřování těchto nástrojů se blížíme době, kdy již nebude revize KF charakterizována jako mimořádně časově a personálně náročná činnost a prostor se uvolní pro další, uživatelům bezprostředně prospěšnější knihovnické činnosti.

V roce 2011 bylo obsluženo celkem 1 137 knihoven, z toho v 674 z nich proběhla revize KF. Zrevidováno bylo 2 187 190 knihovních jednotek. Meziroční rozdíly výsledků za celou ČR jsou zachyceny v následující tabulce

Pomoc při revizi a aktualizaci KF	2010	2011	+/-
počet obslužených knihoven	1 094	1 137	43
počet revidovaných k. j.	2 245 810	2 187 190	-58 620
počet revidovaných knihoven	673	674	1

V Příloze č. 4 je zachycen výše naznačený vývoj v letech 2002, 2005, 2009 až 2011 a grafické vyjádření v Příloze č. 7.

V každém kraji bylo průměrně obsluženo 81 knihoven, v roce 2010 to bylo 78 knihoven. Z celkového počtu obslužených knihoven proběhla revize v 61% z nich. V každé revidované knihovně prošlo kontrolou průměrně 3 300 k. j. (v roce 2010 3 368 k. j.). Počty revidovaných knihoven, objemy revidovaných KF a průměrné „velikosti“ KF 1 knihovny v jednotlivých krajích v roce 2011 jsou uvedeny v následující tabulce

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Pomoc při revizi a aktualizaci KF															
Počet obslužených knihoven	2	88	87	108	60	52	42	79	80	61	137	118	165	58	81
Počet revidovaných k. j.	3 187	61 370	191 284	153 013	22 605	126 032	142 495	90 371	195 303	93 371	478 697	324 720	137 885	166 857	156 228
Počet revidovaných knihoven	1	25	63	37	11	41	22	74	71	60	99	89	46	35	48
% revid. knih. z počtu obslužených	50%	28%	72%	34%	18%	79%	52%	94%	89%	98%	72%	75%	28%	60%	59%
Počet zrevid. k. j. na 1 revid.knihovnu	3 187	2 455	3 036	4 135	2 055	3 074	6 477	1 221	2 751	1 556	4 835	3 649	2 998	4 767	3 245

⁴⁸ § 16, odst. 2 písm. a) zák. č. 257/2001 Sb.,

Počet zrevidovaných k. j. na 1 revidovanou knihovnu v jednotlivých **krajích v roce 2011** ve srovnání let 2005, 2010 a 2011 zachycují grafy v Příloze č. 7. Tento ukazatel vyjadřuje objem revizních činností (čím vyšší počet revidovaných svazků, tím větší objem práce metodika, pokud je práce prováděna klasickou cestou). Obsluhované knihovny a jejich provozovatelé – obce mají o službu trvalý zájem, ovšem některé kraje tuto službu vypustily ze svých koncepcí a pravidel RF. Přitom jejím obsahem není pouhá pomoc zřizovatelům knihoven se správou majetku, ale pomoc při aktualizaci a průběžné péči o kvalitu KF jeho obsahu a struktury. **19%** ze všech **obsluhovaných knihoven** bylo v roce 2011 **příjemci služby**.

Počet zrevidovaných k. j. v 1 revidované knihovně

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
v roce 2005	14 380	2 227	3 094	4 481	2 000	2 860	4 958	1 673	3 192	2 208	4 903	3 743	3 150	3 522	4 028
v roce 2009	4 284	838	3 101	2 785	3 029	2 037	3 114	1 718	2 800	1 615	4 157	2 467	3 434	8 135	3 108
v roce 2010	3 925	2 223	2 547	3 183	1 359	2 817	6 755	2 397	2 868	2 022	4 766	3 122	3 177	5 991	3 368
v roce 2011	3 187	2 455	3 036	4 135	2 055	3 074	6 477	1 221	2 751	1 556	4 835	3 649	2 998	4 767	3 300

Parametrů uvedených ve **Standardu** bylo dosaženo, tj. byla zajištěna pomoc při revizích KF v obsluhovaných knihovnách ve smyslu § 16, zák. č. 257/2001 Sb. v neprofesionálních knihovnách a v knihovnách s nejvýše jedním celým pracovním úvazkem. Ve Středočeském kraji není tato služba v oficiální krajské koncepci zahrnuta mezi služby RF, ale soustřeďují se na metodickou pomoc při této činnosti. I další kraje se soustřeďují na metodickou pomoc, tzn. na instruktáž a radu na začátku revize a konzultaci, resp. na pomoc při ukončení revize a formulaci revizního protokolu. Zájem ze strany obcí je velký. Revize KF v obecních knihovnách jsou již prováděny i „elektronickou“ cestou a z výročních zpráv krajů vyplývá, že budou v následujících letech masivně přibývat spolu se zaváděním regionálních automatizovaných knihovních systémů. Ty regiony, které upřednostňují obecní knihovny bez vlastních knihovních fondů, poukazují i na to, že při zavedení takového modelu odpadají revizní práce v obsluhovaných knihovnách. Aktualizace knihovních fondů se však neobejdou bez fyzické pomoci metodika a realizovány jsou před nebo během ukládání fondu do elektronické báze.

6. Nákup a zpracování knihovních fondů z prostředků obcí

Některé obce financují nákup knihovních fondů svých knihoven. Cílem je, aby obsluhované knihovny měly vlastní, kvalitní a aktuální knihovní fond a výměnnými soubory by jej dále obohacovaly a zpestřovaly. Obce tak vyjadřují svou odpovědnost za úroveň knihovnických a

informačních služeb občanům a zájem o to, aby služby byly co nejkvalitnější. Tento společný nákup má několik předností: hospodárnost a odbornost výběru.

Celkově bylo z prostředků obcí v roce 2011 nakoupeno do vlastních fondů knihoven **94 146 k. j.** (v roce 2010 91 093 k. j.), tj. **o 3 053 k. j. více.** Celkově bylo obsluženo **1 224 knihoven**, což představuje **20,5%** ze všech **obsluhovaných knihoven**. V roce 2010 bylo nakupováno z prostředků obcí **1 088 knihovnam** (18,1 % obsluhovaných knihoven). **Meziroční rozdíl je uveden v tabulce níže a vývoj od roku 2005⁴⁹ v tabulce následující**

Nákup KF z prostředků obcí	2010	2011	+/-
Počet obslužených knihoven	1 088	1 224	136
Částka na nákup KF od obcí v Kč	91 093	94 146	3 053
Počet knihovních jednotek	1 088	1 224	136

Nákup KF z prostředků obcí	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet obslužených knihoven	1 111	1 274	1 290	1 224	1 144	1 092	1 066	1 030	1 088	1 224
Částka na nákup KF od obcí v Kč	x	x	x	16 079 013	14 313 663	14 247 961	16 195 776	12 836 448	12 405 113	13 807 561
Počet knihovních jednotek	95 415	113 413	104 357	100 989	100 298	93 208	91 038	93 888	91 093	94 146

Počet obslužených knihoven = počet přispívajících obcí

Sestupný trend v počtu obcí, ochotných přispívat na nákup vlastního knihovního fondu trval od roku 2005 do roku 2009, rokem 2010 se stav obrátil, přibylo 58 nových obcí a v roce 2011 dalších 136 obcí. V roce 2011 přibyly především obce v Plzeňském kraji, a to 148! Pohyby, tj. i úbytek přispívajících obcí, v dalších krajích byly velikostí nevýznamné. Většinou však obce spoléhají na VF, některé dokonce přispívají finančně na jeho doplňování. **Důležité je však zvýšení celkové částky v r. 2011**, kterou obce poskytly na nákup vlastních KF, o téměř 2 mil Kč oproti roku 2010. **V roce 2011 činila celkově tato částka 13 807 561 Kč.** Rozdíly mezi kraji jsou značné. V některých krajích, např. Středočeském a Pardubickém přispívající obce od roku 2002 zcela vymizely (Příloha č. 7). Modelová situace s pozastavenou obnovou VF a souběžnou absencí doplňování do vlastních KF knihoven nastala ve Středočeském kraji.

⁴⁹ Výše částky na nákup KF z prostředků obcí je sledována až od roku 2005

Celkový přehled o nákupu do vlastních KF z prostředků obcí v jednotlivých krajích v roce 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Počet obslužených knihoven	0	0	58	149	71	74	132	76	0	16	187	220	113	128	87
Počet zakoupených k. j.	0	0	2 395	4 309	3 887	8 701	10 597	1 492	0	597	12 792	12213	11 994	25 169	6 725
Poč.zakoupených k. j. na 1 obsluž. knihov.	0	0	41	29	55	118	80	20	0	37	68	56	106	197	58
Počet obsluhovaných knihoven	39	832	621	493	118	291	223	397	415	570	695	491	399	395	427
Obsluž. knihovny v % z počtu obsluhov.	0%	0%	9%	30%	60%	25%	59%	19%	0%	3%	27%	45%	28%	32%	87
Finanční částky od obcí v Kč	0	0	390 711	769 731	194 500	1 500 932	1 671 398	181 025	0	0	2 205 767	1 523 836	1 559 118	3 810 543	986 254
Ø na 1 obec v krajích v Kč	0	0	6 736	5 166	2 739	20 283	12 662	2 382	0	0	12 036	5 926	13 797	29 790	11 281

Značné mezikrajové rozdíly jsou v počtu knihoven, jejichž provozovatelé (obce) poskytují finanční prostředky na nákup vlastního KF (Příloha č. 7). Ilustrují to i údaje z tabulky výše. I v r. 2011 nefinancovaly vlastní (kmenové) KF žádné obce ve 4 krajích ČR (Praha, Středočeský a Pardubický kraj a Vysočina). Nejvyšší procento obcí, které svým knihovnám financují nákup KF, vykazují kraje Karlovarský, Liberecký a Olomoucký. Výše částky v jednotlivých krajích se liší až řádově, viz Přílohu č. 8. Údaj o počtu svazků zakoupených z prostředků obcí vychází z rozdílné výše poskytovaných částek a současně ilustruje objem prací s tím v PK a KK spojených. Nejvíce k.j. za finanční prostředky obcí nakoupily PK v krajích Moravskoslezském, Ústeckém a Zlínském. Celkem na nákup KF do vlastních knihoven **věnovaly obce v roce 2011 částku nemalou – 13 807 561 Kč**, (v roce 2010 12 405 113 Kč), **což činí o 1,4 mil Kč více.**

Rozkolísaný vývoj lze sledovat i v celostátních výsledcích ve finančním vyjádření za léta 2002, 2005, 2010 a 2011 v Příloze č. 2a, řádek 93. Počty obcí a počty zakoupených k. j. jsou uvedeny v Přílohách č. 3 až č. 6, v grafickém vyjádření v Příloze č. 7.

Tabulka dále vyjadřuje meziroční změny v průměrných počtech k. j. zakoupených z prostředků obcí do jedné obslužené knihovny. Ve všech krajích došlo v průběhu sledovaných let k výkyvům, resp. alespoň jednou k meziročnímu poklesu. Celorepublikový průměr dokonce vykazuje trvalý pokles počtu k. j. zakoupených pro jednu obsluženou knihovnu, s výjimkou roku 2008, (tabulka níže a Příloha č. 4 a č. 7). Avšak s měnícím se počtem obcí, které si nechají nakoupit KF do vlastních kmenových fondů, se mění i průměrný počet zakoupených k. j. do 1 obslužené knihovny. **V roce 2011 však došlo k největšímu poklesu průměrně nakoupených k.j. do vlastního fondu jedné obslužené knihovny, a to na 58 k.j., to je nejméně od počátku Programu RF v roce 2002.** Z těchto údajů však nelze vyvodit žádné jednoznačné závěry. Přesto se soustavným jednáním s představiteli obcí podařilo získat další přispěvatele (136 obcí), a celková částka byla o téměř 1,4 miliónu Kč vyšší než v předešlém roce. Průběžný růst cen knih přispívá k nedobré situaci. **Zatímco roste počet přispívajících obcí, snižuje se počet knihovních jednotek za příspěvek pořízených.** Vývoj za 7 sledovaných let spíše naznačuje, že počet obcí financujících kmenový KF své knihovny není dosud ustálený. Pozitivní však je, že obce chápou potřeby svých občanů, a přes všechny finanční potíže především hodnoceného roku, na vlastní knihovní fond přispívají, dokonce takových obcí přibývá.

Průměrný počet zakoupených k. j. z prostředků obcí na 1 obsluženou knihovnu

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
2002-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	42	36	43	136	133	73	53	37	39	117	84	68	236	86
2003-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	35	37	27	96	143	72	25	123	44	80	45	96	250	89
2004-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	32	46	20	59	138	75	20	46	36	77	49	96	225	81
2005-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	28	55	25	70	134	77	23	36	25	79	51	75	246	63
2006-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	32	55	30	56	127	82	31	70	25	76	50	99	240	88
2007-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	30	58	56	64	130	75	3	0	25	80	49	79	219	85
2008-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	0	52	33	57	137	80	4	0	27	77	50	75	218	85
2009-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	68	57	27	65	129	82	6	0	47	77	50	104	221	91
2010-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	0	109	5	62	128	75	22	0	48	76	48	66	208	61
2011-zakoupené k. j. na 1 obsluž. knihovnu	0	0	41	29	55	118	80	20	0	37	68	56	106	197	77

Počet knihoven v krajích, kterým zřizovatelé – obce financují nákup vlastního KF

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
rok 2002	0	113	67	34	72	75	125	58	65	84	10	166	102	140	1 111
rok 2003	0	94	51	34	42	90	128	82	77	24	160	230	126	136	1 274
rok 2004	0	86	60	17	83	73	135	85	68	14	167	242	116	144	1 290
rok 2005	0	87	58	28	80	80	132	84	12	12	174	236	113	128	1 096
rok 2006	0	46	56	15	75	71	141	52	6	11	178	243	122	128	1 144
rok 2007	0	45	50	10	73	63	141	21	0	11	179	253	114	132	1 092
rok 2008	0	0	57	21	72	65	140	24	0	13	187	253	107	127	1 066
rok 2009	0	1	56	20	54	64	134	23	0	9	185	239	116	129	1 030
rok 2010	0	0	52	1	74	64	134	79	0	9	182	245	118	130	1 088
rok 2011	0	0	58	149	71	74	132	76	0	16	187	220	113	128	1 224

Zpracování knihovních fondů z prostředků obcí

Tato služba zpravidla souvisí se službou předešlou – nákupem KF z prostředků obcí, resp. navazuje na ni. Je však poskytována i těm knihovnám, které si KF obstarávají vlastními silami a nechávají je zpracovat v PK. Příkladem jsou knihovny obvodu MěK Praha.

I v této oblasti je v celostátním měřítku zaznamenána určitá rozkolísanost. **KK a PK zpracovaly v roce 2011 knihovní fond pro 1 525 knihoven** (zatímco v roce 2010 pro 1 471 knihoven), tzn. pro **25,5 % obsluhovaných knihoven**, oproti roku 2010 to bylo o 54 knihoven více.

O zpracování vlastního KF mělo vždy zájem více knihoven než o jeho společný nákup. Viz Přílohy č. 4 a č. 7.

Obsluhující knihovny **zpracovaly 158 128 k. j.**, což je o 12 054 zpracovaných k. j. více než v roce 2010.

Celostátní průměry jsou následující: **každý kraj obsloužil v průměru 109 knihoven. V každém kraji zpracovali průměrně 11 295 k. j., což pro jednu obslouženou knihovnu představuje průměrně 104 zpracovaných k. j.**

Tabulka obsahuje **výsledky zpracování knihovních fondů z prostředků obcí v jednotlivých krajích, počty obsluhovaných knihoven**, pro které tuto službu KK a PK vykonávaly včetně procentuálního vyjádření počtu příjemců služby.

Celkové počty zpracovaných knihovních jednotek a průměry na 1 obslouženou knihovnu v roce 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Zpracování KF z prostředků obcí															
Počet obslužených knihoven	39	3	85	26	71	131	145	82	10	12	278	235	264	144	109
% obslužených kn. z poč.obsluhovaných kn.	100%	0,4%	13,7%	5,3%	60,2%	45,0%	65,0%	20,7%	2,4%	2,1%	40,0%	47,9%	66,2%	36,5%	25,5%
Počet zpracovaných knihovních jednotek	3 232	62	5 254	6 058	5 496	13 526	14 221	2 097	5 833	755	20 102	27 833	24 723	28 936	11 295
Poč. zpracovaných k. j. na 1 obslouženou kn.	83	21	62	233	77	103	98	26	583	63	72	118	94	201	104

Průměrný počet zpracovaných knihovních jednotek pro 1 obslouženou knihovnu v krajích v letech 2005 až 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
2005 - zpracované k. j. na 1 obslouž. knihovnu	162	28	56	36	71	98	127	27	33	47	86	49	86	250	89
2006 - zpracované k. j. na 1 obslouž. knihovnu	161	32	52	91	57	87	122	113	70	49	65	53	104	217	90
2007 - zpracované k. j. na 1 obslouž. knihovnu	146	30	57	56	64	96	134	18	36	68	85	73	85	230	99
2008 - zpracované k. j. na 1 obslouž. knihovnu	148	0	52	121	57	171	114	24	46	54	75	91	77	205	102
2009 - zpracované k. j. na 1 obslouž. knihovnu	106	0	56	185	65	211	99	33	25	67	75	81	102	232	112
2010 - zpracované k. j. na 1 obslouž. knihovnu	104	0	89	242	84	95	84	37	61	55	84	99	76	198	99
2011 - zpracované k. j. na 1 obslouž. knihovnu	83	21	62	233	77	103	98	26	583	63	72	118	94	201	104

Regiony, které vykazují vysoký zájem knihoven (resp. obcí) o tyto služby, mají dlouholetou tradici ve společně, tedy i ekonomicky doplňovaných knihovních fondech. Často PK nebo KK nakupují a zpracovávají KF nejen pro nejmenší obecní knihovny, ale i pro profesionalizované knihovny (např. Karlovarský kraj, okres Děčín v Ústeckém kraji, obvody Rychnov n. K. a Kostelec n. Orlicí v Královéhradeckém kraji a řada dalších). V některých případech se způsob příspěvků obcí na nákup a zpracování KF pro vlastní knihovny vyvinul po transformaci okresních knihovních systémů jako operativní řešení, ale spokojenost obcí se službou přispěla k jejímu zachování.

Služba **zpracování KF** obcí bývá **často poskytována i bez předchozího společného nákupu**, neboť mnohé knihovny, i ty nejmenší, si přejí vybrat a koupit samy, pouze knihovní fond nechat odborně zpracovat, tj. upravit pro půjčování, zapsat do přírůstkových seznamů a zkatologizovat, resp. uložit do AKS. **Tato forma v posledních letech sílí.** Je sice méně ekonomická, na druhé straně ale vlastní výběr a nákup posiluje vztah dobrovolných knihovníků ke knihovně a jejím uživatelům.

Nákup a zpracování knihovního fondu do knihoven obcí v roce 2011, průměry na 1 obsluženou knihovnu

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Počet obslužených knihoven	39	3	85	26	71	131	145	82	10	12	278	235	264	144	109
počet zakoupených k.j. na 1 knihovnu	0	0	41	29	55	118	80	20	0	37	68	56	106	197	77
počet zpracovaných k.j. na 1 knihovnu	83	21	62	233	77	103	98	26	583	63	72	118	94	201	104

Standard pro obě služby upravuje podmínky pro poskytovatele RF - PK a KK a stanovuje 10 Kč jako minimální částku od obce na jednoho obyvatele, aby služba byla efektivní a personální nároky finančně únosné. Cíl služby, totiž zajištění kvalitní akvizice a zpracování knihovních fondů při zajištění ekonomického efektu pro obce, je splněn. Ovšem s postupující automatizací knihovnických služeb i v obsluhovaných knihovnách bude pravděpodobně stále častěji ignorována minimální částka na 1 obyvatele obce. Zároveň ale zůstává otevřena otázka, zda si obce budou větší měrou finančně přispívat na kmenové fondy či společně vytvářet VF nebo se dokonce podílet na obojím. V době finančních problémů se zdá, že obce raději věnují finanční prostředky do vlastních KF. Je ovšem otázkou, zda obsluhující knihovny dostatečně vysvětlují výhody sdružování finančních prostředků a využívání většího počtu knih. Ilustrující grafy v Přílohách č. 7 a č. 8.

7. Servis výpočetní techniky

Obsahem této služby v rámci RF jsou práce na SW, AKS a dalších programech, např. instalace a údržba knihovnických a jiných programů, generování a aktualizace souborných katalogů, servis programu pro evidenci a cirkulaci výměnného fondu, konfigurace systémů, upgrade na aktuální verze atd. Jedná se o zásahy prováděné servisními pracovníky nebo správci sítí. Tyto činnosti může hradit PK nebo KK z prostředků RF (v souladu s pravidly a podmínkami kraje). Nezapočítávají se metodické aktivity, např. ukládání dat, export, zaškolování knihovníka, zálohování dat apod.

Servis výpočetní techniky je činností, která se rozvíjela v rámci RF v minulosti tak, jak byla zaváděna automatizace a napojovány knihovny měst a obcí na internet (významná pomoc VISK3, PIK i strukturálních fondů EU). V současnosti se rozvíjí především masivním nasazováním regionálních automatizovaných knihovnických systémů, zpřístupňování on-line katalogů knihoven přes webové rozhraní a zkvalitňování webových stránek. Vše by mělo směřovat k uskutečňování cílů Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015 včetně internetizace knihoven.⁹ Významného vzestupu doznala služba v roce 2004 a její výrazný nárůst se zopakoval až v roce 2008. Rok 2009 znamenal po stránce kvantitativní setrvání na úrovni roku předešlého. Jediný kraj, který tuto službu vykazuje pouze jako okrajovou, ji ve skutečnosti realizuje, nikoliv však z finančních prostředků na RF, je kraj Liberecký, přičemž cíl je velmi intenzivně sledován i tam. Obdobně je tomu ještě v dalším případě, kdy servis VT poskytuje jen část PK v kraji. V podkladech se však dál neuvádí, zda tuto službu neřeší dodavatelsky a nehradí ji z prostředků RF. Postupný růst významu, resp. objemu služby je spojen s rokem 2006. To souviselo s významnou událostí českého veřejného knihovnictví, již bylo dokončení internetizace k 31. 12. 2007⁵⁰. Zatímco v roce 2006 bylo v celé ČR obsluženo 10,1 % všech obsluhovaných knihoven, v roce 2007 to již činilo 10,4 %, v roce 2009 12,8 % v roce 2010 **i v roce 2011 to bylo 15%, ze všech obsluhovaných knihoven, což představuje 887 obslužených knihoven.**

V současné době jsou v ČR kraje, v nichž je implementace výše uvedených technologií zrealizována ve všech knihovnách (jako první byl Jihočeský kraj), nebo se blíží úplnému pokrytí. Všechny kraje ČR jsou v této oblasti ve vysoce pokročilém stadiu prací a významně postupují. Při udržení dosavadního tempa lze v nejbližší době očekávat, že víc než ¾ obsluhovaných knihoven bude provozovat vlastní webovou stránku, která vedle běžných informačních možností pro uživatele umožňuje i vzdálený přístup veřejnosti do OPACu, výpůjčního protokolu a k dalším elektronickým službám po celých 24 hod. 7 dnů v týdnu. Nebývale rozsáhlé uplatnění elektronických služeb a především rozšíření do co největšího počtu knihoven lze očekávat s naplňováním připravované Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011 - 2015. Knihovníkům automatizace resp. internet poskytuje možnost okamžitého kontaktu s metodikem PK nebo KK i mezi sebou, získávání informací aktivní cestou a všechny další výhody ICT pro udržování osobního přehledu o oboru. Zavádění a využívání internetu a regionálních automatizovaných

⁵⁰ Ukládá § 24 odst. 2. zák. č. 257/2001 Sb., v platném znění

knihovních systémů znamená pro malé obecní knihovny velký skok v kvalitě a pohotovosti poskytovaných služeb a možnosti udržovat aktivity knihovny na úrovni dosud nebývalé. Tomu přizpůsobují knihovny plnění RF i témata vzdělávacích akcí, porad, osobních instruktáží apod.

Počet servisních akcí za rok 2011 činil v celé ČR **1 559** (v roce 2010 celkem 1 601), což znamená, že **na 1 obslouženou knihovnu** připadly **v průměru necelé 2 servisní akce**.

Stav v jednotlivých krajích v roce 2011 zachycuje tabulka

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Servis výpočetní techniky															
Počet obslužených knihoven	0	33	120	28	85	18	1	84	55	2	150	78	100	133	63
Počet akcí	0	33	126	54	87	45	1	138	96	6	176	132	164	501	111
Počet akcí na 1 obsluž. knihovnu	0,0	1,0	1,1	1,9	1,0	2,5	1,0	1,6	1,7	3,0	1,2	1,7	1,6	3,8	1,7

Grafické vyjádření, které zachycuje porovnání let 2005, 2010 a 2011 je na Příloze č. 7.

Změny v počtech knihoven, které využívaly tuto službu v rámci RF v letech 2002, 2005, 2009 až 2011 v jednotlivých krajích

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
Počet obslužených knihoven															
v roce 2002	2	4	11	46	6	33	0	29	12	7	0	37	131	79	28
v roce 2005	8	30	35	18	48	49	0	60	9	16	73	82	68	90	42
v roce 2009	6	28	90	28	73	29	1	79	15	9	108	81	77	144	55
v roce 2010	5	31	114	28	63	33	1	92	81	7	122	89	96	142	65
v roce 2011	0	33	120	28	85	18	1	84	55	2	150	78	100	133	63

Z tabulky výše je patrné, že nejvíce knihoven, které využily této služby v roce 2011 bylo v krajích Jihomoravském, Moravskoslezském a Jihočeském. Velmi dobré výsledky opět vykazují všechny kraje Moravy.

Více vypovídající je srovnání počtu procent knihoven, které využívají službu SVT (ze všech obsluhovaných) po krajích za léta 2002, 2005, 2009 až 2011

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
% obslužených knihoven															
v roce 2002	5%	0%	2%	11%	5%	10%	0%	6%	4%	1%	0%	11%	32%	21%	7%
v roce 2005	21,6%	2,4%	5,2%	13,7%	0,0%	27,1%	0,0%	11,2%	1,7%	3,7%	5,6%	17,5%	14,5%	20,1%	9,0%
v roce 2009	15,4%	3,4%	14,5%	5,6%	60,3%	9,7%	0,5%	19,9%	3,6%	1,6%	15,4%	16,6%	19,2%	34,5%	12,8%
v roce 2010	12,8%	3,7%	18,2%	5,7%	52,1%	11,0%	0,4%	23,2%	19,6%	1,2%	17,5%	18,0%	23,9%	34,0%	15,0%
v roce 2011	0,0%	4,0%	19,3%	5,7%	72,0%	6,2%	0,4%	21,2%	13,3%	0,4%	21,6%	15,9%	25,1%	33,7%	14,8%

Standard byl naplněn. Servisní služby byly poskytovány jak knihovnám v malých obcích, tak i malým knihovnám s profesionálním pracovníkem. Služby byly poskytnuty v souvislosti se zaváděním ICT, při přechodu knihoven na vyšší verze užívaného AKS, rozšiřováním o další moduly, nebo v rámci údržby, v souvislosti s aktualizací antivirových programů, se zaváděním regionálních AKS apod. Služba je realizována spíše jako mimořádná v rámci 1 kalendářního roku, nikoliv jako pravidelný servis, avšak její význam stále roste. Některé kraje řeší servis i dodavatelskou cestou a financují ji z prostředků RF. Obce často nechtějí financovat či realizovat nezbytnou údržbu a aktualizace, to pak negativně ovlivňuje nebo zcela znemožňuje technologie v knihovnách využívat. Některé méně náročné práce provádějí sami metodici přímo na místě. V začátcích Programu RF byla tato služba různě interpretována, a tudíž i vykazována. Problém byl odstraněn, což je zřejmé i z výsledků v tabulce výše.

Doprava v rámci výkonu RF

Regionální funkce jsou činností náročnou na dopravu. Proto jsou mimo standard sledovány a průběžně vyhodnocovány základní údaje tak, aby výsledky mohly být v případě zájmu knihoven použity při kalkulacích finančních nákladů adekvátních plánovaným úkolům v rámci výkonu RF, a to i s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám v regionech (vzdálenosti, dopravní obslužnost apod.). Dopravou je zde míněno užití služebního automobilu při výkonu RF. V prvních letech Programu RF neměly mnohé PK k dispozici služební automobil. Tento problém se již ustálil a vyřešil. Zhruba 2/3 krajských knihoven způsob dopravy vůbec nekomentují, je uspokojivě vyřešen. V roce 2010 se však v těch krajích, kterým byla snížena finanční částka na výkon RF ve větším rozsahu, museli soustředit i na úsporu nákladů na dopravu.

Počet obslužených knihoven, do kterých se musel pracovník KK nebo PK dopravit služebním autem (rozvoz knihovních fondů a materiálu, metodické návštěvy i ve večerních hodinách, doprava knihovníků na vzdělávací akce v místech bez dopravního spojení HD), činil **v roce 2011 5 151 knihoven**, to je **o 147 knihoven méně než v roce 2010. Ujeto bylo 308 015 km, tj. o 20 367 km méně než v roce 2010.** To je při cenách pohonných hmot velká úspora. Využívání služebních aut souvisí i s počtem metodických návštěv, které jsou stále častěji spojovány s rozvozem cirkulačních souborů apod. Meziroční rozdíly jsou až do roku 2011 tak nízké, že i z dlouhodobého pohledu lze mluvit o ustálení forem řešení dopravy. Větší úsporu pak představuje meziroční pokles ujetých km v roce 2011.

Doprava v rámci výkonu RF	2002	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet obslužených knihoven	4 099	5 214	5 253	5 275	5 168	5 336	5 298	5 151
Počet ujetých km	271 628	363 753	340 408	358 275	368 257	355 372	328 382	308 015

Řada obsluhujících knihoven využívá i nadále také jiných způsobů dopravy, např. hromadnou dopravu, služby dopravců. Spolupracují i obce, eventuálně přímo knihovníci. Takový způsob se v krajských výročních zprávách od roku 2010 objevuje častěji, a to s poukazem na nedostatek finančních prostředků. Optimální způsob je dán místními podmínkami, tj. úrovní dopravní obslužnosti, vzdálenostmi mezi místy atd. Faktem však zůstává, že bez služebního automobilu je výkon RF po všech stránkách obtížnější.

Intenzita zájmu o jednotlivé služby RF

Závěrem hodnocení jednotlivých standardizovaných služeb lze konstatovat, že i přes odlišné zásady pro jejich poskytování i financování ve třech krajích (Středočeský, Pardubický a nově i Plzeňský) jsou regionální služby stále vyhledávanější a žádanější, jak potvrzují i číselná vyjádření výkazů RF. Jasně se vydělují ty nejpotřebnější služby. Na standardizovaných službách RF především závisí dosažení cílů RF, ony jsou základem programu RF a nástrojem rozvoje VKIS ve všech knihovnách do Programu RF zapojených. Vedle dlouhodobého dosahování standardů RF je však nutné rozvíjet i další činnosti v rámci RF tak, jak se vyvíjí celý systém VKIS v ČR. **Vývoj zájmu** (počet obslužených knihoven v té které

službě z počtu obsluhovaných knihoven, tj. těch, které odebírají alespoň jednu službu v rámci RF) o jednotlivé služby RF v rámci celé ČR v letech 2002 až 2011 je vyjádřen v procentech v následující tabulce

rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Poradenská a konzultační činnost	94,76%	86,79%	101,75%	105,16%	104,27%	108,16%	107,25%	109%	108%	108%
Statistika knihovnických činností KULT V 12.01	58,25%	62,88%	108,18%	107,50%	104,32%	100,03%	99,9%	108%	100%	100%
Vzdělávání knihovníků, semináře	55,83%	49,78%	65,47%	64,46%	66,04%	63,76%	63,02%	66%	60%	60%
Porady	39,26%	41,21%	45,02%	47,94%	52,27%	50,81%	49,43%	50%	51%	54%
Pomoc při revizi a aktualizaci KF	16,21%	17,76%	19,39%	19,49%	16,18%	18,01%	17,72%	17%	18%	19%
Nákup KF z prostředků obcí	19,54%	18,43%	20,93%	20,13%	18,93%	18,11%	17,76%	17%	18%	20%
Zpracování KF z prostředků obcí	22,07%	21,98%	24,93%	24,49%	23,40%	22,92%	23,74%	23%	23%	25%
Cirkulace VF	59,61%	67,52%	80,10%	83,51%	83,22%	87,5%	87,37%	88%	88%	88%
Servis výpočetní techniky	6,98%	6,19%	11,67%	9,64%	10,09%	10,36%	12,9%	13%	15%	15%
Doprava (% knihoven, do kterých jede vlastní auto)	72,08%	73,29%	88,17%	85,74%	86,93%	87,48%	86,09%	89%	88%	86%

Pořadí z hlediska intenzity zájmu o služby se od roku 2006 prakticky nemění. Potvrzují to priority služeb RF, na nichž je třeba stavět budoucnost RF.

Zvláštní postavení má služba Statistika, patrně, přes potřebnost i zákonnou povinnost, by nezaujímal 2. místo v pořadí žebříčku, kdyby nedošlo k intenzivní metodické práci v tomto směru. Je povinností všech knihoven nebo jejich zřizovatelů dodržet zákon o státní statistické službě⁵¹ a současně takto získaná data všestranně využít při vlastním řízení knihovny. Pokles „zájmu“ a vzdělávací akce RF je způsoben zmíněnými již problémy i nedostatkem finančních prostředků na RF, Grafické vyjádření na Příloze č. 7.

⁵¹ Z. č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě v platném znění

pořadí	v roce 2006	v roce 2007	v roce 2008	v roce 2009	v roce 2010	v roce 2011
1.	Statistika knihovnických činností	Poradenská a konzultační činnost	Poradenská a konzultační činnost	Poradenská a konzultační činnost	Poradenská a konzultační činnost	Poradenská a konzultační činnost
2.	Poradenská a konzultační činnost	Statistika knihovnických činností	Statistika knihovnických činností	Statistika knihovnických činností	Statistika knihovnických činností	Statistika knihovnických činností
3.	Soubory VF a jejich cirkulace	Soubory VF a jejich cirkulace	Soubory VF a jejich cirkulace	Soubory VF a jejich cirkulace	Soubory VF a jejich cirkulace	Soubory VF a jejich cirkulace
4.	Vzdělávání knihovníků , semináře	Vzdělávání knihovníků, semináře	Vzdělávání knihovníků, semináře	Vzdělávání knihovníků, semináře	Vzdělávání knihovníků, semináře	Vzdělávání knihovníků, semináře
5.	Porady	Porady	Porady	Porady	Porady	Porady
6.	Zpracování KF z prostředků obcí	Zpracování KF z prostředků obcí	Zpracování KF z prostředků obcí	Zpracování KF z prostředků obcí	Zpracování KF z prostředků obcí	Zpracování KF z prostředků obcí
7.	Nákup KF z prostředků obcí	Nákup KF z prostředků obcí	Nákup z prostředků obcí	Nákup z prostředků obcí	Nákup z prostředků obcí	Nákup z prostředků obcí
8.	Pomoc při revizi a aktualizaci	Pomoc při revizi a aktualizaci	Pomoc při revizi a aktualizaci	Pomoc při revizi a aktualizaci	Pomoc při revizi a aktualizaci	Pomoc při revizi a aktualizaci
9.	Servis VT	Servis VT	Servis VT	Servis VT	Servis VT	Servis VT

Největší zájem o službu **Poradenská a konzultační činnost** představuje nejprve dosažení neformulovaného, ale přesto základního cíle RF, totiž navázání důvěry knihovníků obsluhovaných knihoven vůči PK a KK a ukotvení faktu, že se mohou kdykoliv obracet s odbornými dotazy a věcnými požadavky na svou obsluhující knihovnu. Pak je poradenská a konzultační činnost nejúčinnějším nástrojem zkvalitňování a rozvoje služeb VKIS obsluhovaných knihoven. Zájem je trvalý a projevují jej i knihovny odborné, které původně stály zcela mimo systém RF. Po obsahové stránce služba úzce souvisí s konkrétními směry vývoje knihovnictví. Zároveň doznává i značných změn, co do forem. Čím dál více využívá možností ICT a často není v některých segmentech ani statisticky sledována – např. informace o obsahu webových stránek a jejich informační síle, elektronické konference, **tzv. elektronická metodika** apod. Stálá pozice služby **Statistika na čele pořadí** je projevem zájmu i samotných PK a KK o přesnost a úplnost statistických dat – podkladů pro řídicí činnosti. Na jejich kvalitě závisí i úroveň nástrojů jako jsou Benchmarking knihoven či srovnávání konkrétní knihovny s indikátory Standardu VKIS. Je třeba postupně přesvědčovat provozovatele knihoven obcí, že vyplnit a odeslat výkaz je jejich zákonnou povinností a zpětnou vazbou. Správné statistické údaje jsou nenahraditelným podkladem v procesech řízení. Obdobně zájem o službu **Pomoc při revizi a aktualizaci** je ovlivněn zákonem předepsanými povinnostmi evidovat a revidovat KF jako majetek při dodržení délky cyklu mezi jednotlivými revizemi i personálními možnostmi PK a RF. Přestože budou garanty kvality obou činností vždy spíše PK a KK, je třeba pokračovat v šíření povědomí provozovatelů o tom, že obě činnosti jsou právě jejich povinností a PK a KK jim pouze pomáhají. Stále častěji je při revizi, resp. aktualizaci KF uplatněno poradenství či konzultace obcím i samotným knihovníkům. Naopak je tomu u služby **Servis VT**. Téměř úplné napojení knihoven na síť internet a elektronizace knihovnických a informačních

činností si vyžádalo i větší pozornost PK a KK vůči servisním potřebám v obsluhovaných knihovnách. Do pořadí není zahrnuta **doprava**, neboť neilustruje zájem obsluhovaných knihovníků a jejich provozovatelů, ale podmínky pro výkon RF v kraji.

IV. Hodnocení financování regionálních funkcí, hospodaření

Součástí výročních zpráv RF je i výkaz, jehož jedna část je věnována financování a výdajům s výkonem RF spojených. Postupem času se ukázalo jako nezbytné, doplnit výkaz v části hospodaření o nové údaje. Od roku 2007 jsou sledovány i příjmy na výkon RF KK a PK z krajských grantových programů určených nejen knihovnám a od roku 2009 jsou sledovány částky, kterými přispívají obce na nákup výměnných fondů.

Rok 2011 byl již sedmým rokem, kdy kraje plně financovaly RF z krajských rozpočtů⁵². Byl především rokem, kdy celkový součet dotací krajů za ČR klesl na nejnižší míru od roku 2002. Viz graf na Příloze č. 8.

Zatímco pro rok 2009 bylo charakteristické jisté ustálení financování RF a v celkovém součtu za ČR dosáhla částka (ba mírně překročila) poprvé výše, kterou stát krajům převedl k 1. 1. 2005, rok 2010 byl poznamenán strmým poklesem sumy financí na RF. Částka se octla pod úroveň nejslabšího roku – roku 2005, kdy RF začaly být financovány přímo kraji, a to na 115,7 mil. Kč. Finanční dotaci na výkon RF snížilo oproti roku 2009 deset za čtrnácti krajů! **V roce 2011 došlo k dalšímu krácení celkové sumy krajských dotací, a to o necelý jeden milion Kč. Ze 14 krajů krátilo dotaci na RF krajů sedm. Krácení sice nebylo tak skokové jako v roce 2010, přesto ale znamenalo pokračování finančního propadu, který ve svém důsledku znamená i katastrofální situaci pro výkon RF a následně pro předpokládaný růst či udržení úrovně knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami v malých místech. Krajské a regionální rozdíly v kvalitě veřejných knihovnických a informačních služeb prokazatelně souvisí s výší krajských dotací. Je třeba zdůraznit i fakt, že v krajích, v nichž k tomuto stavu došlo, znemožňuje snížená dotace KK naplňovat povinnosti plynoucí jim ze zák. č. 257/2001 Sb., knihovní zákon, § 11, odst. 3.**

Finanční částky přidělené v roce 2011 na RF v krajích v porovnání s částkami, které přešly ze státu na kraje v roce 2005 a které byly skutečně na RF přiděleny v letech 2005, 2009 až 2011 (v tisících Kč)

⁵² Finanční částky na kraje přešly v roce 2005 v souladu s novelou zákona o rozpočtovém určení daní, a to i s uvedením konkrétní částky pro jednotlivé kraje. Zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Částka 1 Sbírký zákonů 2005, str. 1 – 6.

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
2005 ze státního do krajského rozpočtu	2 881	19 283	11 773	8 583	3 665	10 166	5 312	8 823	8 176	10 196	13 598	9 877	8 550	12 612	133 495
2005 kraji na RF přiděleno	2 881	15 764	11 184	6 000	3 665	10 166	5 312	8 823	8 176	10 127	14 050	9 920	8 550	12 569	127 187
2009 kraji na RF přiděleno	2 700	15 992	13 000	8 000	3 863	8 000	5 440	10 122	7 200	11 066	14 450	10 250	9 734	13 723	133 540
2010 kraji na RF přiděleno	2 567	7 200	10 000	7 630	3 670	8 000	5 440	9 358	5 850	9 513	13 450	9 300	10 008	13 723	115 709
2011 kraji na RF přiděleno	2 210	7 000	11 000	6 700	3 656	8 000	5 440	9 230	5 850	9 392	13 450	9 300	9 800	13 723	114 751
rozdíel 2011/2010	-357	-200	1 000	-930	-14	0	0	-128	0	-121	0	0	-208	0	-958

Viz též Přílohu č. 8.

V rámci celé ČR byly krajské dotace na RF v roce 2011 oproti roku 2010 sníženy o další 1 milion Kč. Šest krajů ponechalo částku na úrovni roku 2010, potěšující je, že se jednalo i o kraje Ústecký a Liberecký, kde již v minulosti krácení proběhlo. Jihočeský kraj dotaci navýšil, aby postupně krátil snížení z roku 2010. Nejvyšší meziroční krácení postihlo knihovny Plzeňského kraje a to 900 tisíc Kč. Krácení financí na výkon RF pokračovalo v hodnoceném roce i ve Středočeském kraji, z původně přidělené částky v roce 2005 (více než 19 mil. Kč) měly knihovny Středočeského kraje k dispozici jen 36,3% této částky. Větší krácení zaznamenaly i Praha a Zlínský kraj.

Pro snazší porovnání finančních podmínek krajů k výkonu RF v roce 2011 byla propočtena průměrná částka na 1 obyvatele⁵³ (vypočtená z 55 % krajské dotace na RF), činila 7,92 Kč (z r. 2010 8,12 Kč a v r. 2009 9,37 Kč) a průměrná částka na 1 obsluhovanou knihovnu (vypočtená ze 45 % krajské dotace na RF) činila v roce 2011 8 436 Kč (v roce 2010 8 646 Kč a v r. 2009 9 984 Kč).

Průměrná částka na 1 obyvatele a na 1 knihovnu v krajích v roce 2011 v Kč

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR
Na 1 obyvatele	4,91	2,34	11,16	9,14	7,92	5,97	8,96	10,99	7,56	10,52	9,89	9,05	10,94	8,08	7,92
Na 1 knihovnu	29 621	2 717	7 920	6 027	13 597	12 000	10 929	10 383	6 359	7 428	8 684	8 472	10 919	14 774	8 436

Údaje z tabulky v porovnání s roky 2009 a 2010 jsou graficky vyjádřeny v Příloze č. 8.

Krajské sumární údaje o hospodaření jsou porovnávány mezikrajově, sumarizovány do celostátního sumáře a ten pak porovnáván se sumářem z předešlých let. V této zprávě je porovnáván rok 2011 s rokem 2010, 2009 a s rokem 2005. Viz Přílohy č. 1, č. 2 a č. 8.

⁵³ Po odečtu obyvatel v krajských městech, v kraji Vysočina město HB – sídlo KK.

Hospodaření s finančními prostředky na RF je v krajích věnována velká pozornost, jak je patrné z krajských výročních zpráv, zveřejněných na webových stránkách KK.⁸ Vedle finančních prostředků z rozpočtů krajů byly **na RF vynaloženy i částky z jiných zdrojů**: od obcí, z grantových programů, z vlastních zdrojů a dále pak i dary apod., lze přičíst i finanční prostředky obcí na knihovní fondy vlastní knihovny.

Tabulka obsahuje skutečné náklady celkem ze všech sledovaných zdrojů na RF v krajích za rok 2011 (v Kč)

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
Nákl. z krajské dotace	2 209 582	7 007 723	11 000 000	6 700 000	3 656 000	8 000 000	5 440 000	9 230 466	5 850 000	9 392 000	13 450 000	9 300 000	9 800 000	13 722 992	114 758 763
Nákl. z jiných zdrojů	0	157 065	397 815	1 007 725	706 250	568 236	10 847	9 155	189 543	0	118 000	312 163	0	309 977	3 786 775
další podpora z krajů	0	0	20000	0	10000	0	0	0	0	0	0	71000	0	328200	429200
celkem ze všech zdrojů	2 209 582	7 164 788	11 417 815	7 707 725	4 372 250	8 568 236	5 450 847	9 239 621	6 039 543	9 392 000	13 568 000	9 683 163	9 800 000	14 361 169	118 974 739
Obce na své KF	0	157 000	391 247	783 569	208 200	1 562 082	1 671 398	183 456	0	0	2 375 104	1 523 836	1 755 936	4 662 122	15 273 950
Celkové nákl. + KFobcí	2 209 582	7 321 788	11 809 062	8 491 294	4 580 450	10 130 318	7 122 245	9 423 077	6 039 543	9 392 000	15 943 104	11 206 999	11 555 936	19 023 292	134 248 689

Zatímco zastupitelstva krajů schválila a přidělila knihovnám na RF částku **114 750 888 Kč**, knihovny vykázaly čerpání RF **114 758 763 Kč**. Zároveň byly RF financovány i z jiných zdrojů, např. ze zdrojů vlastních, v celkovém objemu **3 786 775 Kč** a z dalších krajských dotací v objemu **429 200 Kč** (ještě v roce 2009 činila tato částka **4 558 500 Kč**). **Na realizaci RF v roce 2011 bylo ze všech uvedených zdrojů vynaloženo celkem 118 974 739 Kč**, zatímco v roce 2010 **120 226 194 Kč**. Přičteme-li i finanční částky obcí na KF vlastních knihoven a jejich zpracování, které činily dohromady **15 273 950 Kč**, pak **výsledná suma je 134 248 689 Kč**. **V roce 2010** činila tato částka **133 673 929 Kč** a v roce 2009 dokonce **156 455 281 Kč**.

Počínaje rokem 2009 sledují KK a PK i příspěvky obcí na společný výměnný fond. V roce 2011 činila 2 258 975 Kč. S přičtením příspěvku obcí na VF bylo na RF v celkovém součtu za ČR vynaloženo 136 066 462 Kč.

Finanční podmínky pro výkon RF v jednotlivých krajích v roce 2011 obsahuje tabulka

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
Celkové nákl. + KFobcí	2 209 582	7 321 788	11 809 062	8 491 294	4 580 450	10 130 318	7 122 245	9 423 077	6 039 543	9 392 000	15 943 104	11 206 999	11 555 936	19 023 292	134 248 689
s přísp. obcí na VF	0	0	34 594	250 422	468 380	275 493	0	248 031	298 532	152 032	0	0	0	531 491	2 258 975
Náklady celkem	2 209 582	7 321 788	11 843 656	8 741 716	5 048 830	10 405 811	7 122 245	9 671 108	6 338 075	9 544 032	15 943 104	11 206 999	11 555 936	19 554 783	136 507 664

V roce 2011 **PK** a **KK** nakupovaly a zpracovávaly **KF** do kmenových fondů obsluhovaných knihoven z prostředků obcí v celkovém objemu 13 447 735 Kč

Finanční prostředky obcí na fond knihoven a jeho zpracování (v Kč)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Celkem na nákup i zpracování KF obcí	16 907 706	15 280 850	16 265 076	18 243 938	13 878 727	13 447 735	15 273 950
Na nákup knihovního fondu pro knihovny (z prostředků obcí)	16 079 013	14 313 663	14 247 961	16 195 776	12 836 448	12 405 113	13 807 561
Na zpracování knihovního fondu pro knihovny (z prostř. obcí)	828 694	967 187	2 017 115	2 048 162	1 042 279	1 042 623	1 466 389

Sumář vyúčtování hospodaření v roce 2011 za všechny kraje ČR celkem v porovnání s rokem 2010 je Přílohou č. 1. Porovnání sumářů vyúčtování za celou ČR za léta 2002, 2005, 2009 až 2011 je Přílohou č. 2. a č.2 a.

Částky, které knihovny získaly z jiných krajských dotací, vedle dotací na RF, sledujeme od roku 2007. Z tohoto zdroje bylo získáno v roce 2011 celkem 429 200 Kč, v roce 2010 263 900 Kč a v roce 2007 dokonce 6 919 500 Kč. Tedy i v této oblasti došlo k razantnímu snížení financí a to přes téměř o 6,5 mil. Kč (Středočeský kraj).

Další finanční podpora knihoven z krajského rozpočtu v roce 2011 v jednotlivých krajích (mimo prostředky určené na RF)

r. 2011	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
granty mimo RF celkem	0	0	20 000	0	10 000	0	0	0	0	0	0	71 000	0	328 200	429 200
granty nejen knihovnám	0	0	20 000	0	10 000	0	0	0	0	0	0	71 000	0	328 200	429 200
granty pouze knihovnám	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Vývoj podpory knihoven z krajských rozpočtů (mimo prostředky určené na RF) v letech 2009 až 2011 v Kč

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
rok 2009	0	3 911 500	407 000	60 000	0	0	0	0	0	0	0	55 000	25 000	100 000	4 558 500
rok 2010	0	29 400	0	30 000	10 000	0	0	0	30 000	0	0	115 000	0	49 500	263 900
rok 2011	0	0	20 000	0	10 000	0	0	0	0	0	0	71 000	0	328 200	429 200

Zajímavé a v krajích bedlivě sledované jsou údaje o struktuře čerpání finančních prostředků přidělených z krajských rozpočtů na RF. Velké pozornosti se těší údaje o částce věnované na doplňování VF a částce na mzdy pracovníků RF.

Procentuální vyjádření těchto údajů za rok 2011 obsahuje následující tabulka

Z celkových nákladů	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR
na nákup VF v %	8,9%	9,2%	26,0%	30,4%	23,2%	25,4%	18,1%	24,8%	42,5%	31,3%	25,9%	23,5%	17,9%	30,8%	25,2%
mzdové náklady v %	61,0%	59,1%	46,2%	44,3%	52,6%	48,7%	53,9%	44,4%	21,9%	42,4%	45,4%	40,7%	44,8%	44,4%	45,3%
ostatní nákl. v %	30,1%	31,8%	27,8%	25,3%	24,2%	25,8%	28,0%	30,8%	35,6%	26,3%	28,7%	35,8%	37,3%	24,9%	29,4%

Srovnání nákladů na nákup VF v letech 2005, 2009 až 2011 v krajích v Kč

Na nákup VF v Kč	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR
v roce 2005	190 679	4 947 402	2 710 540	1 744 063	693 443	2 490 208	712 667	2 679 934	3 477 761	4 266 437	3 753 521	2 941 623	1 292 356	3 465 750	35 366 384
v roce 2009	238 911	6 448 005	3 906 206	2 458 784	696 176	1 974 661	944 005	2 862 473	3 718 069	4 459 970	3 707 243	2 649 138	1 483 758	3 898 643	39 446 042
v roce 2010	219 470	0	2 239 015	2 454 989	677 300	2 077 348	988 908	2 401 880	2 571 048	2 994 818	3 473 131	1 771 718	1 592 995	4 041 976	27 504 597
v roce 2011	196 818	642 779	2 860 127	2 035 204	849 057	2 035 971	984 039	2 285 101	2 487 232	2 941 844	3 480 107	2 188 651	1 753 913	4 221 684	28 962 527
rozdíl let 2011/ 2010	-22 652	642 779	621 112	-419 786	171 757	-41 377	-4 869	-116 779	-83 817	-52 974	6 977	416 933	160 918	179 708	1 457 930

Interpretovat údaje a srovnávat kraje však není možné bez znalosti celé řady konkrétních podmínek. Např. kraje, kterým byla v roce 2011 dále částka na RF krácena, vykazují i mimořádný pokles částky na nákup VF a naopak vysoké procento nákladů mzdových. To je však jen klamným efektem. Kdy bylo třeba v mimořádné finanční situaci snižovat provozní náklady, nebo je v některých položkách dočasně zrušit.

Finanční zabezpečení RF mělo vliv na celou řadu charakteristik výkonu RF v hodnoceném roce. Za velmi důležitou a výkon ovlivňující je třeba považovat **výši mzdových nákladů** a na ní závislý počet pracovních úvazků. Údaje o mzdových objemech je třeba posoudit zároveň s počtem pracovních úvazků, přesněji s jejich meziročním poklesem.

Srovnání mzdových nákladů v krajích v letech 2009, 2010 a 2011 (v Kč)

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
r. 2009	1 411 747	5 584 583	5 498 031	3 200 790	2 112 345	3 797 066	2 844 825	4 176 649	1 271 092	3 807 112	6 465 458	4 001 559	4 470 770	6319993	3 925 859
r. 2010	1 533 161	4 564 742	4 929 721	2 888 758	2 055 593	3 818 983	2 897 292	4 112 657	1 213 044	3 948 209	6 080 113	4 051 336	4 573 841	6 266 638	3 781 006
r. 2011	1 348 401	4 139 663	5 086 246	2 970 586	1 921 657	3 898 877	2 933 381	4 098 554	1 280 367	3 983 143	6 104 563	3 783 674	4 389 820	6 088 089	3 716 216

Mzdové náklady v procentech (bez částek na pojištění zdravotní a sociální) z dotace na RF v letech **2005, 2009, 2010 a 2011** (v Kč)

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
v roce 2005	51,33%	38,85%	43,88%	39,68%	52,99%	46,00%	54,11%	39,15%	24,85%	34,65%	39,49%	32,95%	42,55%	40,33%	40,02%
v roce 2009	52,29%	34,92%	42,29%	40,01%	54,68%	47,46%	52,29%	41,26%	17,65%	34,40%	44,74%	39,04%	45,93%	46,05%	41,16%
v roce 2010	59,72%	63,38%	49,30%	37,86%	56,01%	47,74%	53,26%	43,95%	20,74%	41,50%	45,21%	43,56%	45,70%	45,67%	45,75%
v roce 2011	61,03%	59,07%	46,24%	44,34%	52,56%	48,74%	53,92%	44,40%	21,89%	42,41%	45,39%	40,68%	44,79%	44,36%	45,34%

Procentuální růst při meziročním srovnání není způsoben nárůstem platů, nýbrž významným snížením celkových krajských dotací, kdy přizpůsobení se stavu rozpočtu znamenalo snížení dalších nákladů. Tento „klamavý“ efekt je ještě umocněn snížením počtu pracovníků.

V závislosti na objemu dotací na RF a tudíž i na objemu mzdových nákladů se v roce 2011 opět výrazně snížil počet pracovníků vykonávajících činnosti v rámci RF, a to o 9 pracovních úvazků, činil celkem 223,62 pracovních úvazků přepočtených na plně zaměstnané. V roce 2010 činil úbytek pracovních úvazků 10,75 představoval 232,6 pracovních úvazků přepočtených na plně zaměstnané. **Stav pracovníků k 31.12.2011 je vůči stavu k 31.12.2005 o 45,6 pracovního úvazku nižší⁵⁴.** Se snižováním počtu pracovních úvazků se zvyšuje průměrná hodnota výkonových ukazatelů, nebo naopak se některé výkonové ukazatele mohou snižovat. Obojí znamená pokles intenzity a kvality poskytovaných služeb RF obsluhovaným knihovnám a v konečném důsledku snížení kvality a kvantity VKIS poskytovaných občanům obsluhovanými knihovnami. Skutečně nedostatečný počet pracovníků opět vykázal kraj Středočeský. Větší snížení od roku 2005 vykazují i kraje Plzeňský a Ústecký.

Počty pracovních úvazků určených pro výkon RF v letech 2005, 2009, 2010 a 2011 v jednotlivých krajích

rok	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
r. 2005	9,00	31,35	28,00	15,99	8,35	22,55	14,30	17,40	11,40	16,50	30,00	22,00	16,80	25,60	269,2
r. 2009	5,11	21,35	25,19	15,38	8,75	17,72	11,50	17,50	6,10	16,00	30,72	23,11	17,70	27,24	243,4
r. 2010	5,44	17,09	22,65	15,50	8,25	16,43	11,60	17,50	5,90	16,00	28,31	23,14	17,48	27,34	232,6
r. 2011	5,29	14,87	20,95	15,09	7,90	15,95	11,60	17,30	6,25	16,00	27,81	20,19	17,09	27,34	223,6

Z tabulky vyplývají **závažné změny podmínek pro výkon RF.** Počínaje rokem 2005 (kdy byly RF poprvé financovány kraji) docházelo ke každoročnímu snižování pracovních úvazků určených pro výkon RF. **V rámci celé ČR to od r. 2005 do roku 2011 činilo celkový pokles o 45,6 pracovního úvazku.** To je závažné ohrožení kvality výkonu RF především v krajích jmenovaných výše.

⁵⁴ Vývoj v letech 2002 až 2010 v kap. I. a II.

U většího snížení pracovních úvazků je možné předpokládat, že ovlivnilo i celkové snížení frekvence výkonů, viz tabulku v oddíle Pracovníci na str. 12, která zachycuje kvantitativní růst výkonů v přepočtu na 1 pracovní úvazek. Ve skutečnosti je to daleko nebezpečnější situace, kdy kvantita snižuje kvalitu, kterou nelze vyjádřit čísly. Navíc standardizované služby nejsou zdaleka jedinou činností metodiků, resp. cíle a směry vývoje mohou metodici zavádět a prosazovat právě pomocí nástrojů – služeb RF. Bude-li tento trend pokračovat, bude to mít negativní vliv na vývoj RF v dalších letech. Pracovní úvazky jsou snižovány a naopak rostou nároky na výkony metodiků, jejich schopnosti, dovednosti i pracovní nasazení. Již Výroční zpráva a hodnocení RF v ČR za rok 2007 upozorňovala na toto nebezpečí, ohrožující trend pokračoval až do roku 2011. Viz Přílohu č. 7.

Dalším sledovaným údajem a jedním z důležitých aspektů hodnocení hospodaření s finančními prostředky jsou **částky vynaložené jednotlivými regiony na doplňování výměnných fondů**. Údaj je sledován i v souvislosti s hodnocením kvality, stavu a doplňování VF. Viz též kapitoly II. a III. **Srovnání nákladů na nákup VF v letech 2009 až 2011 v krajích v Kč obsahuje tabulka**

Na nákup VF v Kč	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
v roce 2005	190 679	4 947 402	2 710 540	1 744 063	693 443	2 490 208	712 667	2 679 934	3 477 761	4 266 437	3 753 521	2 941 623	1 292 356	3 465 750	35 366 384
v roce 2009	238 911	6 448 005	3 906 206	2 458 784	696 176	1 974 661	944 005	2 862 473	3 718 069	4 459 970	3 707 243	2 649 138	1 483 758	3 898 643	39 446 042
v roce 2010	219 470	0	2 239 015	2 454 989	677 300	2 077 348	988 908	2 401 880	2 571 048	2 994 818	3 473 131	1 771 718	1 592 995	4 041 976	27 504 597
v roce 2011	196 818	642 779	2 860 127	2 035 204	849 057	2 035 971	984 039	2 285 101	2 487 232	2 941 844	3 480 107	2 188 651	1 753 913	4 221 684	28 962 527
rozdíl let 2011/ 2010	-22 652	642 779	621 112	-419 786	171 757	-41 377	-4 869	-116 779	-83 817	-52 974	6 977	416 933	160 918	179 708	1 457 930

Přehled o finančních objemech vynaložených na doplňování VF v letech 2005 až 2011 v jednotlivých krajích v procentuálním vyjádření z celkových nákladů (krajských dotací) na RF a ve srovnání mezi kraji je obsahem následující tabulky. Viz Příloha č. 8.

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR
v roce 2005	6,72%	30,87%	24,24%	29,07%	18,92%	24,50%	13,39%	30,37%	42,54%	42,13%	26,56%	29,65%	15,11%	27,61%	27,74%
v roce 2006	5,90%	41,13%	28,09%	30,28%	19,25%	23,41%	12,29%	28,30%	43,11%	38,66%	27,50%	31,96%	16,75%	28,69%	29,53%
v roce 2007	5,65%	41,17%	28,39%	30,56%	19,35%	23,14%	17,98%	26,55%	52,29%	40,15%	24,87%	26,71%	15,20%	29,60%	29,35%
v roce 2008	5,89%	40,76%	29,39%	30,82%	19,29%	23,25%	17,35%	27,85%	51,70%	38,23%	24,34%	24,45%	15,83%	29,95%	29,13%
v roce 2009	8,85%	40,32%	30,05%	30,73%	18,02%	24,68%	17,35%	28,28%	51,64%	40,30%	25,66%	25,85%	15,24%	28,41%	29,54%
v roce 2010	8,55%	0,00%	22,39%	32,18%	18,46%	25,97%	18,18%	25,67%	43,95%	31,48%	25,82%	19,05%	15,92%	29,45%	23,77%
v roce 2011	8,91%	9,17%	26,00%	30,38%	23,22%	25,45%	18,09%	24,76%	42,52%	31,32%	25,87%	23,53%	17,90%	30,76%	25,24%

Procento nákladů z krajských dotací na nákup VF se v roce 2011 zvýšil, avšak je stále 2. nejnižším výsledkem od roku 2005. Stejně tak meziroční srovnání má závažný význam. Je třeba si uvědomit, že zájem o cirkulaci VF je trvalý a blíží se počtu všech obsluhovaných knihoven zřizovaných malými obcemi. Je jedním z hlavních nástrojů při plnění základních cílů a významu RF. Bez dostatečně velkého a především aktuálního, to je nepřetržitě doplňovaného VF dochází v některých krajích k poklesu kvality RF, a tím VKIS obyvatelům obcí. **KK a PK soustředily pozornost na doplňování VF a snažily se zajistit takový cíl i finančně.**

Rozhodující je, aby finanční prostředky na RF byly meziročně a v krajích alespoň zhruba stejně velké v přepočtech např. na 1 obsluhovanou knihovnu a 1 obyvatele,⁵⁵ nebo kalkulovány jiným způsobem, v němž by výpočet pro jednotlivé PK a jejich výkon RF byl konstruován tak, aby obce, resp. knihovny v různých krajích a regionech za ně mohly přijímat zhruba stejné množství a kvalitu regionálních služeb. Jen tak se podmínky poskytování VKIS ve všech částech ČR budou přibližovat cílům RF - zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky, vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí a odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.

Prvořadé pro splnění cílů Programu RF je zajistit, aby v následujících letech nedocházelo ke krácení částek na RF poskytovaných z krajských rozpočtů. RF jsou plnohodnotnými funkcemi krajských knihoven daných i odst. 3, § 11 zák.č. 257/2001 Sb.

Podrobná vyúčtování za jednotlivé kraje, tj. i za KK a PK jsou součástí ročních zpráv o RF dostupných na příslušných webových stránkách krajských knihoven.

V. Závěr

Rok 2011 byl již sedmým rokem samostatného řízení a financování RF kraji⁵² a desátým rokem fungování RF na celém území ČR.

Rok 2011 byl z celkového pohledu poznamenán finančními problémy. Po skokovém snížení sumární částky krajských dotací v roce 2010 na nejnižší hodnotu od roku 2005 snížila se tato částka i v roce 2011 a to o další necelý 1 mil. Kč. Činila 114 750 888 Kč, což je o 12,5 mil. Kč méně než v roce 2005 a téměř o 19 mil. Kč méně než v roce nejúspěšnějším – v roce 2009. Opět se krácení týkalo jen některých krajů, avšak těch, které byly kráceny již v předešlých letech. Nejdramatičtější je situace ve Středočeském kraji. Naopak, např. kraj Jihočeský patřil mezi příklady, kdy krácení z předešlého roku bylo v roce 2011 zčásti dorovnáno.

Razantní snížení krajských dotací na RF poznamenalo i výkony RF i v roce 2011. To je patrné i z meziročních srovnání výkonů a prohlubujících se rozdílů mezi výkony jednotlivých krajů. Upozornit je třeba na velké úsilí a vysoké pracovní nasazení pracovníků vykonávajících RF, aby

⁵⁵ METODICKÝ pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Praha: MK ČR 1994. str. 4. Dostupné na <http://knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>

dopady finančních potíží byly co nejmenší. Proto je nutné zdůraznit, že krácením finančních prostředků vznikají rozdíly mezi kraji v množství a především v kvalitě služeb poskytovaných knihovnám v rámci výkonu RF. Tyto rozdíly se během několika let prohloubily a budou se dále zvětšovat. V konečném výsledku znamenají značné rozdíly v dostupnosti a kvalitě VKIS knihoven mezi celými kraji a regiony a ohrožení základních funkcí a cílů programu RF:

1. Zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky
2. Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí
3. Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů
4. Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji
5. Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji
6. Efektivní využití veřejných finančních prostředků
7. Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi
8. Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu
9. Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).

Regiony, kde se výkon RF na určitou dobu pozastaví nebo zpomalí, se již dostávají do situace, kdy ostatní kraje mají vyřešeny jedny cíle a úkoly a pracují na dalších, kdežto ony se teprve snaží dosáhnout standardu. Odstranění takových diferencí bude vyžadovat opět vyšší výkony, tudíž i finanční náklady.

Se snížením finančních prostředků na výkon RF souvisí i zhoršení jedné ze základních podmínek výkonu – počet pracovních úvazků, určených pro výkon RF.

V roce 2011 klesl počet pracovních úvazků metodiků oproti roku 2010 o 9, a to na 223,62 (od roku 2005 činí úbytek 45,62 pracovního úvazku).

Výrazný kles nákladů na doplňování VF v roce 2010 byl v roce 2011 pozastaven. KK a PK vykázaly meziroční růst o téměř 1,5 mil. Kč. Za celou ČR bylo v roce 2011 vynaloženo na obnovu VF 28 962 527 Kč (to je však stále o 10,5 mil Kč méně než v úspěšném roce 2009 a o 6 mil. Kč méně než v roce 2005). Přes navýšení položky v roce 2011 oproti roku 2010 byl počet doplněných k. j. do VF, jednoho ze základních pilířů pomoci obsluhovaným knihovnám obcí,⁵⁶ nižší.

⁵⁶ Podrobně v kapitolách II. a III.

Hodnoty výkonů, jak bylo i očekáváno, za rok 2011 poklesly ve srovnání s rokem 2010. Viz Přílohy č. 3, č. 4 a č. 7. Alarmující je především další snížení počtu nových přírůstků do VF, a to přes meziroční zvýšení finanční částky na nákup věnované. Růst cen knih při stejných ale i vyšších finančních prostředcích na nákup VF umožňuje rok od roku doplnit menší počet nových přírůstků. To je situace naléhavě vyžadující řešení, aby nedošlo ke ztrátě obsahové a titulové atraktivity VF. V některých krajích již s obcemi projednávají jejich eventuální finanční spoluúčast i na budování VF, zatím však v roce 2011 ubylo 18 přispívajících obcí.

V oblasti doplňování kmenových KF obsluhovaných knihoven se finanční problémy neodrazily negativně. Naopak, v celé ČR v roce 2011 přibylo 136 a celková částka, kterou vynaložily na nákup do kmenových fondů vlastních knihoven činila téměř 14 mil. Kč. To představuje meziroční růst o 1,5 mil. Kč (0,5 mil. Kč věnovaly obce na odborné zpracování nově nakoupeného KF).

Velká část obsluhovaných knihoven je stále odkázána pouze na VF.

Z celorepublikového pohledu pokračoval vývoj RF, byť s velkými výhradami, v intencích předešlých let. I v roce 2011 se potvrdil **mimořádný zájem o poradenskou a konzultační službu** a její nezbytnost pro dosažení cílů RF. Intenzivnější a úspěšnější byla i komunikace s obcemi – provozovateli knihoven. Dále vzrůstá zájem o poradenskou a konzultační službu ze strany odborných knihoven. Poradenskou službou se prolínají všechny vývojové trendy (viz kap. III.). Automatizace knihovnických činností a služeb i v nejmenších místech, kulturní a vzdělávací akce pro občany v místech včetně účasti na celorepublikových kampaních zaměřených např. na podporu čtení (Týden čtení, Čtení sluší každému, Den pro dětskou knihu, Celé Česko čte dětem, Škola naruby a celá řada dalších). Poradenství se v hodnoceném roce opět zaměřilo na pomoc obsluhovaným knihovnám při formulaci žádostí o granty, na pomoc při zvládnutí nové statistické evidence, využívání elektronických informačních zdrojů, automatizaci knihovnických procesů, i zavádění elektronických služeb. Poradenství spolu s cirkulačními soubory z výměnných fondů patřilo opět mezi nejžádanější služby poskytované v rámci RF.

O výměnné fondy a jejich cirkulaci je zájem trvale vysoký. Vysoce ceněno je rozšíření a zkvalitnění výběru knihovních fondů a stále častěji i ekonomická stránka této služby. To se projevuje i stálým růstem počtu expedovaných souborů a zvětšování jejich objemu.

Zkvalitnily se vztahy s obcemi, resp. komunikace obcí s PK a KK a vztahy obcí ke knihovnám. Svou finanční účast na fungování vlastní knihovny projeví finančním příspěvkem na společné budování VF (to v lepším případě). Je to i výsledek intenzivních jednání metodiků s obcemi. V souvislosti s výše naznačeným trendem bude třeba této otázky věnovat zvýšenou pozornost. Dopady nedostatečného, byť jen časově omezeného, financování výměnných fondů jsou vždy závažné a velmi obtížně odstranitelné. Tím závažnější, že by se plošně dotkly knihoven v celých regionech. Přitom důsledky se neprojevují okamžitě, nýbrž po několika letech, zato přetrvávají delší časové období. Stav, resp. kvalita a dostatečná velikost knihovního fondu je základ veškerých služeb knihoven poskytujících VKIS.

V roce 2011 byla věnována velká pozornost **vzdělávacím akcím pro obsluhované knihovny**. Vzdělávání v rámci RF **mělo sice klesající tendenci ve všech sledovaných ukazatelích, avšak** s objektivními příčinami (viz kap. III.). Tématická zaměření vzdělávacích akcí časově předcházejí nebo kopírují hlavní vývojové trendy českého knihovnictví v regionech. PK a KK přicházejí s novými nápady, jak usnadnit dostupnost kurzů z časového a dopravního hlediska dobrovolným knihovníkům, na druhé straně se **stále nedaří získat v uspokojivém rozsahu zájem knihovníků z malých profesionalizovaných knihoven**. Na oblibě, resp. účinnosti nabývají vzdělávací exkurze do nejúspěšnějších knihoven vlastních regionů i regionů dalších. Akce celorepublikového významu jsou zpravidla pořádány ve spolupráci se SKIP: Co malé knihovny umějí a mohou - setkání knihovníků obecních knihoven a zástupců obcí s prezentací výsledků těch nejlepších knihoven – nositelé titulu Knihovna roku, stejně významné jsou v tomto ohledu i akce regionálního charakteru. Vzdělávání knihovníků je téměř vždy zařazováno i do porad, což je výhodné především pro knihovníky z nejmenších obcí (dobrovolné knihovníky) a pro pracovníky malých profesionalizovaných knihoven. 11. a 12. října 2011 uspořádala sekce SDRUK pro RF ve spolupráci s NK ČR a SVK Plzeňského kraje konferenci metodiků a ředitelů KK a PK.

Služba **Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů** nezaznamenala v hodnoceném roce žádné výrazné změny. KK a PK se stále více soustřeďují na poradenství, resp. konzultace spojené s vlastní realizací revizí. Další kraje, vedle prvních z předešlých let provádějí revize za využití již rutinně zprovozněného regionálního automatizovaného knihovního systému a potvrzují významné snížení časové náročnosti. Spolu s nasazením regionálních automatizovaných systémů a ukládáním KF obsluhovaných knihoven do bází intenzivně pokračují v aktualizacích KF. Služba **Servis VT** v roce 2011 oproti roku 2010 zaznamenala zvýšení počtu servisních akcí a knihoven, v nichž byly provedeny. To je známka rozšiřujících se elektronických služeb na další obsluhované, především obecní knihovny. KK a PK tedy úspěšně pokračovaly v trendu nastoupeném již v roce 2008.

V roce 2011 byly uvedeny v provoz další **regionální automatizované knihovní systémy** (jejich instalace je rozšířena již ve všech krajích). Obsluhované knihovny jsou napojovány do regionálních automatizovaných systémů, jsou v nich implementovány SW umožňující všestranné využití jak knihovníky, tak i samotnými uživateli. Rozšiřování počtu knihoven, které nabízejí veřejnosti i dálkový přístup prostřednictvím webového rozhraní znamená dosažení dalšího mezníku v rozvoji VKIS a cílů RF. Tak se knihovny i v nejmenších místech připravují na skutečné propojení knihoven a dálkově zpřístupněné fondy a informace, na jejich skutečné sdílení. Regionální automatizované knihovní systémy, vytváření souborných katalogů a dálkové zpřístupnění OPACu bylo doménou větších profesionálních knihoven. Nyní i první nejmenší knihovny mají k dispozici své on-line katalogy KF přístupné dálkově přes webové rozhraní a poskytují služby s tím spojené. To vše vyžaduje pomoc i v oblasti servisu v malých knihovnách, neboť obce tuto potřebu nejsou zatím ve větším počtu schopny zajistit ani profesionálem a mnohdy ani finančně.

Nákup a zpracování knihovních fondů z prostředků obcí již v roce 2010 zvrátil trend – úbytek obcí ochotných (nebo schopných) financovat doplňování a zpracování kmenových KF a rok 2011 byl pokračováním. Intenzivním působením metodiků došlo k zvýšení počtu obcí, které přispívají na kmenové KF vlastních knihoven (o 136 oproti roku 2010). Finanční částka obcemi věnovaná na vlastní knihovní fond se zvýšila o téměř 1,5 mil. Kč. A celkový roční přírůstek za tuto částku nakoupený vzrostl oproti roku o 3 053 k.j. To je třeba považovat za úspěch, neboť příspěvek obce na nákup KF pro svou knihovnu je projevem zájmu o kvalitu veřejných knihovnických a informačních služeb

poskytovaných občanům. Bude třeba i nadále vysvětlovat zastupitelům obcí důležitost KF pro činnost knihovny, tedy pro občany. Vysvětlovat obcím nezbytnost přispívat na své kmenové KF a současně jim osvětlit alternativu nebo i souběh s možností přispívat na nákup společného výměnného fondu, což je z hlediska ekonomického jednoznačnou výhodou. Proto by bylo optimální, kdyby příspěvky obcí jak na vlastní kmenový fond tak na VF, měly rostoucí tendence. Tvorba VF by se mohla postupně zaměřit i na další dokumenty a nákup elektronických licencí. V každém případě musí metodici PK a KK **pokračovat ve vysvětlování představitelům obcí, jak se mohou spolupodílet na zkvalitňování VKIS** poskytovaných jejich občanům, od příspěvku na kmenové knihovní fondy, přes příspěvek na společně budovaný VF, zlepšování prostorových podmínek a vybavení knihovny, až po **odměňování dobrovolného knihovníka** a celou řadu dalších možností.

V roce 2011 byla věnována zvýšená pozornost **Standardu VKIS** a rozšiřováno povědomí o připravované novele jak mezi knihovníky tak mezi provozovateli knihoven a po jejím schválení v říjnu 2011 ihned zveřejněna.¹ Potřeba této novely byla výsledkem zlepšujících se podmínek knihoven pro poskytování VKIS, na čemž mají velký podíl právě i RF. Je již běžnou praxí, že KK každoročně vyhodnotí plnění indikátorů Standardu VKIS všech svých knihoven a s výsledky seznámí jak knihovny, tak i jejich provozovatele. KK a PK ve své hodnotící praxi vedle Standardu VKIS využívají stále více i Benchmarkingu knihoven,⁵⁷ resp. propagují jej. Tato významná pomůcka pro knihovny je již šest let v rutinním provozu, začátkem roku 2012 měla již 193 českých účastníků.⁵⁸ Bylo by vhodné, aby KK a PK podporovaly účast i menších knihoven včetně obecních s dobrovolným knihovníkem a prakticky jim s účastí pomohly.⁵⁹ Projekt je pro účastníky náročnější než kalkulátor VKIS, avšak jak potvrdila praxe, konkrétnější ve výsledcích srovnání, a tudíž i lépe využitelný. Jeho využitelnost se jeví jako zvláště dobrá v době, kdy zřizovatelé a provozovatelé čelí finančním problémům a hledají rezervy.

Výsledky roku 2011 potvrdily, že se kvalita, resp. účinnost pomoci v rámci RF v některých krajích dostala nad standardy požadovanou úroveň. Zároveň se ale potvrdila křehkost tohoto stavu a jeho závislost na výši krajské dotace. Jestliže budou finanční problémy některých krajů trvat několik let, budou rozdíly v kvalitě knihovnických a informačních služeb mezi kraji obrovské. Bohužel stav finančního zabezpečení programu RF v roce 2012 tyto obavy jen potvrzuje. Rozdíly ve výkonu RF však nejsou závislé pouze na finančních prostředcích. Rozdíly existují a existovaly nejen mezi kraji, ale přetrvávají i mezi obvody PK jednoho kraje. Bývá to dáno jednak obsahem smlouvy PK a KK, v níž často není nesmlouván ani výkon všech 7 standardizovaných služeb, jednak charakterem obvodu – velikostí obcí, počtem obsluhovaných knihoven, dopravní dostupností, zájmem a osobnostními charakteristikami knihovníků obsluhovaných knihoven a představitelů obcí, ale v současném stadiu vývoje RF i osobností metodika a počtem knihoven, které má na starosti. Je třeba chápat sedm standardizovaných služeb RF jako základ, na němž pak lze stavět dále.

Globálně za celou ČR lze konstatovat, že ve většině krajů jsou hlavní cíle RF dosaženy a standardy ze střednědobého hlediska plněny. Zároveň **rok 2011 potvrdil oprávněnost varování roku 2010, který svými finančními restrikcemi zapříčinil i pokles účinnosti RF v postižených**

⁵⁷ Dostupné na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=15_Vykon.htm

⁵⁸ K programu se přidaly i knihovny Slovenské republiky a to v počtu 53. Podstatně se tak rozšiřuje možnost srovnávání.

⁵⁹ Za rok 2011 je v projektu účastno pouze 9 knihoven obcí do 1000 obyvatel a 26 knihoven obcí (a měst) od 1001 do 3000 obyvatel

krajích. Rok 2011 již znamenal v některých regionech hledání a ověřování cest a postupů, jak vyřešit i problematické roky s co nejmenšími ztrátami kvality služeb RF a následně i služeb obsluhovaných knihoven.

Nastal čas, kdy bude třeba **věnovat pozornost vyrovnávání rozdílů v konkrétních oblastech VKIS – zavádění elektronických forem služeb, podpoře a rozvoji komunitních funkcí obsluhovaných knihoven, dobrému umístění a vybavení knihoven atd., samozřejmě za udržení standardu 7 základních služeb RF.** To zase vyžaduje i adekvátní finanční zajištění RF knihoven, a proto bude prvořadým úkolem zajistit alespoň návrat k ekonomickým podmínkám roku 2009 – zastavení poklesu počtu metodiků, péči o jejich schopnosti a dovednosti, řešit problémy s budováním knihovnických fondů, a to jak výměnných tak kmenových.

Menší profesionalizované knihovny obvodů působnosti PK a KK by měly být dalším cílem pozornosti KK a PK.

Pro rok 2011 a léta následující bude tedy důležité, zda se podaří v plném rozsahu realizovat RF, tzn. pokračovat v pomoci obsluhovaným knihovnám, zlepšovat kvalitu a dostupnost knihovnických a informačních služeb pro obyvatele ve všech obcích a městech obvodů ČR. Předpokladem je ovšem dostatečné kontinuální finanční zabezpečení regionálních funkcí v celé ČR, resp. překonání problémů v tomto ohledu již zřejmých, pravidelné vyhodnocování a srovnávání výsledků, forem a způsobů realizace RF v jednotlivých krajích i v obvodech PK.

Závěrem této zprávy je vhodné upozornit i na rozvíjející se vzájemné porovnávání i **oficiální soutěžení knihoven a knihovníků.** Zdaleka zde již nehrají roli pouhé číselné údaje o výsledcích knihoven, ale **celková úroveň služeb, postavení knihovny v životě obce, její vybavení, příjemné prostředí a obliba u uživatelů. I tento „nový“ náhled na knihovnu jako místo pro veřejnost, místo pro setkávání je třeba v rámci RF prosazovat.** V současnosti jsou knihovny hodnoceny např. v rámci krajských kol soutěže Vesnice roku,⁶⁰ v rámci soutěže Knihovna roku.⁶¹ Mnohé KK zavedly již v dřívějších letech tradiční vyhodnocování nejlepších knihoven a knihovníků (např. kraje Vysočina, Královéhradecký a Jihomoravský). Řada metodiků je členy soutěžních komisí a své zkušenosti kolegům z dalších regionů předává na pracovních setkáních členů sekce veřejných knihoven SKIP⁶² i dalších pracovních i spolkových akcích. Uskutečňují se nejrůznější exkurze a studijní zájezdy do nejlepších knihoven v regionu, ČR i zahraničí. Poznatky takto získané jsou nenahraditelnou inspirací a motivací pro práci i zárodkem vlastních cílů konkrétních knihovníků.

⁶⁰ Dostupné na <http://www.vesniceroku.cz/>

⁶¹ http://www.nkp.cz/o_knihovnach/KnRoku/2011/index.htm

⁶² Dostupné na <http://www.skipcr.cz/>

Seznam zkratek

PHA	Praha
SČ	Středočeský kraj
JČ	Jihočeský kraj
PL	Plzeňský kraj
KV	Karlovarský kraj
ÚL	Ústecký kraj
LB	Liberecký kraj
HK	Královéhradecký kraj
PA	Pardubický kraj
VYS	kraj Vysočina
JM	Jihomoravský kraj
OL	Olomoucký kraj
ZL	Zlínský kraj
MS	Moravskoslezský kraj
MěK	Městská knihovna
NK ČR	Národní knihovna ČR
KI NK ČR	Knihovnický institut Národní knihovny ČR
AKS	automatizovaný knihovní systém
OPAC	Online Public Access Catalogue - veřejně přístupný online katalog
RF	regionální funkce
KK	krajská knihovna
PK	pověřená knihovna
VKIS	veřejné knihovnické a informační služby
KF	knihovní fond
VF	výměnný fond
k. j.	knihovní jednotka
sv.	svazky
ICT	informační a komunikační technologie
VT	výpočetní technika
PIK	Program internetizace knihoven
SVT	Servis výpočetní techniky

Přílohy

Financování RF v roce 2011 v ČR celkem (porovnání s rokem 2010) v Kč

52	Výkaz financování ČR	2010	2011	rozdíl
53	Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	29 959 041	31 638 152,42	1 679 111
54	z toho : nákup knihovního fondu	27 504 597	28 962 527,37	1 457 930
55	z toho : nákup DDHM	693 919	1 021 545,12	327 626
56	Spotřeba energie (číslo účtu 502)	1 713 493	1 794 442,86	80 950
57	Opravy a udržování (číslo účtu 511)	169 652	185 432,22	15 780
58	Cestovné (číslo účtu 512)	723 974	776 574,93	52 601
59	Ostatní služby (číslo účtu 518)	10 547 710	9 656 204,55	-891 505
60	z toho : doprava	766 392	787 123,34	20 731
61	z toho : servis výpočetní techniky	881 423	923 382,50	41 960
62	z toho : nákup licence na el. zdroje	683 172	406 465,56	-276 707
63	z toho : nákup knihovnických služeb	5 443 091	4 870 065,99	-573 025
64	Mzdové náklady (číslo účtu 521) (ř. 65,66)	52 934 088	52 027 020,45	-907 067
65	z toho : platy zaměstnanců	52 008 489	50 843 220,45	-1 165 268
66	z toho : ostatní osobní náklady	925 599	1 183 800,00	258 201
67	Zákonné sociální pojištění (číslo účtu 524)	17 718 853	17 057 350,29	-661 503
68	Sociální náklady (číslo účtu 527 a 528)	1 419 863	1 171 415,91	-248 447
69	Jiné ostatní náklady (číslo účtu 549)	191 135	249 069,07	57 934
70	Ostatní provozní náklady (neuvedeny v ř. 53, 56-59,64,67-69)	333 963	203 100,71	-130 863
71	Provozní náklady celkem (součet ř. 53,56 - 59, 64,67 - 70)	115 711 772	114 758 763,41	-953 009
72	Investiční náklady	0	0,00	0
73	Náklady celkem (součet ř. 71 a 72)	115 711 772	114 758 763,41	-953 009
74		0		0
75	Přidělená dotace	115 709 373	114 750 887,71	-958 485
76	Vráceno do krajského rozpočtu	-2 400	7 876	10 275

Financování RF v roce 2011 v ČR celkem (porovnání s rokem 2010) v Kč

80	Financování regionálních funkcí z jiných zdrojů (vlastní zdroje)			
81	Náklady za rok	2010	2011	rozdíl
82	Spotřeba materiálu (č. účtu 501)	1 603 302	1 314 552	-288 751
83	z toho: na nákup knihovního fondu	1 387 162	872 260	-514 902
84	Mzdové náklady (číslo účtu 521)	1 454 712	1 210 950	-243 762
85	z toho : platy zaměstnanců	1 380 734	1 202 450	-178 284
86	z toho: ostatní osobní náklady	57 492	8 500	-48 992
87	Zákonné sociální pojištění (číslo účtu 524)	562 032	642 158	80 127
88	Ostatní provozní náklady (neuvedené v ř. 82 - 87)	630 476	619 116	-11 360
89	Provozní náklady celkem (součet ř. 82, 84, 87, 88)	4 250 522	3 786 775	-463 747
90	Investiční náklady	0	0	0
91	Náklady celkem (součet ř. 89 + 90)	4 250 522	3 786 775	-463 747
	Náklady za rok	2010	2011	rozdíl
92	Finanční prostředky obcí na fond knihoven a jeho zpracování	13 447 735	15 273 950	1 826 215
93	Na nákup knihovního fondu pro knihovny (z prostř.obcí)	12 405 113	13 807 561	1 402 449
94	Na zpracování knihovního fondu pro knihovny (z prostř.obcí)	1 042 623	1 466 389	423 766
	Další finanční podpora knihoven z krajského rozpočtu (mimo prostředky určené na RF)	2010	2011	rozdíl
95	Celkové částky, kt. knihovny získaly v letech letech 2010 a 2011	263 900	429 200	165 300
96	Z krajských grantových programů určených nejen knihovnám	219 500	429 200	209 700
97	Z krajských grantových programů určených výhradně knihovnám	44 400	0	-44 400
98	Podíl obcí na nákupu výměnného fondu	2010	2011	rozdíl
99	Počet obcí přispívajících na nákup výměnného fondu	386	368	-18
100	Částka poskytnutá na výměnný fond (za přispívající obce celkem)	2 392 533	2 258 975	-133 559

Přehled financování RF v ČR celkem v letech 2002, 2005, 2009 až 2011 v Kč

Příloha č. 2

52	Výkaz financování ČR	2002	2005	2009	2010	2011
53	Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	37 272 468	40 770 425	43 308 744	29 959 041	31 638 152,42
54	z toho : nákup knihovního fondu	25 260 854	35 366 383	39 446 042	27 504 597	28 962 527,37
55	z toho : nákup DDHM	8 282 255	3 156 163	1 543 260	693 919	1 021 545,12
56	Spotřeba energie (číslo účtu 502)	735 583	1 531 332	2 018 569	1 713 493	1 794 442,86
57	Opravy a udržování (číslo účtu 511)	282 234	589 689	212 032	169 652	185 432,22
58	Cestovné (číslo účtu 512)	754 927	857 643	882 253	723 974	776 574,93
59	Ostatní služby (číslo účtu 518)	9 338 920	12 841 242	12 299 682	10 547 710	9 656 204,55
60	z toho : doprava	699 548	787 632	957 011	766 392	787 123,34
61	z toho : servis výpočetní techniky	1 309 277	1 159 476	1 101 751	881 423	923 382,50
62	z toho : nákup licence na el. zdroje	1 077 224	844 732	823 932	683 172	406 465,56
63	z toho : nákup knihovnických služeb	3 793 884	6 176 800	5 810 007	5 443 091	4 870 065,99
64	Mzdové náklady (číslo účtu 521) (ř. 65,66)	29 889 277	51 015 420	54 962 020	52 934 088	52 027 020,45
65	z toho : platy zaměstnanců	27 327 585	49 904 884	53 653 796	52 008 489	50 843 220,45
66	z toho : ostatní osobní náklady	1 037 176	1 212 536	1 308 224	925 599	1 183 800,00
67	Zákonné sociální pojištění (číslo účtu 524)	10 024 032	17 740 698	17 922 381	17 718 853	17 057 350,29
68	Sociální náklady (číslo účtu 527 a 528)	709 705	1 236 030	1 323 520	1 419 863	1 171 415,91
69	Jiné ostatní náklady (číslo účtu 549)	197 060	250 482	223 934	191 135	249 069,07
70	Ostatní provozní náklady (neuvezeny v ř. 53, 56-59,64,67-69)	523 982	654 072	525 137	333 963	203 100,71
71	Provozní náklady celkem (součet ř. 53,56 - 59, 64,67 - 70)	89 728 187	127 487 034	133 678 274	115 711 772	114 758 763,41
72	Investiční náklady	1 751 463	0	0	0	0,
73	Náklady celkem (součet ř. 71 a 72)	91 479 955	127 487 034	133 678 274	115 711 772	114 758 763,41
75	Přídělená dotace	91 790 921	127 187 000	133 539 500	115 709 373	114 750 887,71
80	Financování regionálních funkcí z jiných zdrojů					
81	Náklady za rok	2002	2005	2009	2010	2011
82	Spotřeba materiálu (č. účtu 501)			1 490 686	1 603 302	1 314 552
83	z toho: na nákup knihovního fondu			1 299 178	1 387 162	872 260
84	Mzdové náklady (číslo účtu 521)	2 725 628	1 560 388	1 794 416	1 454 712	1 210 950
85	z toho : platy zaměstnanců	2 264 588	1 545 954	1 727 785	1 380 734	1 202 450
86	z toho: ostatní osobní náklady	720 318	14 434	58 902	57 492	8 500
87	Zákonné sociální pojištění (číslo účtu 524)	2 256 972	603 445	610 633	562 032	642 158
88	Ostatní provozní náklady (neuvezené v ř. 82 - 87)	5 283 190	1 352 899	444 046	630 476	619 116
89	Provozní náklady celkem (součet ř. 82, 84, 87, 88)	4 133 031	3 516 732	4 339 781	4 250 522	3 786 775
90	Investiční náklady	109 856	0		0	0

Přehled financování RF v ČR celkem v letech 2002, 2005, 2009 až 2011 v Kč

Příloha č. 2.a.

Náklady za rok		2002	2005	2009	2010	2011
92	Finanční prostředky obcí na fond knihoven a jeho zpracování	x	16 907 706	13 878 727	13 447 735	15 273 950
93	Na nákup knihovního fondu pro knihovny (z prostř.obcí)	x	16 079 013	12 836 448	12 405 113	13 807 561
94	Na zpracování knihovního fondu pro knihovny (z prostř.obcí)	x	828 694	1 042 279	1 042 623	1 466 389
Další finanční podpora knihoven z krajského rozpočtu (mimo prostředky určené na RF)						
		2002	2005	2009	2010	2011
95	Celkové částky, kt. knihovny získaly v letech letech roce 2002 až 2010	neevidováno	neevidováno	4 558 500	263 900	429 200
96	Z krajských grantových programů určených nejen knihovnám			690 000	219 500	429 200
97	Z krajských grantových programů určených výhradně knihovnám			3 868 500	44 400	0
Podíl obcí na nákupu výměnného fondu						
		2002	2005	2009	2010	2011
98	Podíl obcí na nákupu výměnného fondu	neevidováno	neevidováno	2009	2010	2011
99	Počet obcí přispívajících na nákup výměnného fondu			352	386	368
100	Částka poskytnutá na výměnný fond (za přispívající obce celkem)			2 381 507	2 392 533	2 258 975

Statistický výkaz výkonů RF – celostátní sumář	rok 2010	rok 2011	rozdíl
Název knihovny (v krajském sumáři počet PK)	85 + 14	85 + 14	0
Počet pracovníků zajišťujících regionální funkce	232,618	223,616	-9,003
Počet obsluhovaných knihoven	6 022	5 979	-43,000
Poradenská a konzultační činnost			
počet obslužených knihoven	6 533	6 445	-88
počet poskytnutých konzultací	21 339	23 966	2 627
počet metodických návštěv	11 533	11 634	101
Statistika knihovnických činností Kult (MK) 12 - 01			
počet obslužených knihoven	6 046	6 449	403
počet zpracovaných statistických výkazů	6 049	6 547	498
Vzdělávání knihovníků, semináře			
počet obslužených knihoven	3 623	3 582	-41
počet všech vzdělávacích akcí	824	802	-22
z toho: počet akcí v rámci RF	595	545	-50
počet všech účastníků	13 125	12 901	-224
z toho: počet účastníků akcí v rámci RF	7 753	7 145	-608
počet všech vyučovacích hodin	4 932	4 762	-171
z toho: počet vyučovacích hodin v rámci RF	2 580	2 241	-340
Porady			
počet obslužených knihoven	3 043	3 214	171
počet akcí	442	393	-49
počet účastníků	5 416	4 990	-426
Pomoc při revizi a aktualizaci KF			
počet obslužených knihoven	1 094	1 137	43
počet revidovaných knihovních jednotek	2 245 810	2 187 190	-58 620
počet revidovaných knihoven	673	674	1
Nákup KF z prostředků provozovatelů (obcí)			
počet obslužených knihoven	1 088	1 224	136
počet nakoupených knihovních jednotek	91 093	94 146	3 053
Zpracování KF z prostředků provozovatelů (obcí)			
počet obslužených knihoven	1 471	1 525	54
počet zpracovaných knihovních jednotek	146 074	158 128	12 054
Výměnný fond (v knihovních jednotkách)			
stav výměnného fondu k 31.12.	2 921 765	3 062 950	141 185
roční přírůstek VF	185 431	185 036	-395
zakoupeno z finančních prostředků kraje na regionální funkce	164 659	167 220	2 561
zakoupeno z finančních prostředků obce	12 104	12 029	-75
zakoupeno z finančních prostředků dalších zdrojů	4 856	4 854	-2
Cirkulace VF			
počet obslužených knihoven	5 297	5 257	-40
počet expedovaných souborů	21 156	22 034	878
počet svazků v souborech	1 202 008	1 250 357	48 349
Servis výpočetní techniky			
počet obslužených knihoven	904	887	-17
počet akcí	1 601	1 559	-42
Doprava v rámci výkonu RF			
počet obslužených knihoven	5 298	5 151	-147
počet ujetých km	328 382	308 015	-20 367

Výkony RF 2002, 2005, 2009, 2010 a 2011 (sumáře za ČR)
Příloha č. 4

Výkony RF, roční sumáře za ČR , srovnání let	2002	2005	2009	2010	2011
PK + KK	75 + 14	95 + 14	85 +14	85 + 14	85 + 14
Počet pracovníků zajišťujících RF	219,1	269	243	232,6	223,616
Počet obsluhovaných knihoven	5 687	6 081	6 019	6 022	5 979
Poradenská a konzultační činnost					
počet obslužených knihoven	5 389	6 395	6 553	6 533	6 445
počet poskytnutých konzultací	13 162	19 988	21 420	21 339	23 966
počet metodických návštěv	9 294	11 550	12 004	11 533	11 634
Statistika knihovnických činností KULT					
počet obslužených knihoven	5 414	6 537	6 506	6 046	6 449
počet zpracovaných statistických výkazů	5 679	6 827	6 079	6 049	6 547
Vzdělávání knihovníků, semináře					
počet obslužených knihoven	3 175	3 920	3 947	3 623	3 582
počet všech vzdělávacích akcí	899	863	987	824	802
z toho : počet akcí v rámci RF	X	556	628	595	545
počet všech účastníků	10 120	11 367	13 921	13 125	12 901
z toho : počet účastníků akcí v rámci RF	X	6 198	8 259	7 753	7 145
počet všech vyučovacích hodin	4 854	6 172	6 525	4 932	4 762
z toho : počet vyučovacích hodin v rámci RF	X	2 817	2 892	2 580	2 241
Porady					
počet obslužených knihoven	2 233	2 915	3 037	3 043	3 214
počet akcí	429	474	458	442	393
počet účastníků	4 769	4 981	5 459	5 416	4 990
Pomoc při revizi a aktualizaci KF					
počet obslužených knihoven	922	1 185	1 029	1 094	1 137
počet revidovaných k. j.	1 747 259	2 308 759	1 885 668	2 245 810	2 187 190
počet revidovaných knihoven	454	705	665	673	674
Nákup KF z prostředků obcí					
počet obslužených knihoven	1 111	1 224	1 030	1 088	1 224
počet knihovních jednotek	95 415	100 989	93 888	91 093	94 146
Zpracování KF z prostředků obcí					
počet obslužených knihoven	1 255	1 489	1 409	1 471	1 525
počet zpracovaných knihovních jednotek	184 030	132 408	157 298	146 074	158 128
Výměnný fond					
stav výměnného fondu k 31.12	1 400 124	2 239 925	2 778 524	2 921 765	3 062 950
roční přírůstek VF	184 415	247 418	240 186	185 431	185 036
zakoupeno z dotace na regionální funkce	197 256	223 736	219 684	164 659	167 220
zakoupeno z prostředků obce	13 468	18 488	12 105	12 104	12 029
zakoupeno z prostředků dalších zdrojů	11 466	2 978	7 290	4 856	4 854
Cirkulace VF					
počet obslužených knihoven	3 390	5 078	5 299	5 297	5 257
počet expedovaných souborů	9 623	19 377	20 958	21 156	22 034
počet svazků v souborech	408 221	876 112	1 182 925	1 202 008	1 250 357
Servis výpočetní techniky					
počet obslužených knihoven	397	586	768	904	887
počet akcí	1 093	1 185	1 557	1 601	1 559
Doprava v rámci výkonu RF					
počet obslužených knihoven	4 099	5 214	5 336	5 298	5 151
počet ujetých km	271 628	363 753	355 372	328 382	308 015

Porovnání výkonů RF v letech 2005 a 2011 (sumáře za ČR)

Příloha č. 5

ČR celkem	2005	2011	rozdíl
PK + KK	85 + 14	85 + 14	
Počet pracovníků zajišťujících RF	269,24	223,616	-45,62
Počet obsluhovaných knihoven	6 081	5 979	-102
Poradenská a konzultační činnost			
počet obslužených knihoven	6 395	6 445	50
počet poskytnutých konzultací	19 988	23 966	3 978
počet metodických návštěv	11 550	11 634	84
Statistika knihovnických činností KULT			
počet obslužených knihoven	6 537	6 449	-88
počet zpracovaných statistických výkazů	6 827	6 547	-280
Vzdělávání knihovníků, semináře			
počet obslužených knihoven	3 920	3 582	-338
počet všech vzdělávacích akcí	863	802	-61
z toho : počet akcí v rámci RF	556	545	-11
počet všech účastníků	11 367	12 901	1 534
z toho : počet účastníků akcí v rámci RF	6 198	7 145	947
počet všech vyučovacích hodin	6 172	4 762	-1 411
z toho : počet vyučovacích hodin v rámci RF	2 817	2 241	-577
Porady			
počet obslužených knihoven	2 915	3 214	299
počet akcí	474	393	-81
počet účastníků	4 981	4 990	9
Pomoc při revizi a aktualizaci KF			
počet obslužených knihoven	1 185	1 137	-48
počet revidovaných k.j.	2 308 759	2 187 190	-121 569
počet revidovaných knihoven	705	674	-31
Nákup KF z prostředků obcí			
počet obslužených knihoven	1 224	1 224	0
počet knihovních jednotek	100 989	94 146	-6 843
Zpracování KF z prostředků obcí			
počet obslužených knihoven	1 489	1 525	36
počet zpracovaných knihovních jednotek	132 408	158 128	25 720
Výměnný fond			
stav výměnného fondu k 31.12	2 239 925	3 062 950	823 025
roční přírůstek VF	247 418	185 036	-62 382
zakoupeno z dotace na regionální funkce	223 736	167 220	-56 516
zakoupeno z prostředků obce	18 488	12 029	-6 459
zakoupeno z prostředků dalších zdrojů	2 978	4 854	1 876
Cirkulace VF			
počet obslužených knihoven	5 078	5 257	179
počet expedovaných souborů	19 377	22 034	2 657
počet svazků v souborech	876 112	1 250 357	374 245
Servis výpočetní techniky			
počet obslužených knihoven	586	887	301
počet akcí	1 185	1 559	374
Doprava v rámci výkonu RF			
počet obslužených knihoven	5 214	5 151	-63
počet ujetých km	363 753	308 015	-55 738

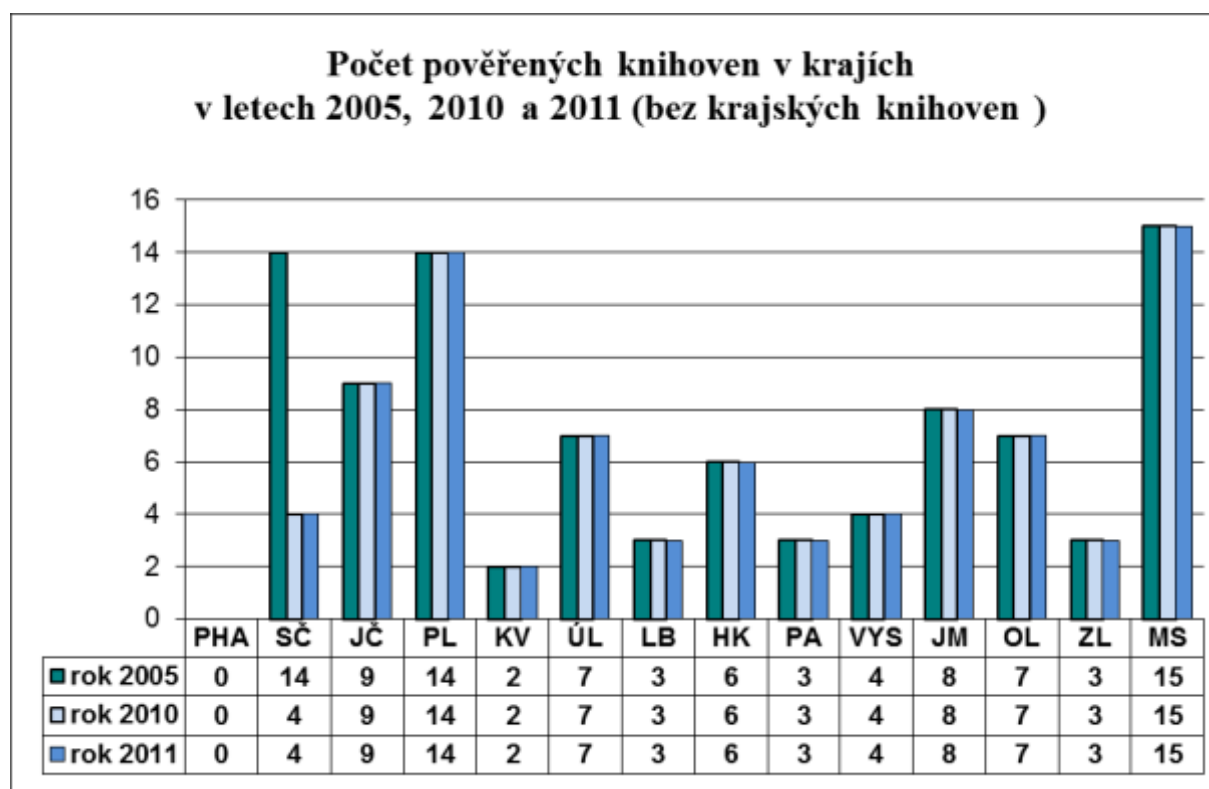
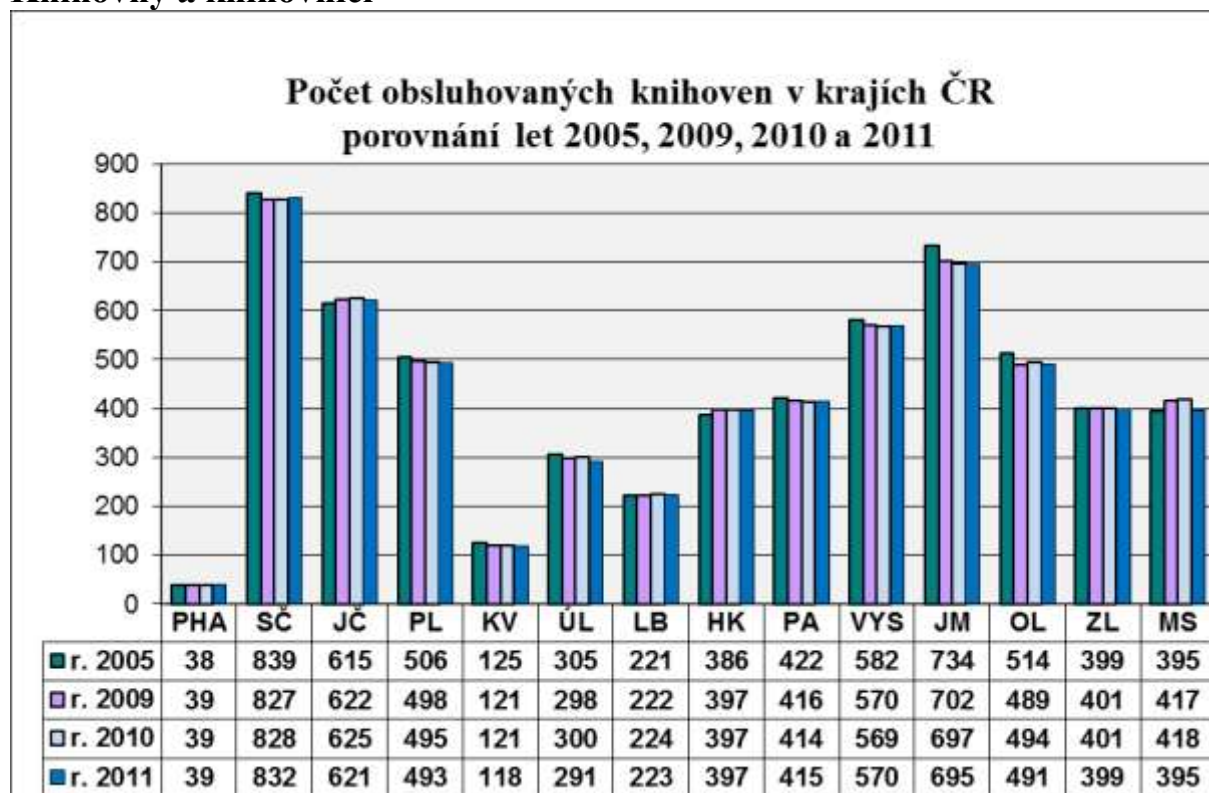
Porovnání výkonů roku 2011 s rokem 2002 (1. rokem fungování RF)

Příloha č. 6

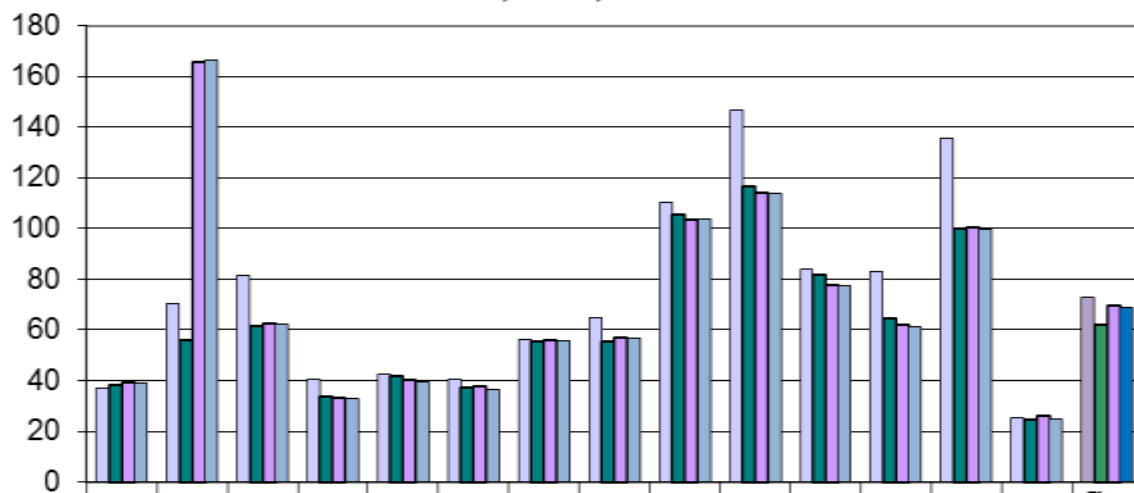
ČR celkem	2002	2011	rozdíl
PK + KK	75 + 14	85 + 14	
Počet pracovníků zajišťujících RF	219,1	223,616	4,5
Počet obsluhovaných knihoven	5 687	5 979	292
Poradenská a konzultační činnost			
počet obslužených knihoven	5 389	6 445	1 056
počet poskytnutých konzultací	13 162	23 966	10 804
počet metodických návštěv	9 294	11 634	2 340
Statistika knihovnických činností KULT			
počet obslužených knihoven	5 414	6 449	1 035
počet zpracovaných statistických výkazů	5 679	6 547	868
Vzdělávání knihovníků, semináře			
počet obslužených knihoven	3 175	3 582	407
počet všech vzdělávacích akcí	899	802	-97
z toho : počet akcí v rámci RF	X	545	545
počet všech účastníků	10 120	12 901	2 781
z toho : počet účastníků akcí v rámci RF	X	7 145	7 753
počet všech vyučovacích hodin	4 854	4 762	-93
z toho : počet vyučovacích hodin v rámci RF	X	2 241	2 580
Porady			
počet obslužených knihoven	2 233	3 214	981
počet akcí	429	393	-36
počet účastníků	4 769	4 990	221
Pomoc při revizi a aktualizaci KF			
počet obslužených knihoven	922	1 137	215
počet revidovaných k.j.	1 747 259	2 187 190	439 931
počet revidovaných knihoven	454	674	220
Nákup KF z prostředků obcí			
počet obslužených knihoven	1 111	1 224	113
počet knihovních jednotek	95 415	94 146	-1 269
Zpracování KF z prostředků obcí			
počet obslužených knihoven	1 255	1 525	270
počet zpracovaných knihovních jednotek	184 030	158 128	-25 902
Výměnný fond			
stav výměnného fondu k 31.12	1 400 124	3 062 950	1 662 826
roční přírůstek VF	184 415	185 036	621
zakoupeno z dotace na regionální funkce	197 256	167 220	-30 036
zakoupeno z prostředků obce	13 468	12 029	-1 439
zakoupeno z prostředků dalších zdrojů	11 466	4 854	-6 612
Cirkulace VF			
počet obslužených knihoven	3 390	5 257	1 867
počet expedovaných souborů	9 623	22 034	12 411
počet svazků v souborech	408 221	1 250 357	842 136
Servis výpočetní techniky			
počet obslužených knihoven	397	887	490
počet akcí	1 093	1 559	466
Doprava v rámci výkonu RF			
počet obslužených knihoven	4 099	5 151	1 052
počet ujetých km	271 628	308 015	36 387

Regionální funkce v krajích ČR, grafické vyjádření

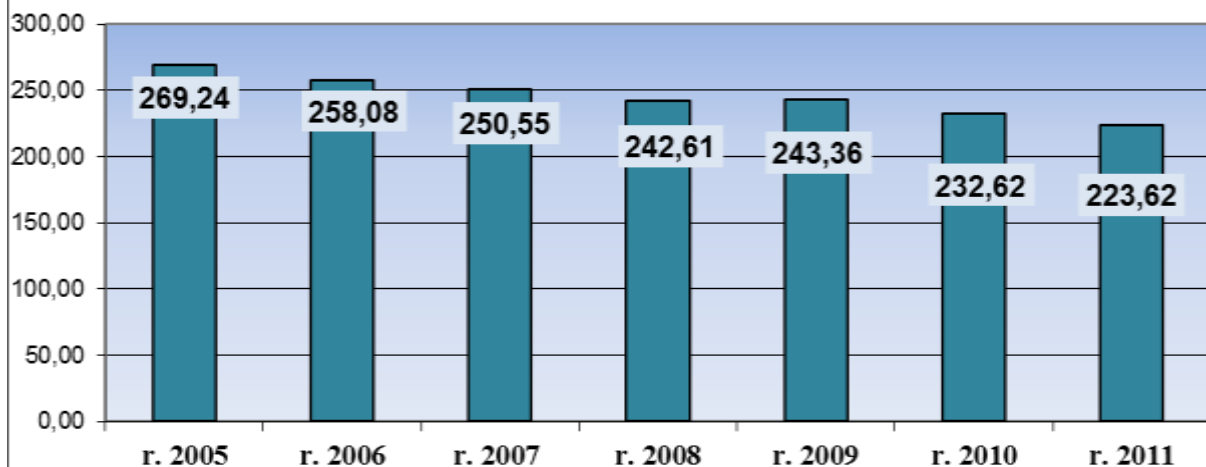
Knihovny a knihovníci

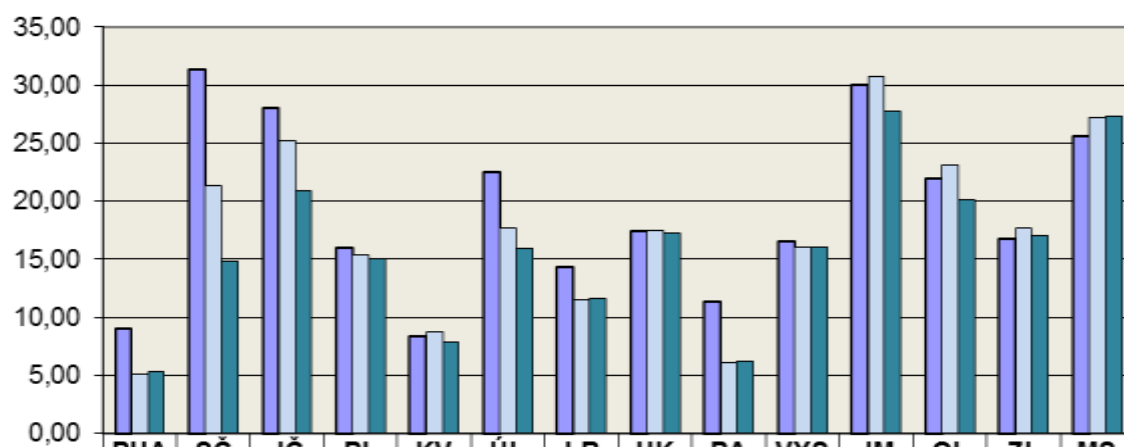
**Počet obsluhovaných knihoven na 1 PK (či KK) v krajích
v letech 2002, 2005, 2010 a 2011**

**Počet pracovních úvazků na výkon RF v ČR celkem
v letech 2005 až 2011**

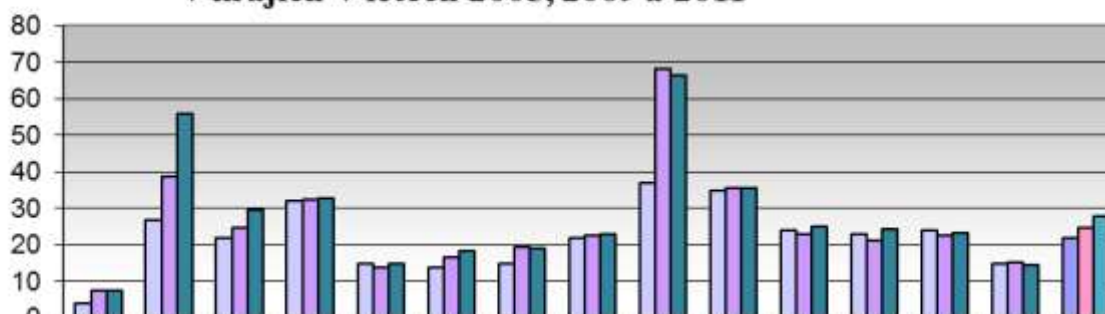

**Snižování pracovních úvazků určených k výkonu RF
srovnání let 2005, 2009 a 2011**

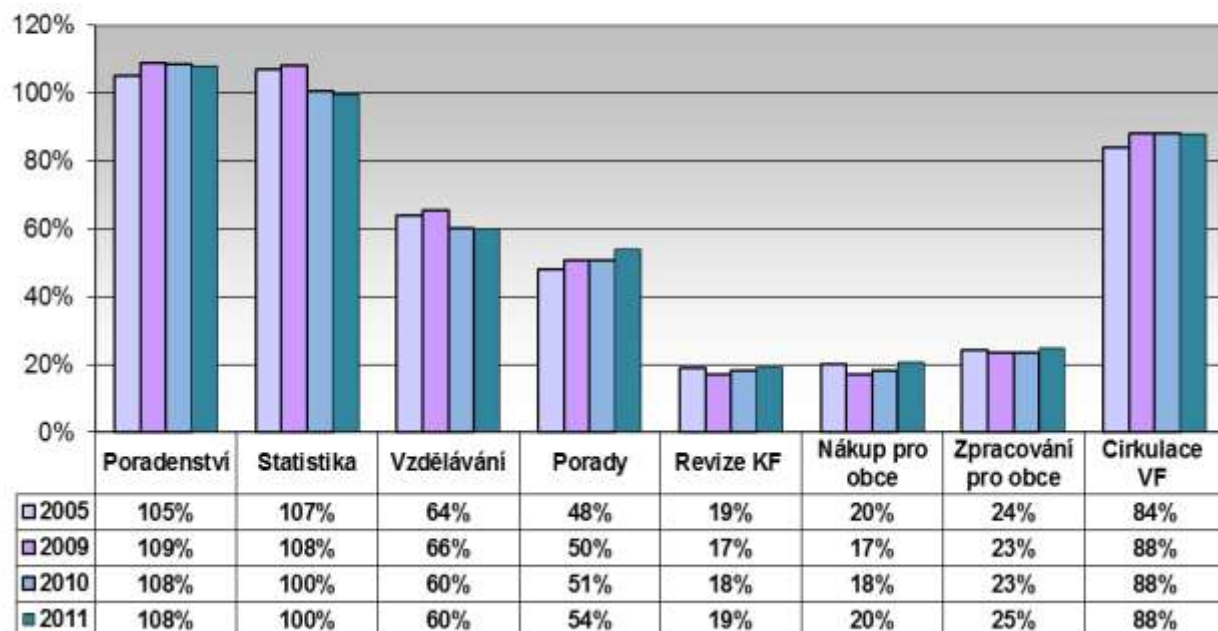
	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS
■ r. 2005	9,00	31,35	28,00	15,99	8,35	22,55	14,30	17,40	11,40	16,50	30,00	22,00	16,80	25,60
■ r. 2009	5,11	21,35	25,19	15,38	8,75	17,72	11,50	17,50	6,10	16,00	30,72	23,11	17,70	27,24
■ r. 2011	5,29	14,87	20,95	15,09	7,90	15,95	11,60	17,30	6,25	16,00	27,81	20,19	17,09	27,34

**Počet obsluhovaných knihoven na 1 pracovní úvazek
metodika
v krajích v letech 2005, 2009 a 2011**

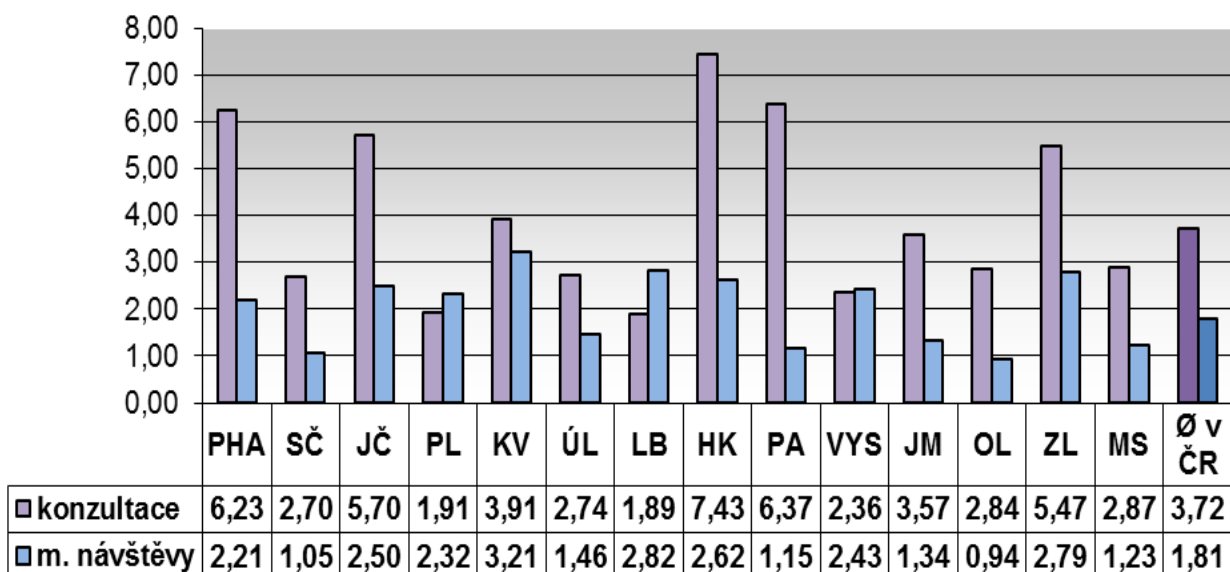
	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø v ČR
■ r. 2005	4	27	22	32	15	14	15	22	37	35	24	23	24	15	22
■ r. 2009	8	39	25	32	14	17	19	23	68	36	23	21	23	15	25
■ r. 2011	7	56	30	33	15	18	19	23	66	36	25	24	23	14	28

**Žádanost služeb v letech 2005, 2009, 2010 a 2011
(počet obslužených knihoven z počtu obsluhovaných v %)**

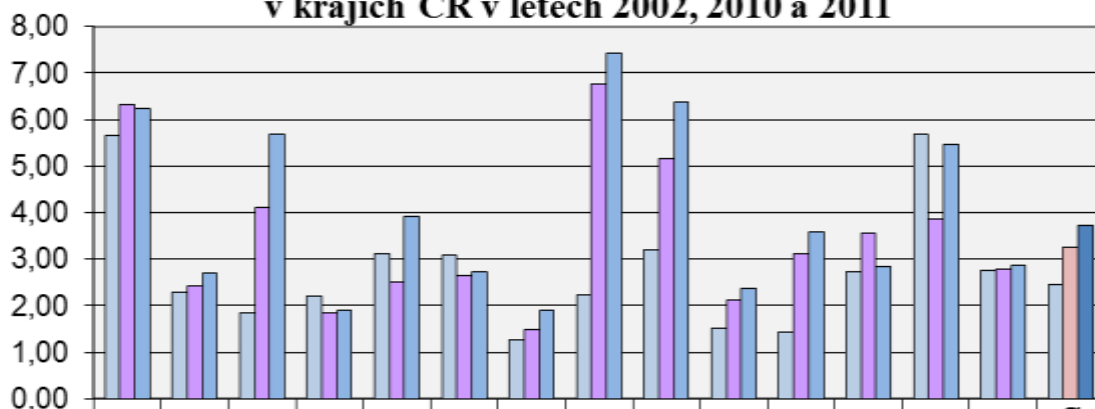

Poradenská a konzultační činnost

**Průměrný počet konzultací a metodických návštěv
na 1 obsluženou knihovnu v roce 2011**

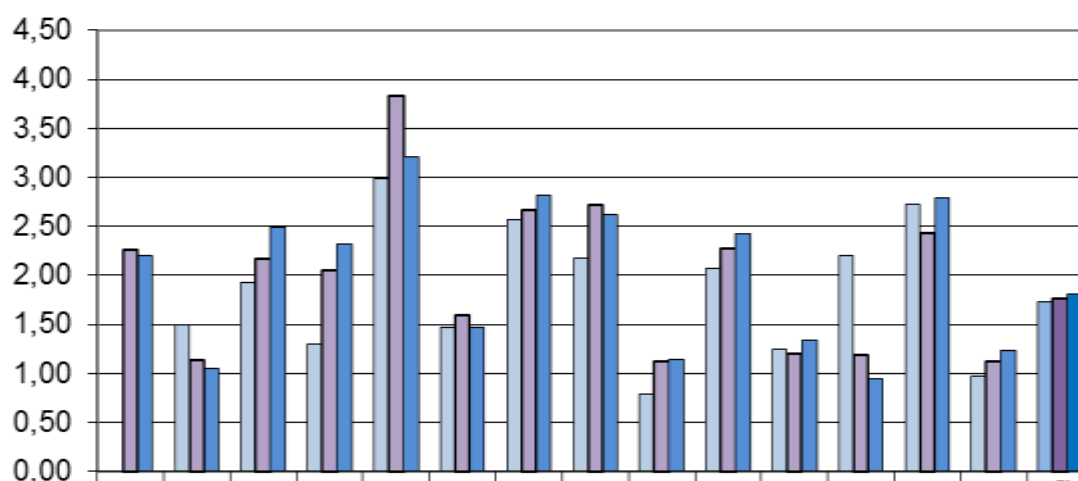

**Průměrný počet konzultací na 1 obsluženou knihovnu
v krajích ČR v letech 2002, 2010 a 2011**

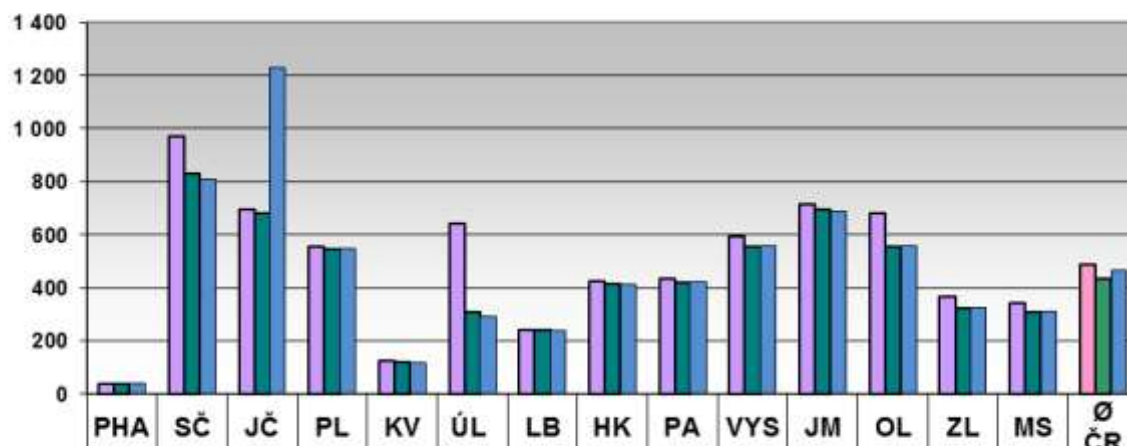
	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
r. 2002	5,65	2,29	1,84	2,22	3,11	3,08	1,26	2,23	3,19	1,53	1,43	2,74	5,68	2,77	2,44
r. 2010	6,33	2,42	4,11	1,84	2,51	2,66	1,48	6,76	5,16	2,12	3,11	3,56	3,86	2,78	3,27
r. 2011	6,23	2,70	5,70	1,91	3,91	2,74	1,89	7,43	6,37	2,36	3,57	2,84	5,47	2,87	3,72

**Průměrný počet metod. návštěv v 1 obslužené knihovně
v letech 2002, 2010 a 2011 v krajích**

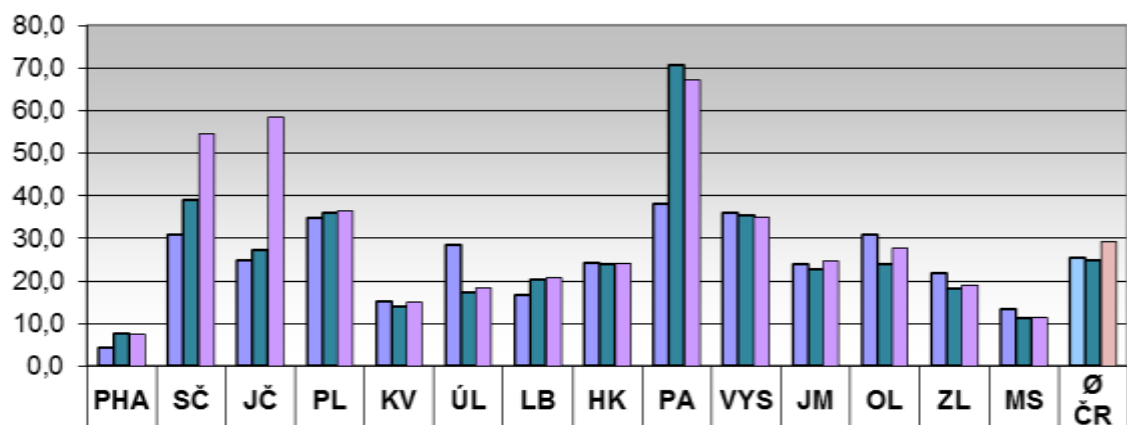
	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
v roce 2002	0,00	1,49	1,92	1,30	2,99	1,47	2,57	2,18	0,79	2,07	1,24	2,20	2,72	0,96	1,72
v roce 2010	2,26	1,13	2,17	2,05	3,83	1,59	2,67	2,72	1,12	2,27	1,20	1,19	2,44	1,12	1,77
v roce 2011	2,21	1,05	2,50	2,32	3,21	1,46	2,82	2,62	1,15	2,43	1,34	0,94	2,79	1,23	1,81

**Počet zpracovaných statistických výkazů v krajích ČR
v letech 2005, 2010 a 2011**

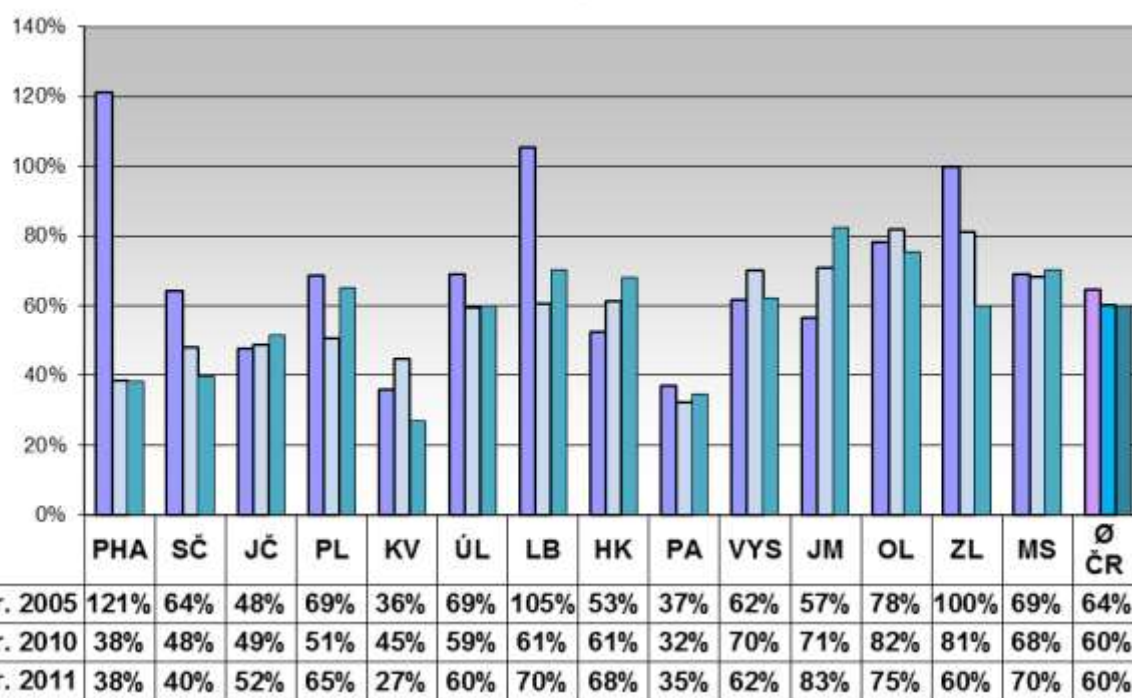
■ r. 2005	38	972	697	555	126	641	240	423	434	592	717	681	368	343	488
■ r. 2010	39	829	683	547	122	310	241	416	422	556	695	557	323	309	432
■ r. 2011	39	810	1228	548	118	294	240	414	420	557	687	558	324	310	468

**Průměrný počet. zprac. (uložených) statist. výkazů
na 1 pracovníka v krajích v letech 2005, 2009 a 2011**

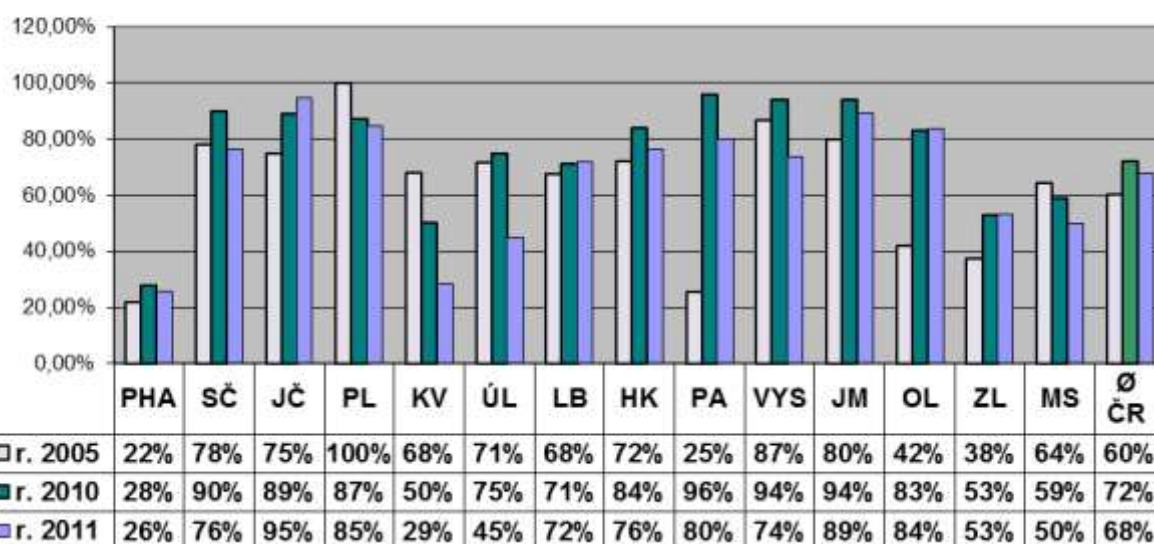

■ r. 2005	4,2	31,0	24,9	34,7	15,1	28,4	16,8	24,3	38,1	35,9	23,9	31,0	21,9	13,4	25,4
■ r. 2009	7,6	39,1	27,4	36,0	13,9	17,4	20,4	23,9	70,8	35,3	22,8	24,1	18,1	11,3	25,0
■ r. 2011	7,4	54,5	58,6	36,3	14,9	18,4	20,7	23,9	67,2	34,8	24,7	27,6	19,0	11,3	29,3

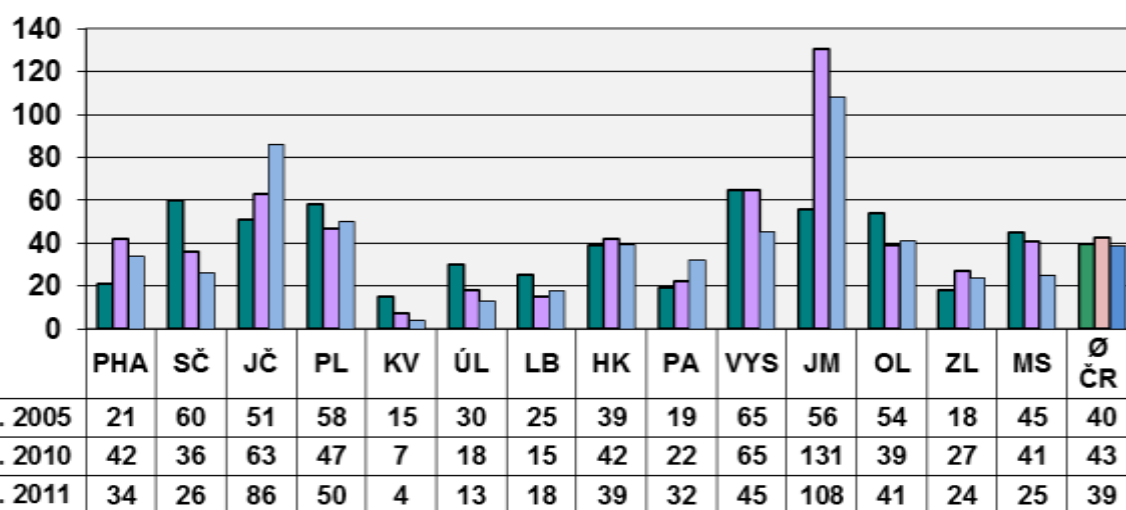
**Zájem obsluhovaných knihoven o vzdělávání RF
v letech 2005, 2010 a 2011**

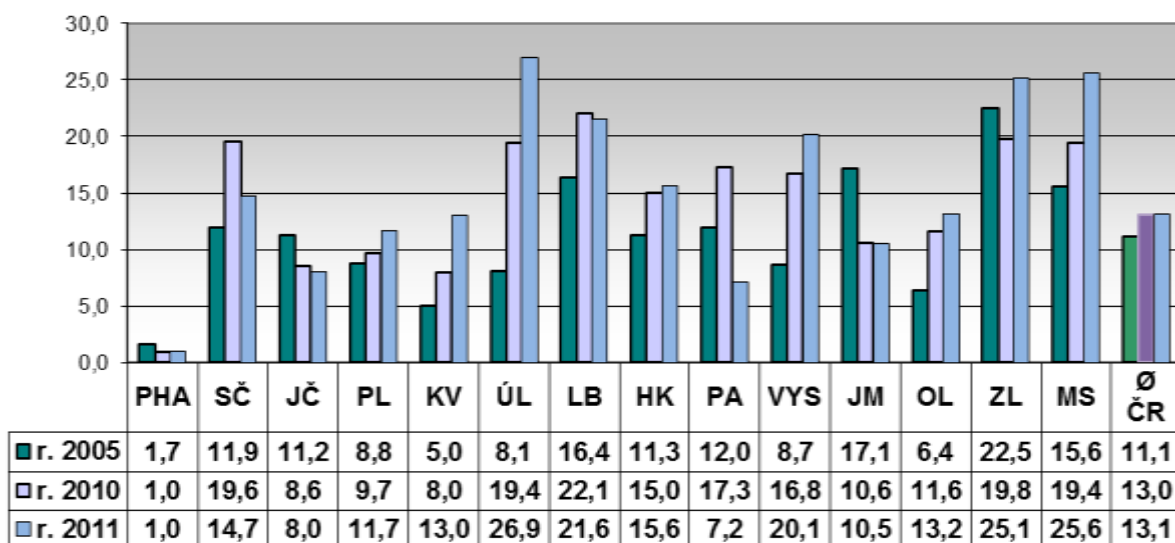
**Podíl vzdělávacích akcí RF na vzdělávání v krajích
v letech 2005, 2010 a 2011 (v procentech)**

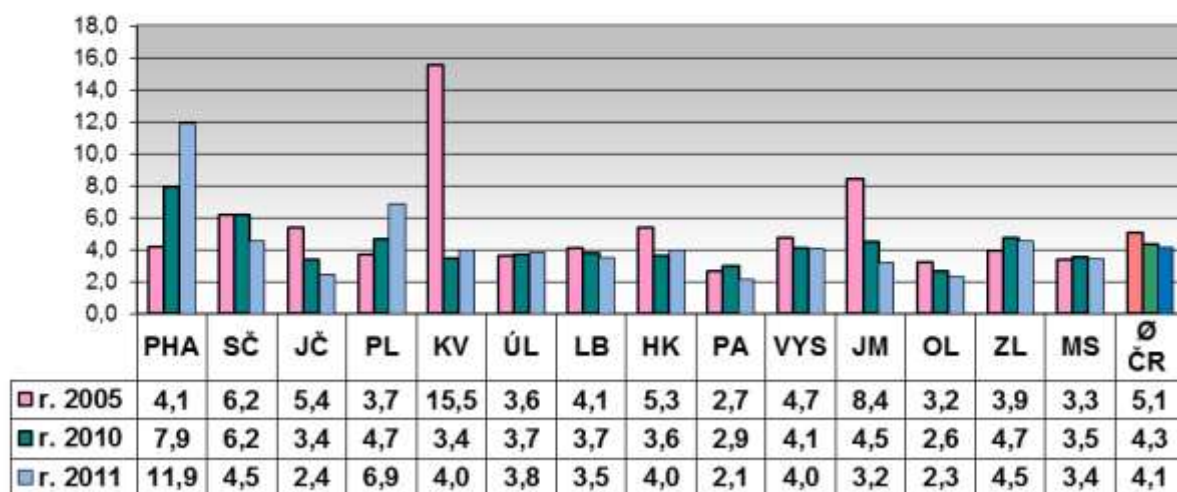
**Počet vzdělávacích akcí RF v krajích
v letech 2005, 2010 a 2011**

**Průměrný počet účastníků na 1 vzdělávací akci RF
v letech 2005, 2010 a 2011**

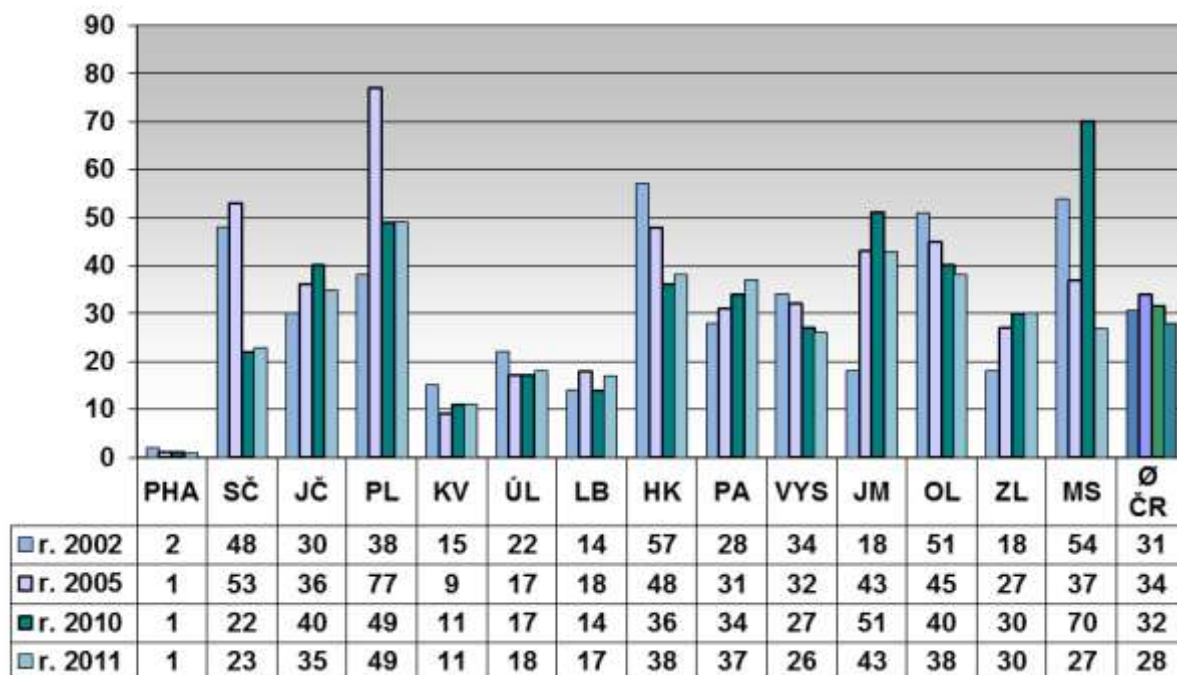

**Průměrná délka trvání 1 vzdělávací akce RF v hodinách
v letech 2005, 2010 a 2011**

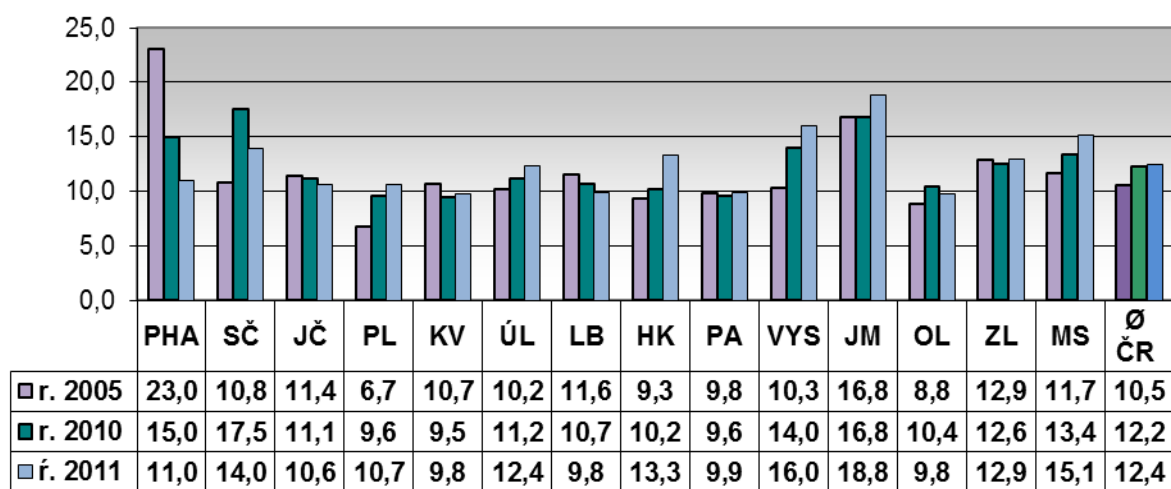

Porady

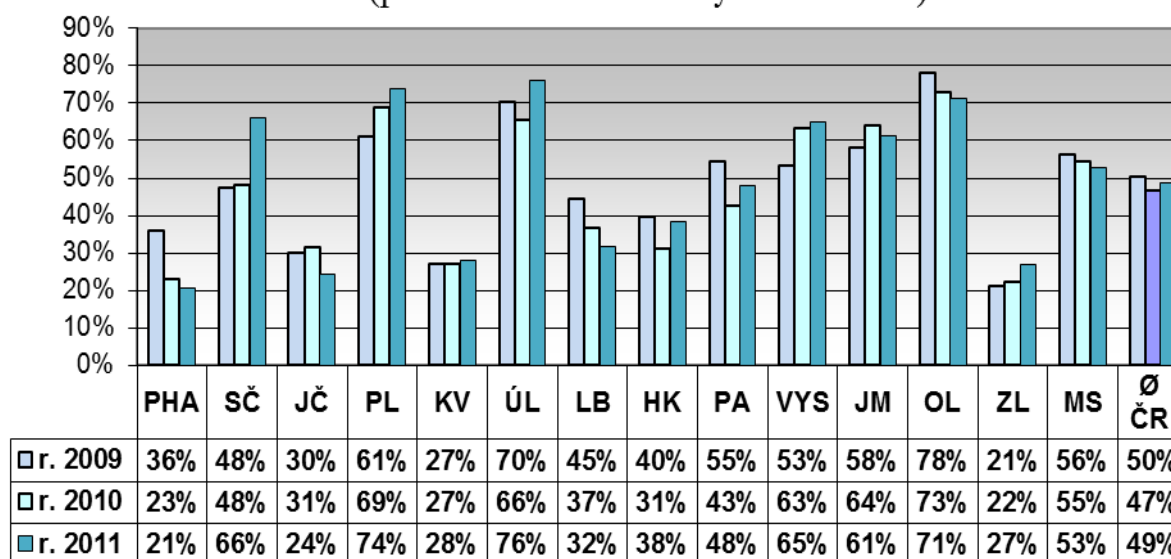
Počet porad v krajích v letech 2002, 2005, 2010 a 2011

Průměrný počet účastníků jedné porady v krajích v letech 2005, 2010 a 2011

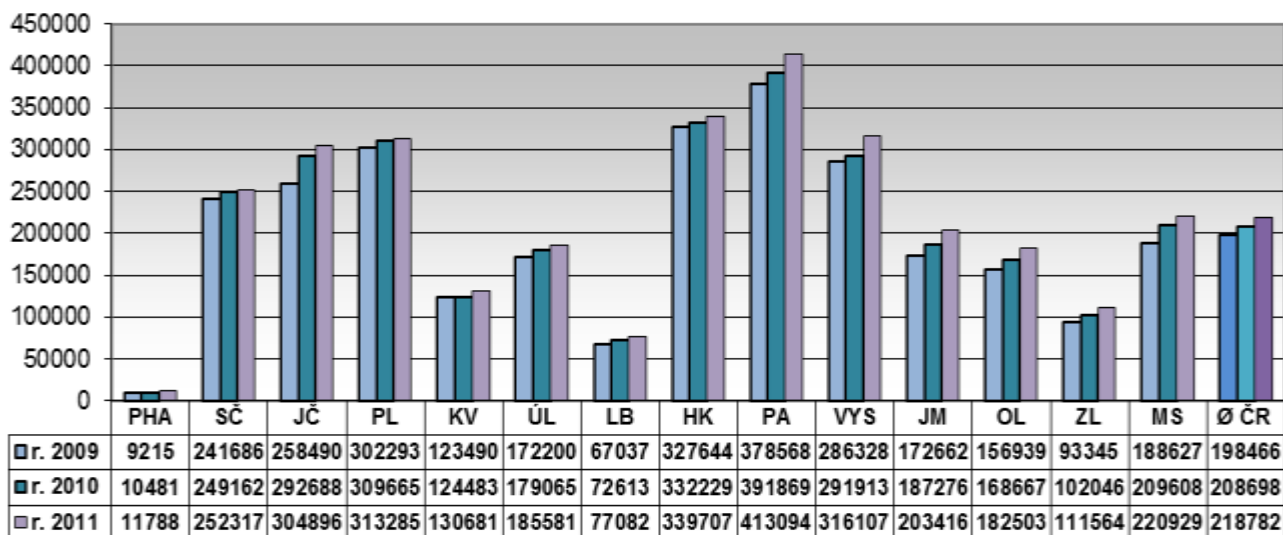

Účast knihoven na poradách v letech 2009 až 2011 (procento z obsluhovaných knihoven)

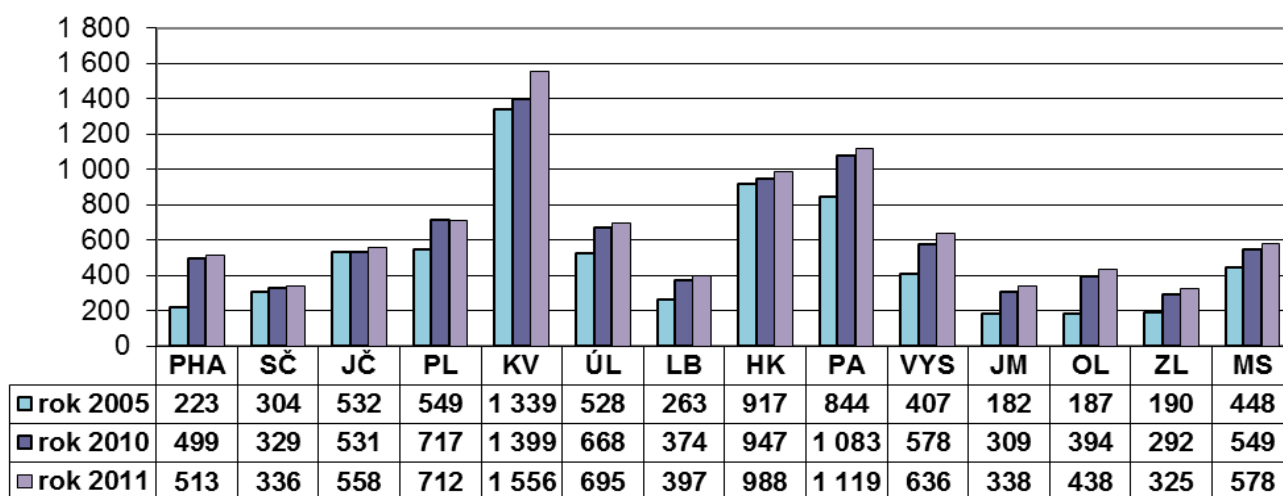

Stav a budování výměnných fondů

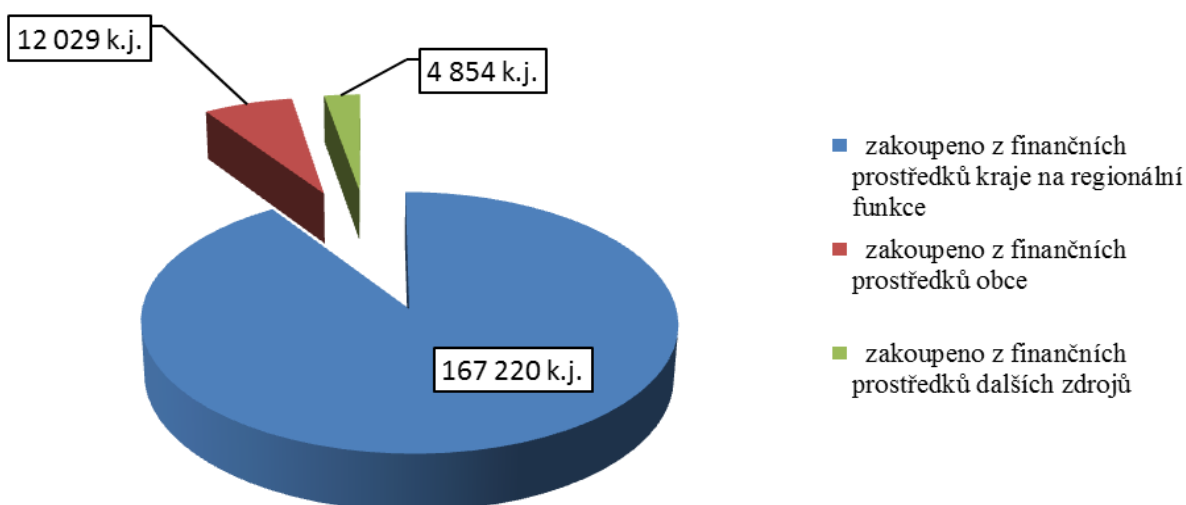
**Vývoj stavu VF (31. 12.) v letech 2009, 2010 a 2011 v krajích
(v knihovních jednotkách)**

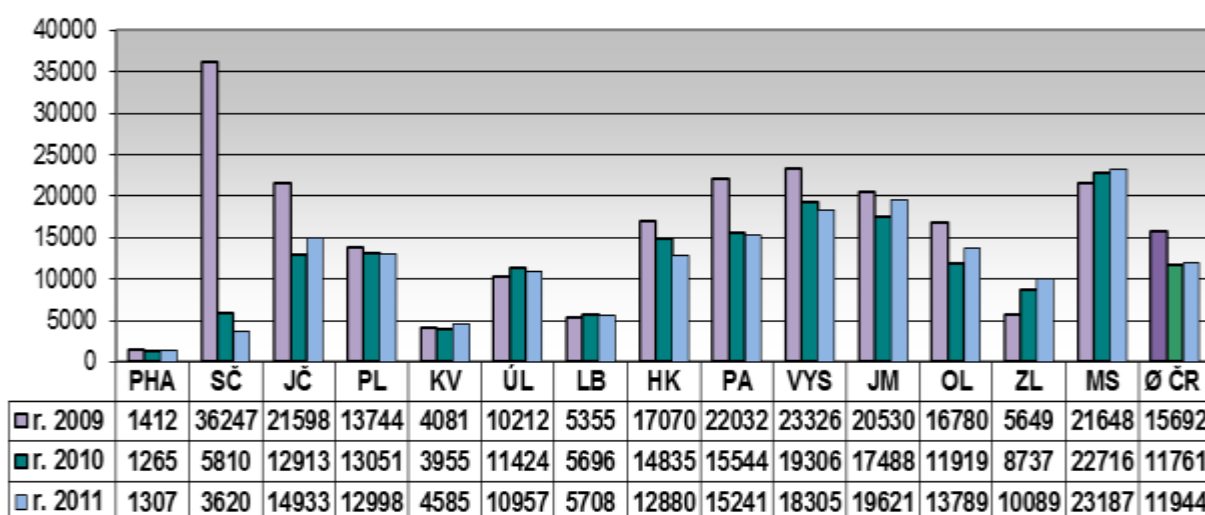
**Vývoj průměrného počtu k.j. pro 1 obslouženou knihovnu
v krajích v letech 2005, 2010 a 2011**

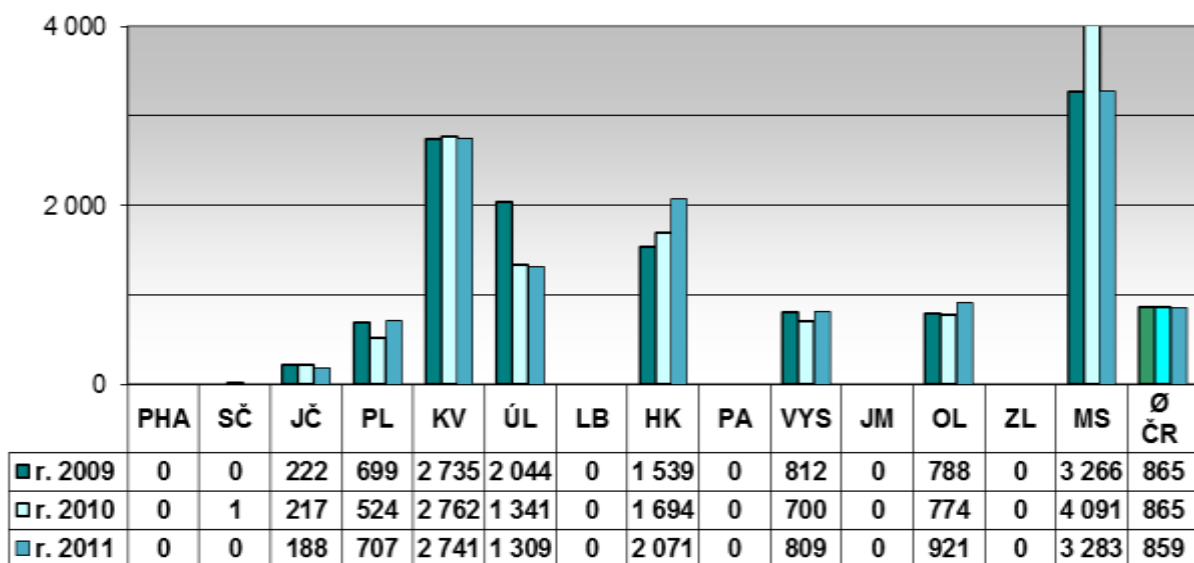
Počet zakoupených k.j. do VF v roce 2011 podle finančních zdrojů

Počet k.j. zakoupených do VF z krajské dotace na RF v letech 2009 až 2011

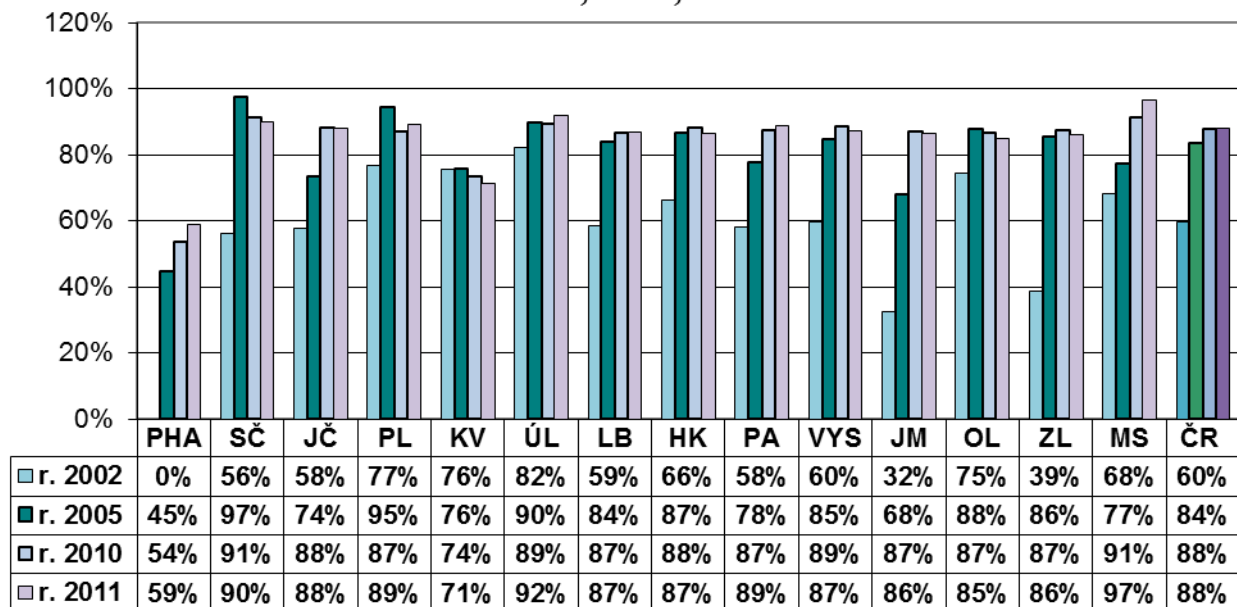

**Počet k.j. zakoupených do VF z finančních příspěvků obcí
v letech 2009 až 2011**

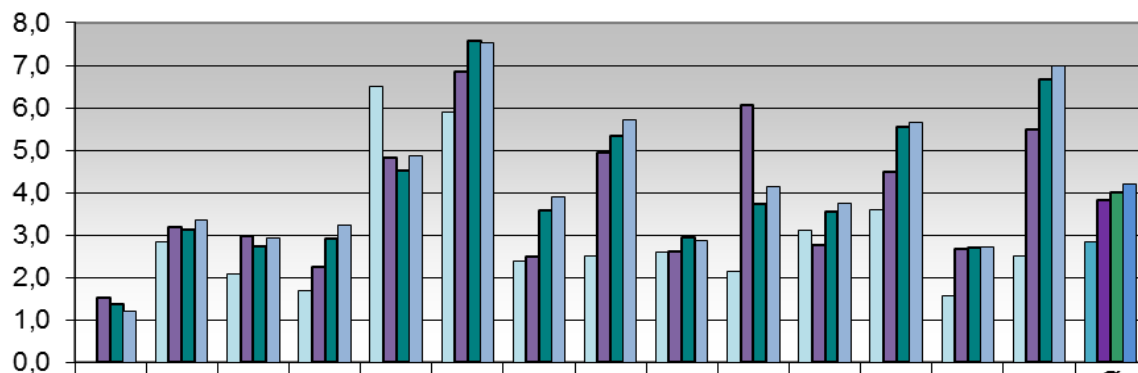

Soubory z výměnných fondů a jejich cirkulace

**Procento knihoven (z počtu obsluhovaných) využívajících VF
v letech 2002, 2005, 2010 a 2011**

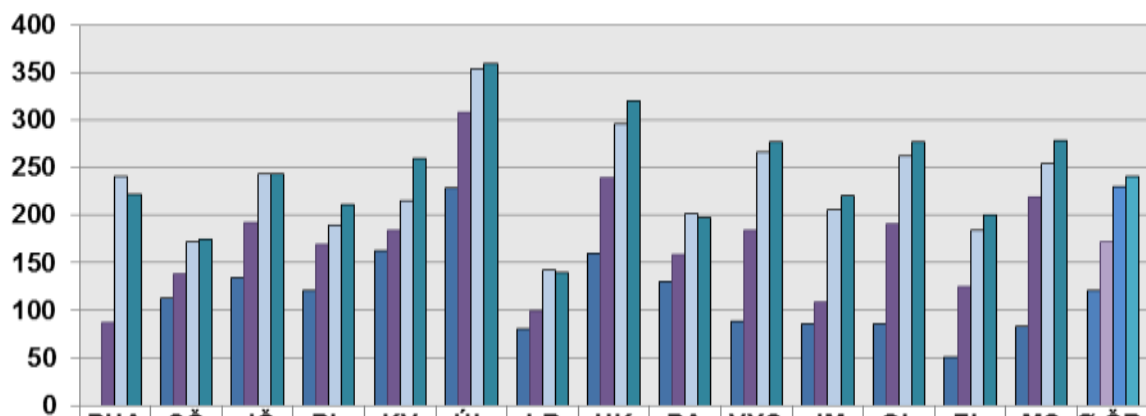

Průměrný počet souborů do 1 obslužené knihovny v letech 2002, 2005, 2010 a 2011

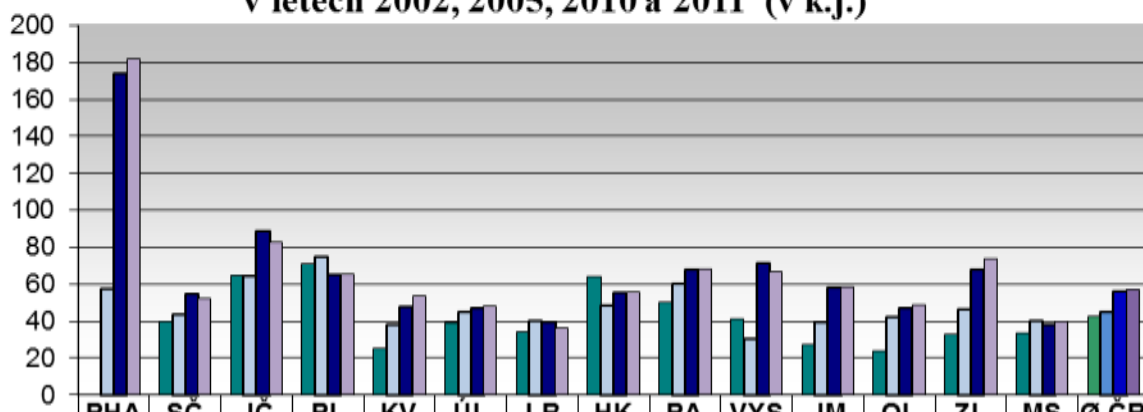
	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
r. 2002	0,0	2,8	2,1	1,7	6,5	5,9	2,4	2,5	2,6	2,1	3,1	3,6	1,6	2,5	3
r. 2005	1,5	3,2	3,0	2,3	4,8	6,8	2,5	4,9	2,6	6,1	2,8	4,5	2,7	5,5	3,8
r. 2010	1,4	3,1	2,7	2,9	4,5	7,6	3,6	5,3	3,0	3,7	3,5	5,5	2,7	6,7	4,0
r. 2011	1,2	3,3	2,9	3,2	4,9	7,5	3,9	5,7	2,9	4,1	3,8	5,6	2,7	7,0	4,2

Počet k.j. v souborech za rok do 1 obslužené knihovny v letech 2002, 2005, 2010 a 2011

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
r. 2002	0	113	135	120	163	229	81	160	130	89	85	86	51	84	120
r. 2005	87	138	192	169	184	308	99	240	158	185	108	191	125	219	173
r. 2010	241	172	243	189	216	353	142	295	201	266	205	262	184	255	230
r. 2011	221	174	243	212	259	360	140	320	197	277	220	276	201	279	241

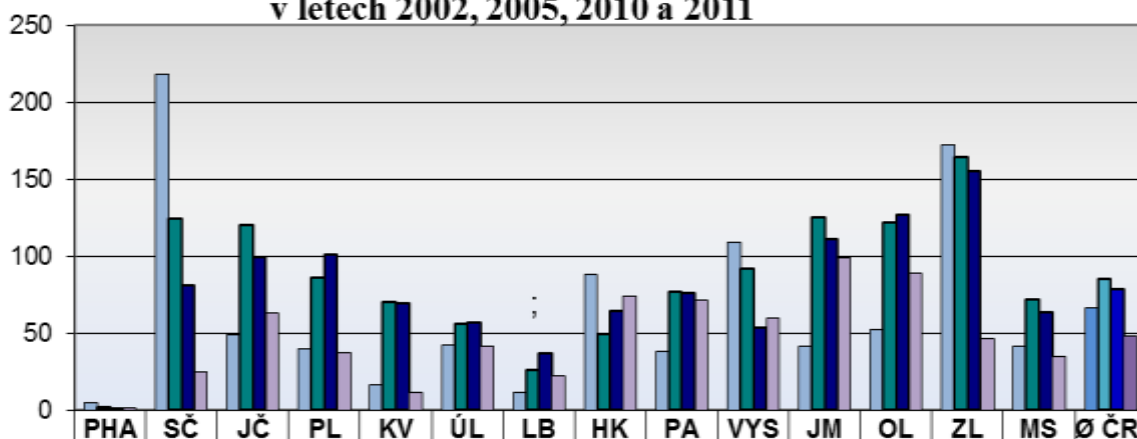
**Průměrná velikost 1 souboru v krajích
v letech 2002, 2005, 2010 a 2011 (v k.j.)**

	PHA	SC	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
r. 2002	0	40	65	71	25	39	34	64	50	41	27	24	33	33	42
r. 2005	57	43	65	75	38	45	40	48	60	30	39	42	47	40	45
r. 2010	174	55	89	65	48	47	40	55	68	71	58	47	68	38	56
r. 2011	182	52	83	66	53	48	36	56	68	67	59	49	74	40	57

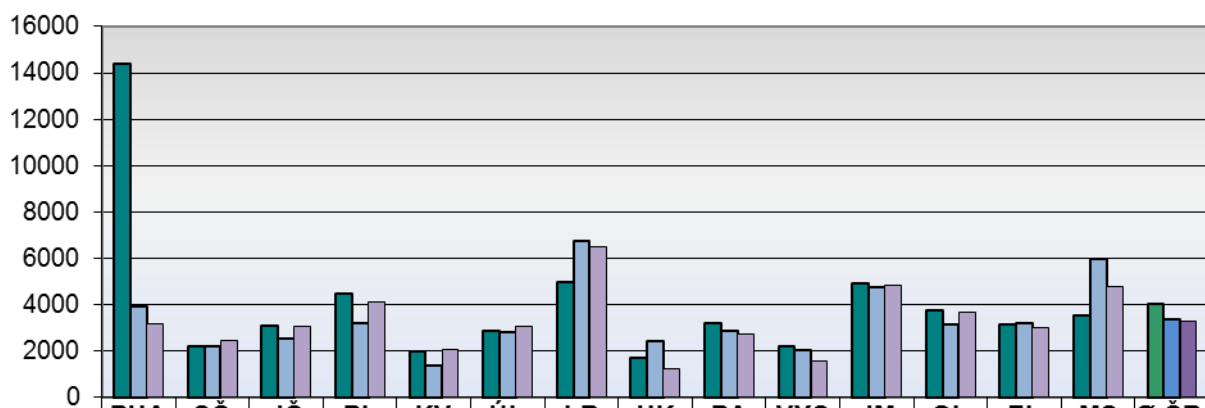
Revize a aktualizace KF

**Počet obslužených knihoven (kt. využily službu revize
a aktualizace KF)
v letech 2002, 2005, 2010 a 2011**

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
rok 2002	5	218	49	40	16	42	11	88	38	109	41	52	172	41	66
rok 2005	2	124	120	86	70	56	26	49	77	92	125	122	164	72	85
rok 2010	1	81	99	101	69	57	37	64	76	53	111	127	155	63	78
rok 2011	1	25	63	37	11	41	22	74	71	60	99	89	46	35	48

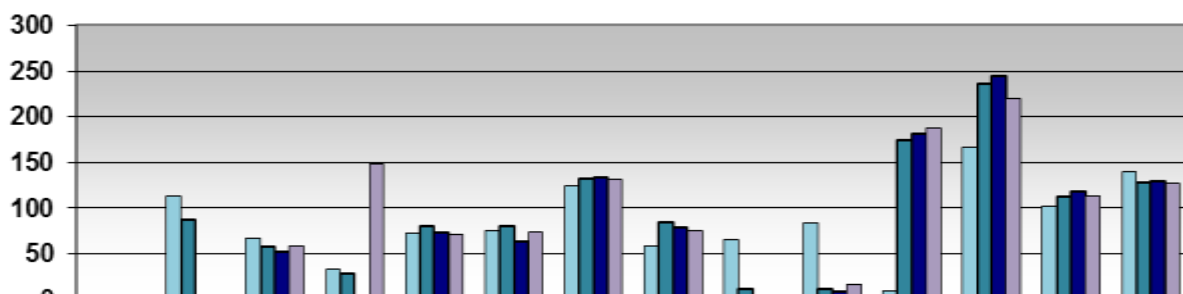
**Průměrná velikost 1 revidované knihovny (v k.j.)
v letech 2005, 2010 a 2011**

■ rok 2005	14380	2227	3094	4481	2000	2860	4958	1673	3192	2208	4903	3743	3150	3522	4028
■ rok 2010	3925	2223	2547	3183	1359	2817	6755	2397	2868	2022	4766	3122	3177	5991	3368
■ rok 2011	3187	2455	3036	4135	2055	3074	6477	1221	2751	1556	4835	3649	2998	4767	3300

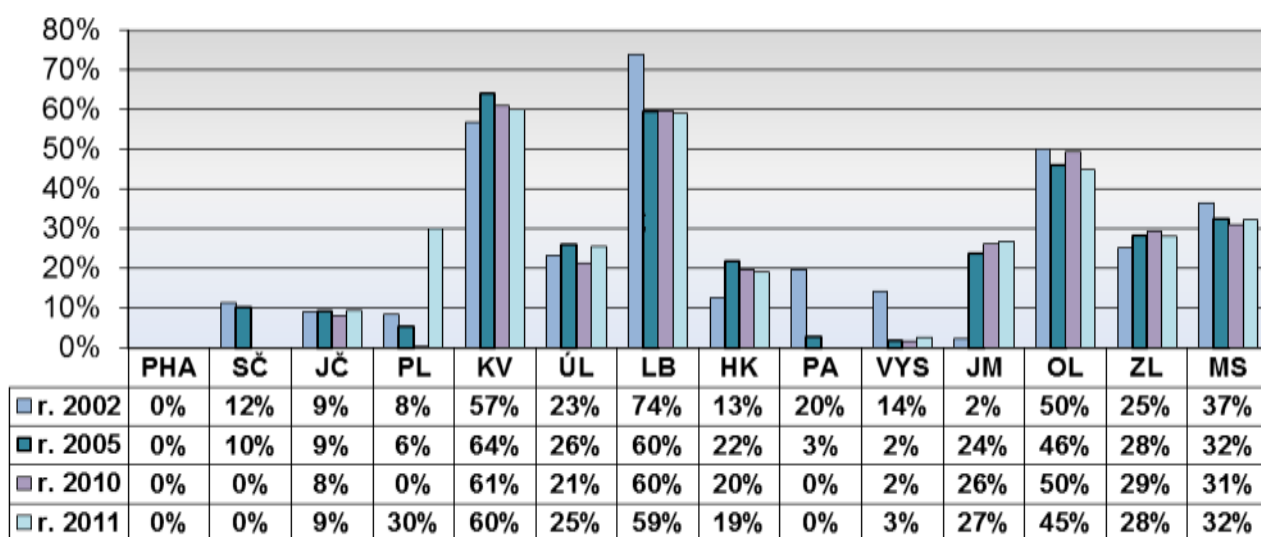
Nákup a zpracování KF z prostředků obcí

**Počet knihoven, pro které PK (KK) nakupovaly KF
z prostředků obcí v letech 2002, 2005, 2010 a 2011**

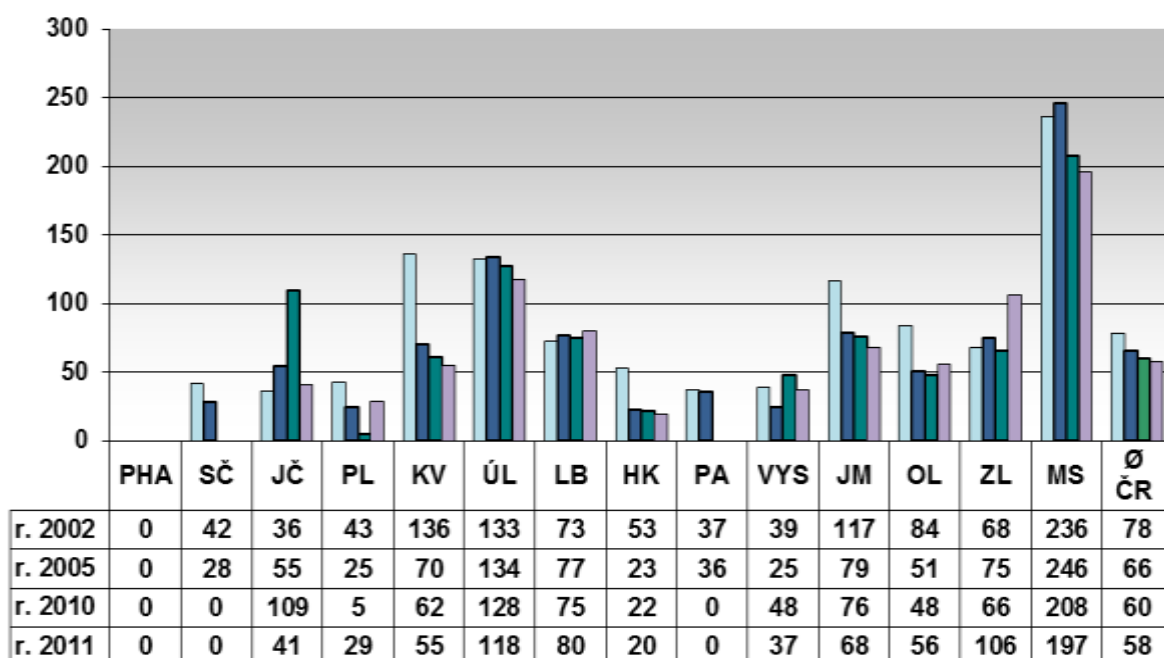

■ r. 2002	0	113	67	34	72	75	125	58	65	84	10	166	102	140
■ r. 2005	0	87	58	28	80	80	132	84	12	12	174	236	113	128
■ r. 2010	0	0	52	1	74	64	134	79	0	9	182	245	118	130
■ r. 2011	0	0	58	149	71	74	132	76	0	16	187	220	113	128

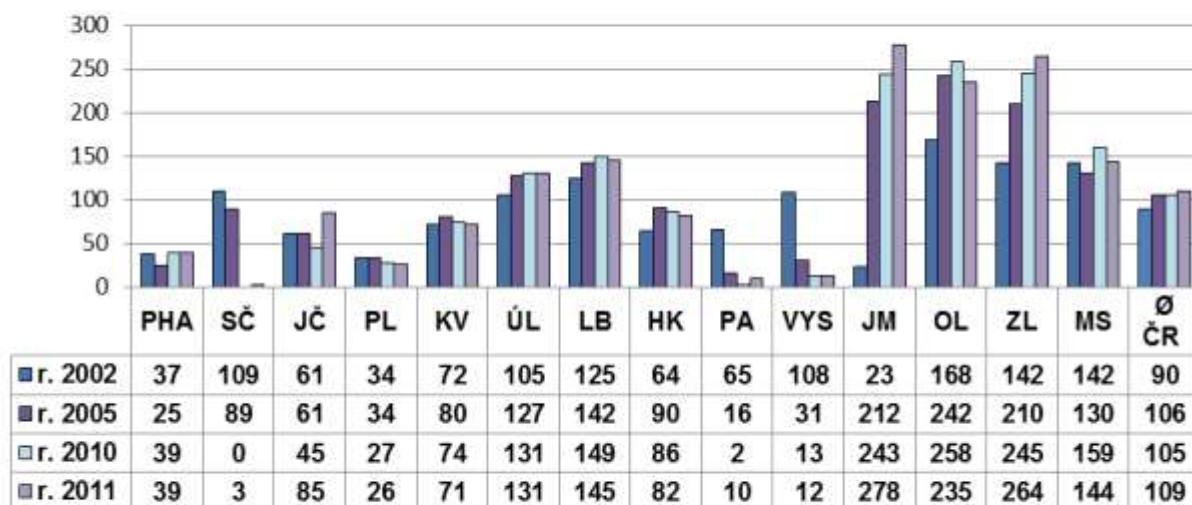
Procento obsluhovaných knihoven, jimž obce přispívají na vlastní KF 2002, 2005, 2010 a 2011 (PK a KK jej nakupují)

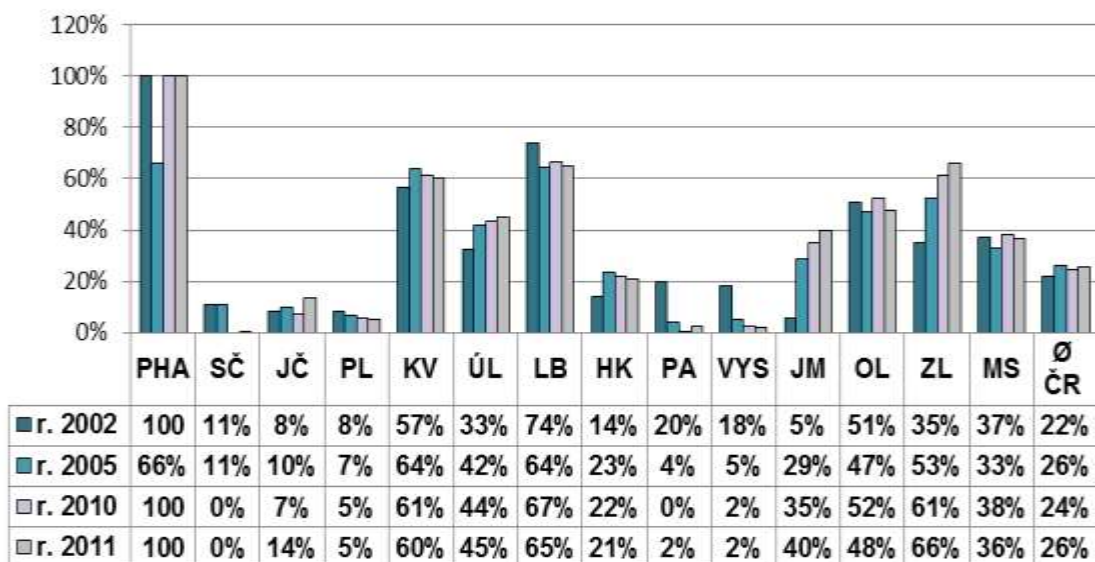
Průměrný počet zakoupených k.j. pro jednu obsluženou knihovnu v letech 2002, 2005, 2010 a 2011

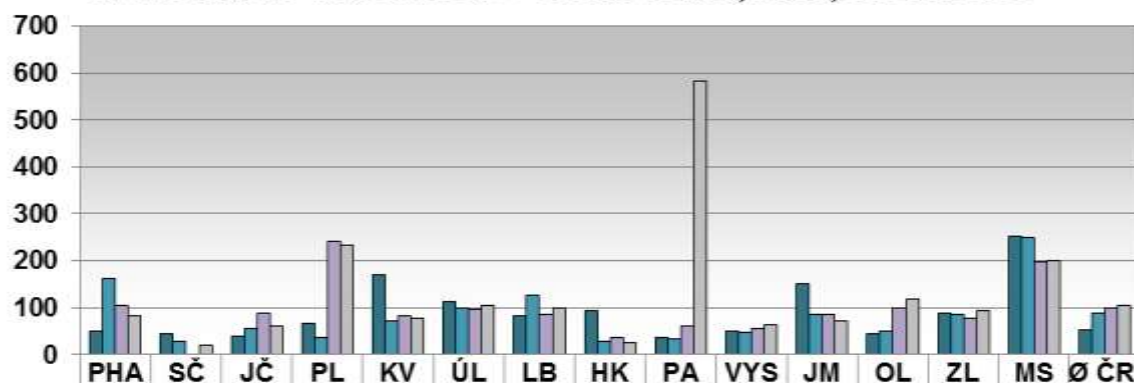
**Počet knihoven, pro které byl zpracováván KF
za finance obcí v letech 2002, 2005, 2010 a 2011**

**Procento obsluhovaných knihoven, jimž obce přispívají na
zpracování vlastních KF v letech 2002, 2005, 2010 a 2011**

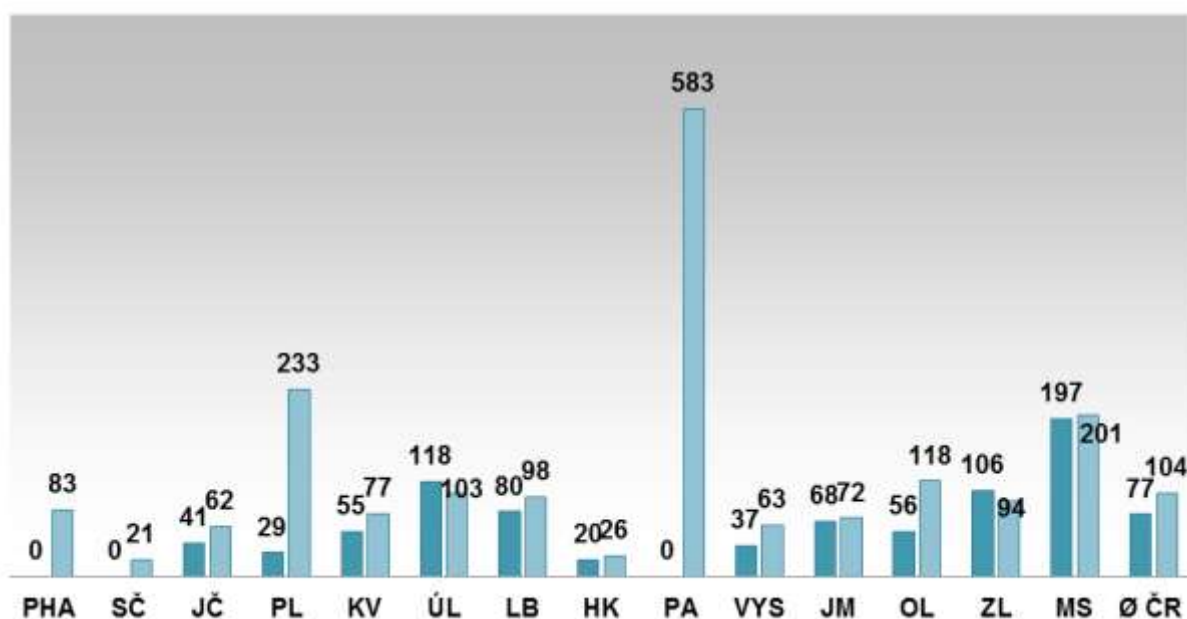
Průměrný počet zpracovaných k.j. pro 1 obslouženou knihovnu do vlastního KF v letech 2002, 2005, 2010 a 2011

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Ø ČR
r. 2002	50	43	39	67	169	112	82	93	37	51	152	45	88	252	52
r. 2005	162	28	56	36	71	98	127	27	33	47	86	49	86	250	89
r. 2010	104	0	89	242	84	95	84	37	61	55	84	99	76	198	99
r. 2011	83	21	62	233	77	103	98	26	583	63	72	118	94	201	104

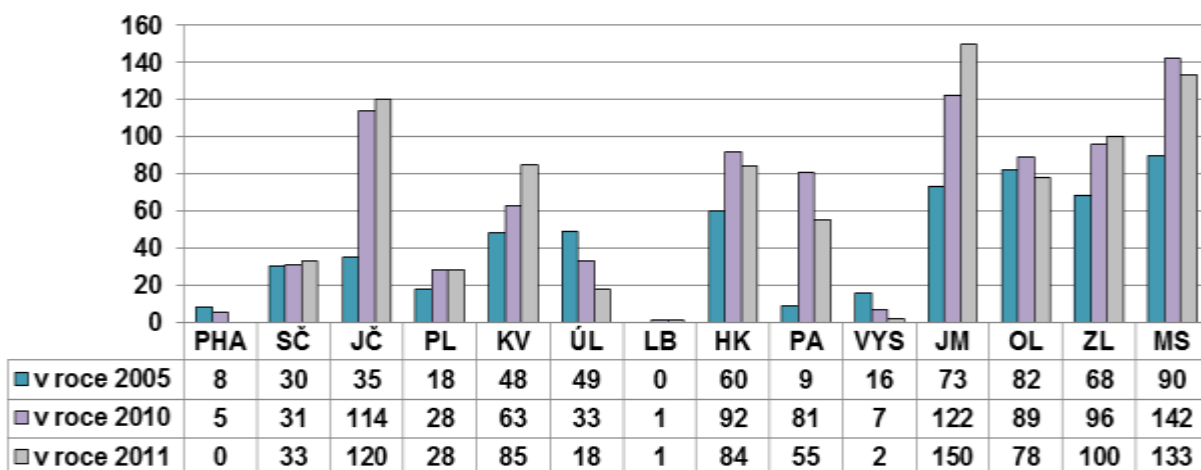
Ø počet zakoupených a zpracovaných k.j. do jedné knihovny (rok 2011)

■ Ø počet zakoupených k.j. na knihovnu ■ Ø počet zpracovaných k.j. na knihovnu

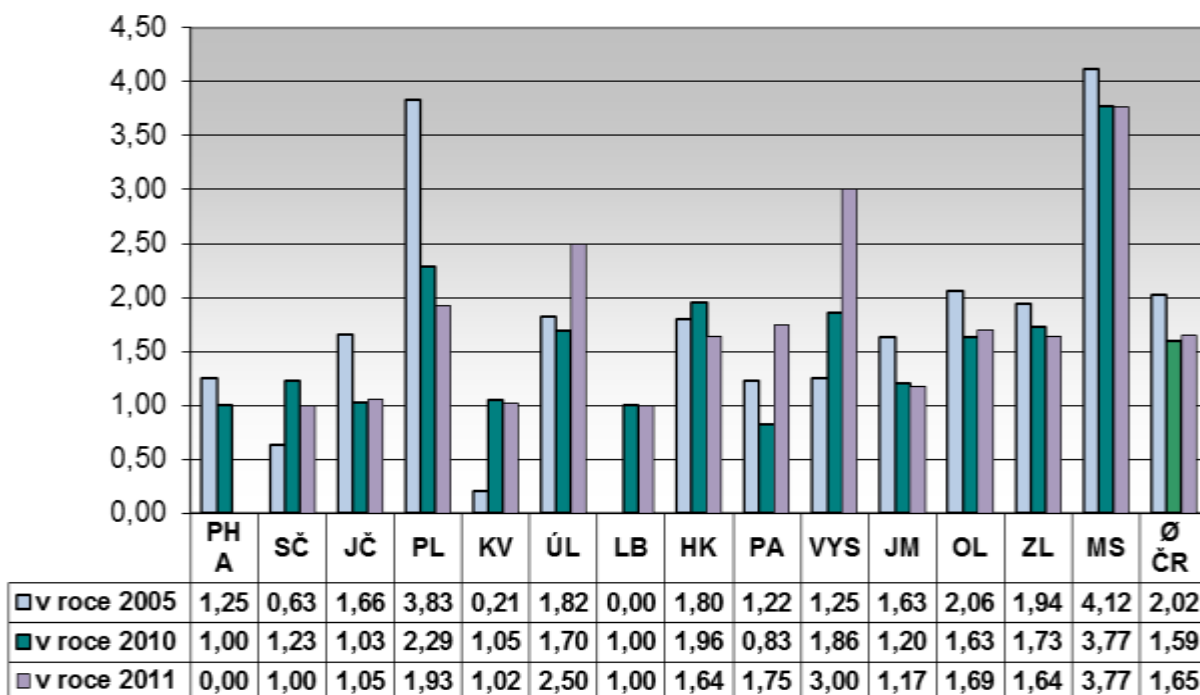

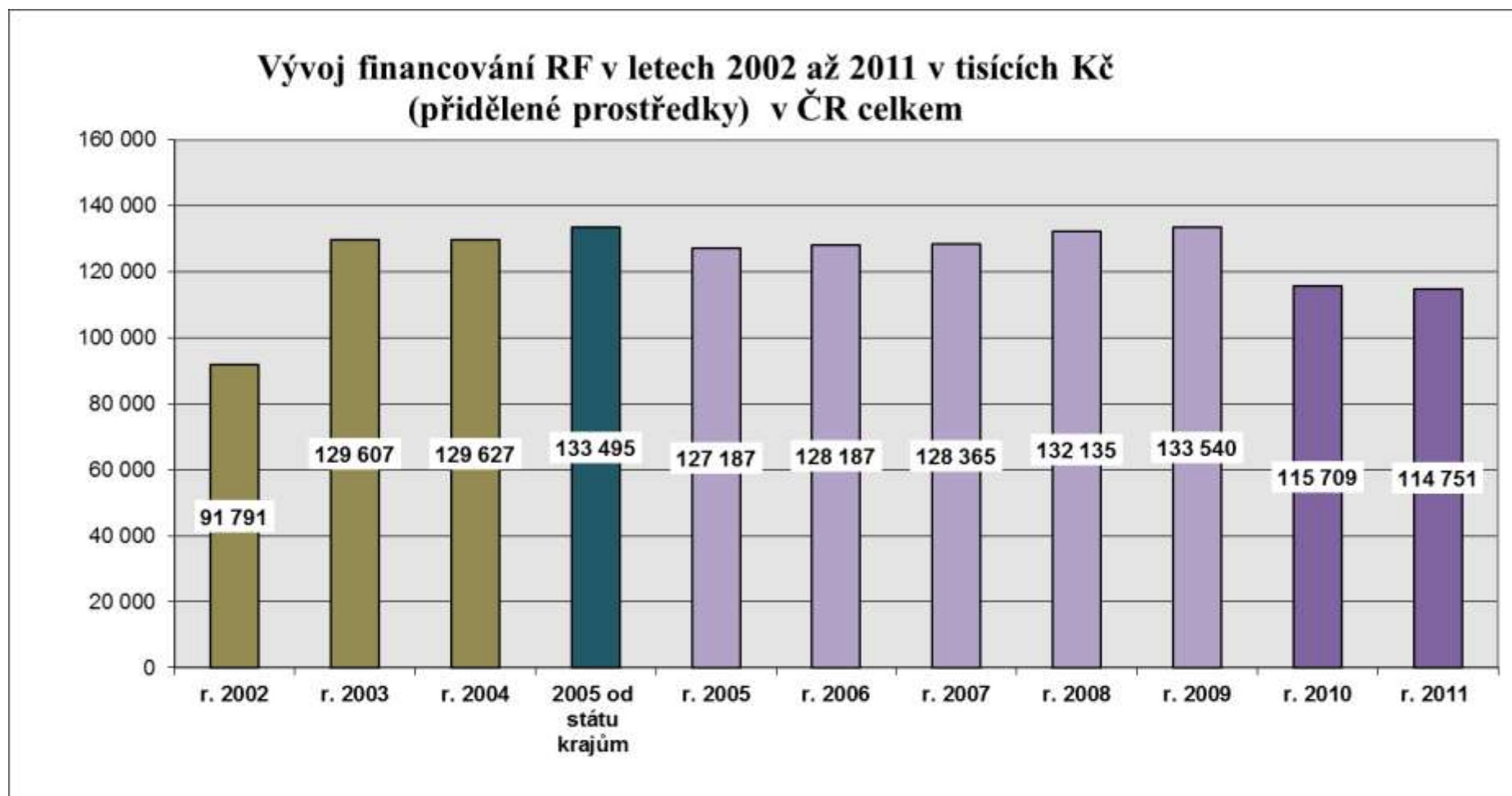
Servis VT

**Servis výpočetní techniky
počet obslužených knihoven v letech 2005, 2010 a 2011**

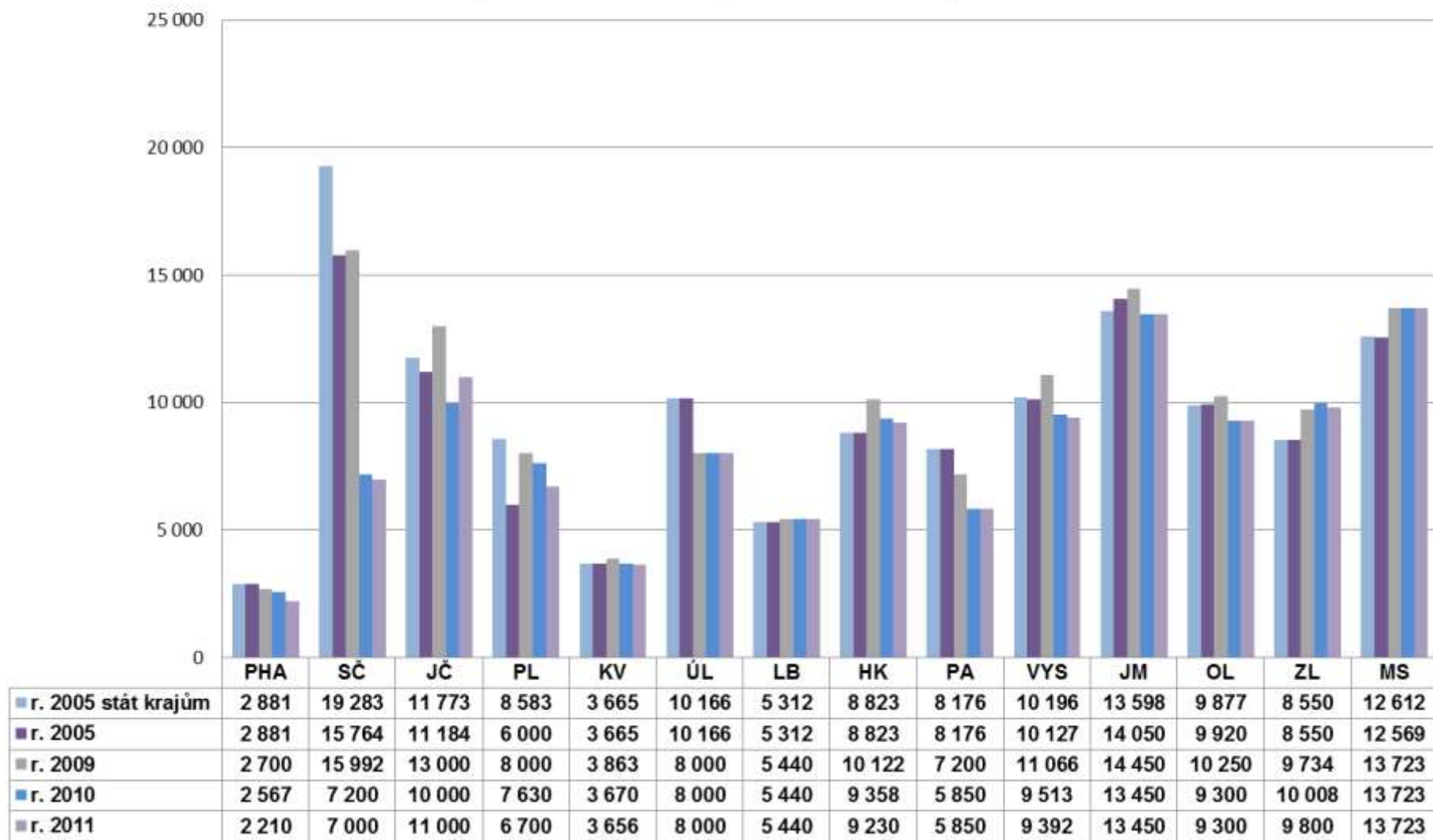
**Počet servisních akcí na 1 obsluženou knihovnu
v letech 2005, 2010 a 2011**

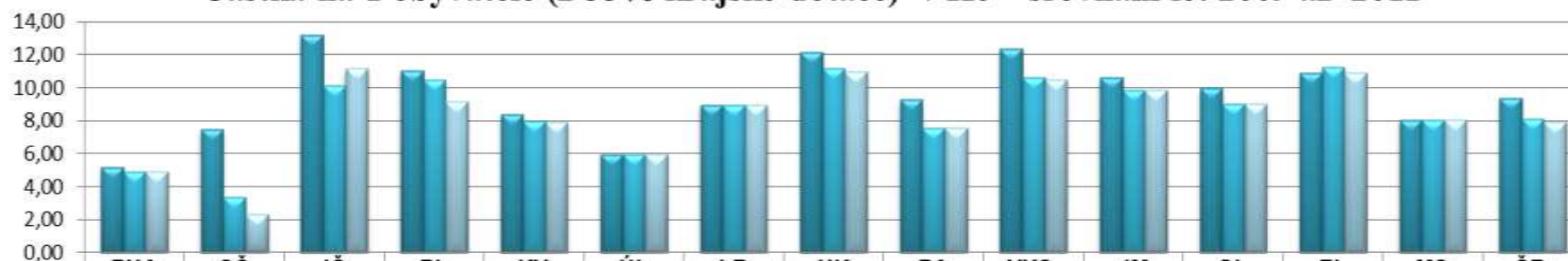

Přidělené dotace na RF od krajů v letech 2005, 2009 až 2011 (v tisících Kč)

(porovnáno s částkou převedenou ze státu)

Částka na 1 obyvatele (z 55% krajské dotace) v Kč - srovnání let 2009 až 2011

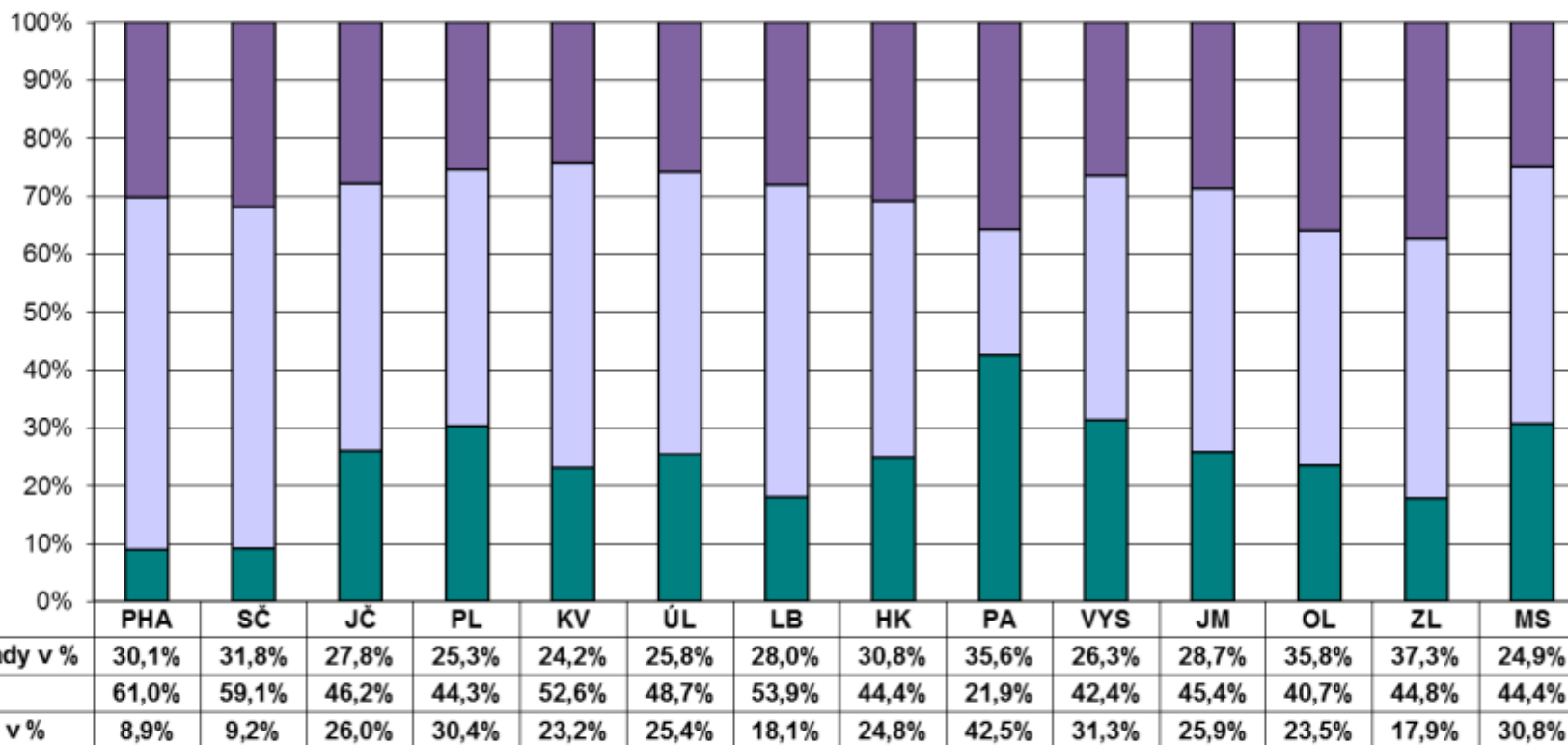
	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR
r. 2009	5,17	7,47	13,19	11,03	8,36	5,97	8,96	12,14	9,31	12,40	10,63	9,98	10,95	8,08	9,37
r. 2010	4,91	3,37	10,15	10,52	7,95	5,97	8,96	11,22	7,56	10,66	9,89	9,05	11,26	8,08	8,12
r. 2011	4,91	2,34	11,16	9,14	7,92	5,97	8,96	10,99	7,56	10,52	9,89	9,05	10,94	8,08	7,92

Částka na 1 obsluhovanou knihovnu (z 45% krajské dot.) v Kč srovnání let 2009 a 2010

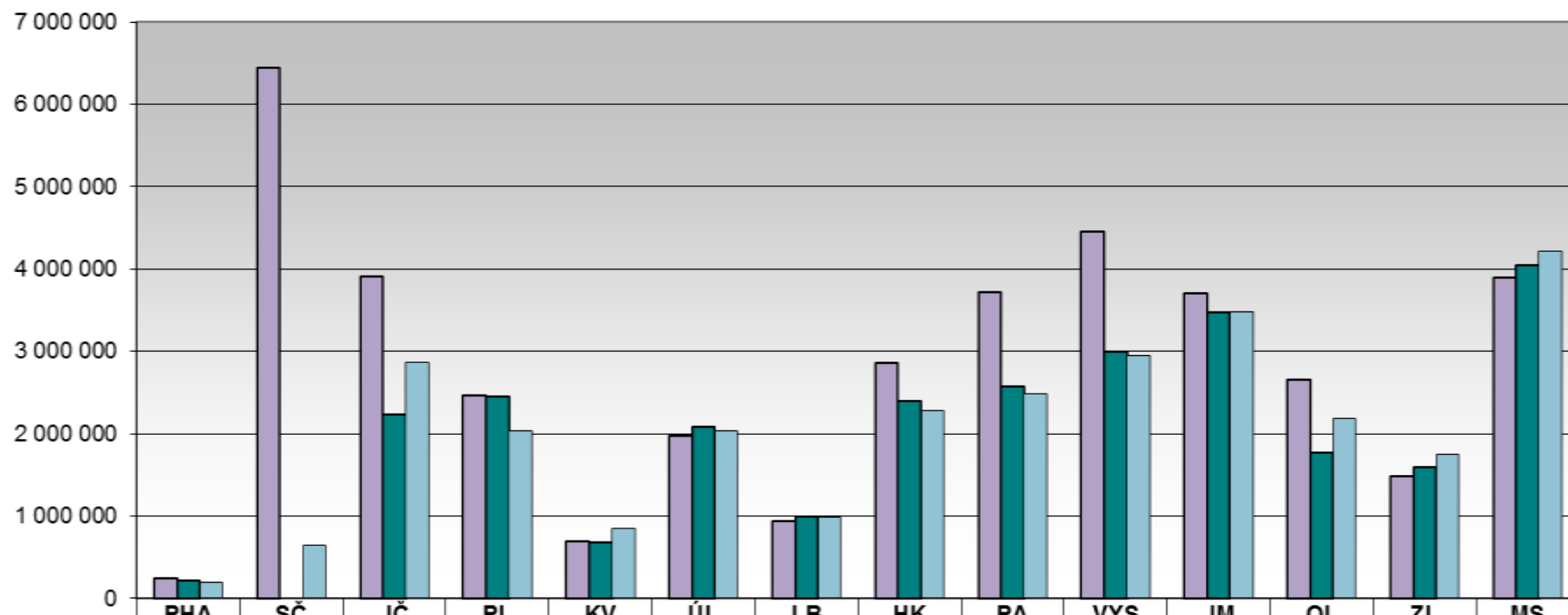

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	ČR
r. 2009	31 154	8 702	9 405	7 229	14 367	12 081	11 027	11 473	7 788	8 736	9 263	9 433	10 923	14 809	9 984
r. 2010	29 621	3 913	7 200	6 936	13 649	12 000	10 929	10 608	6 359	7 523	8 684	8 472	11 231	14 774	8 646
r. 2011	29 621	2 717	7 920	6 027	13 597	12 000	10 929	10 383	6 359	7 428	8 684	8 472	10 919	14 774	8 436

Struktura nákladů z krajské dotace na RF v roce 2011

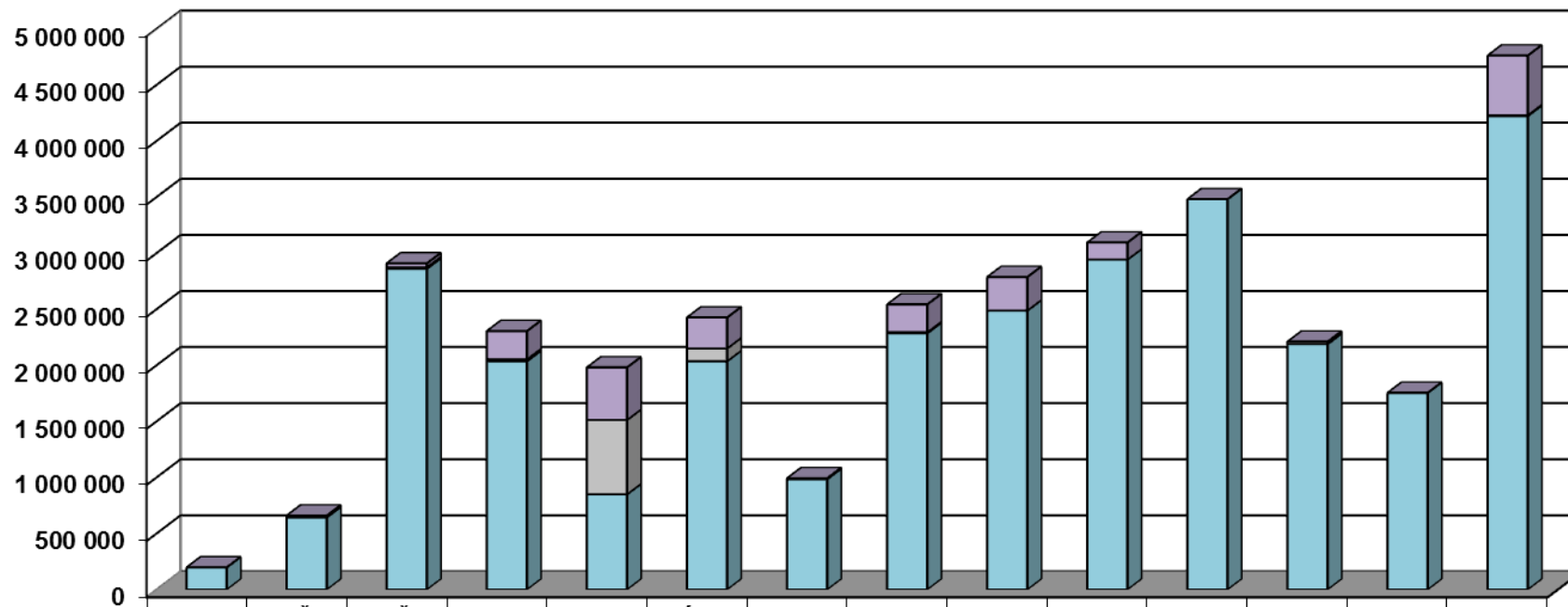

Náklady na nákup VF (z krajských dotací na RF) v letech 2009 až 2011 v Kč

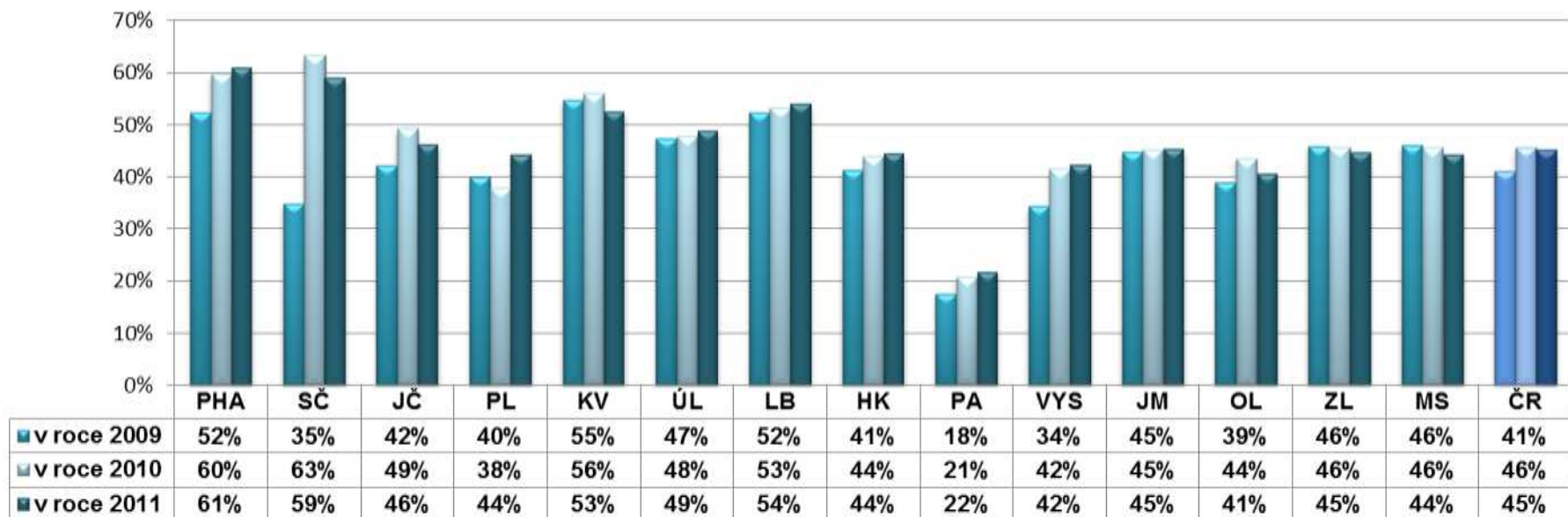
	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS
v roce 2009	238 911	6 448 00	3 906 20	2 458 78	696 176	1 974 66	944 005	2 862 47	3 718 06	4 459 97	3 707 24	2 649 13	1 483 75	3 898 64
v roce 2010	219 470	0	2 239 01	2 454 98	677 300	2 077 34	988 908	2 401 88	2 571 04	2 994 81	3 473 13	1 771 71	1 592 99	4 041 97
v roce 2011	196 818	642 779	2 860 12	2 035 20	849 057	2 035 97	984 039	2 285 10	2 487 23	2 941 84	3 480 10	2 188 65	1 753 91	4 221 68

Doplňování VF podle finančních zdrojů v roce 2011 (v Kč)

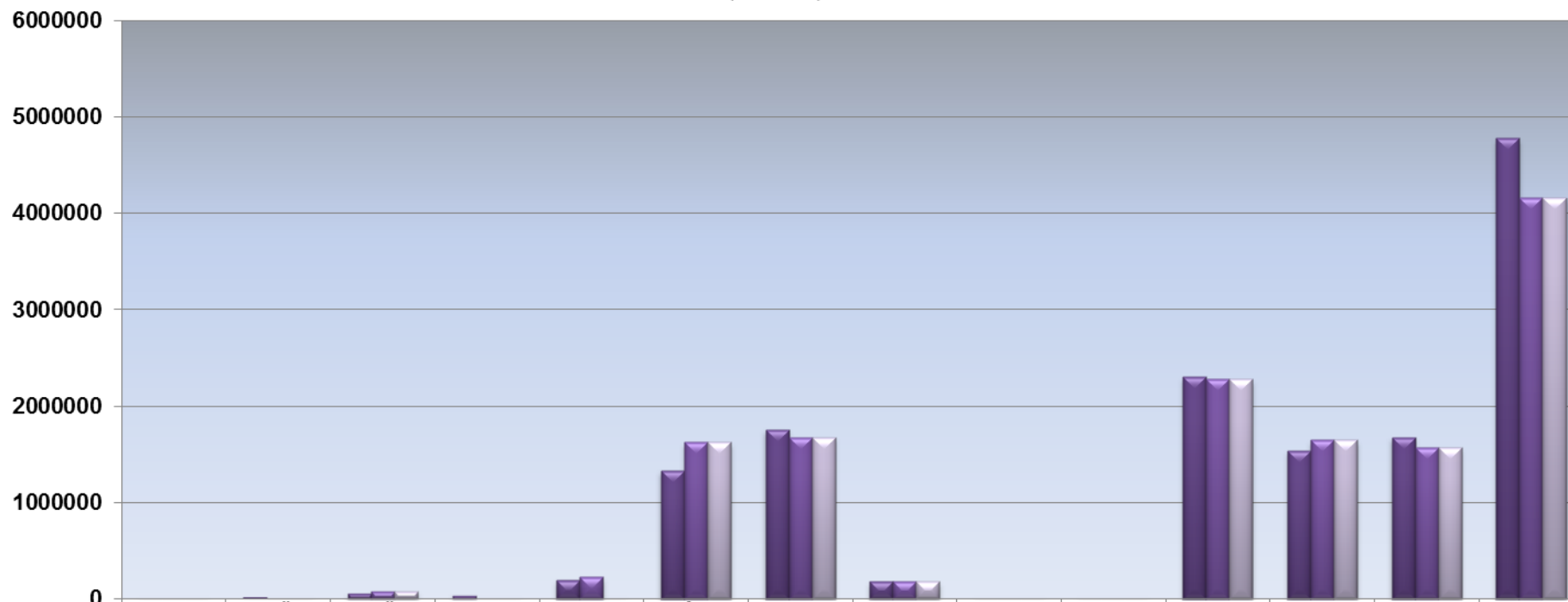

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS
■ z prostředků obcí	0	0	34594	250422	468380	275493	0	248031	298532	152032	0	0	0	531491
■ z jiných zdrojů	0	16000	13864	18454	662880	114047	7951	9155	995	0	0	20903	0	8012
■ z krajské dotace RF	196818	642779	2860127	2035204	849057	2035971	984039	2285101	2487232	2941844	3480107	2188651	1753913	4221684

Mzdové náklady z celkové krajské dotace, vyjádřeno v procentech v letech 2009 až 2011

Příspěvky obcí na nákup a zpracování vlastních KF v letech 2009 až 2011 (v Kč)

	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS
■ r. 2009	0	17000	55512	34592	196477	1331396	1755424	183210	0	0	2303764	1541758	1678787	4780806
■ r. 2010	0	0	77604	0	228200	1625338	1678676	182140	0	0	2281230	1646579	1567308	4160660
■ r. 2011	0	0	77604	0	0	1625338	1678676	182140	0	0	2281230	1646579	1567308	4160660